

ОДБРАНА

ГЕНЕРАЛ ЉУБИША ДИКОВИЋ
НАЧЕЛНИК ГЕНЕРАЛШТАБА

Интервју

Војско, главу горе

ALPHA CITY

ODABERITE STAN
ZA ŽIVOT SA STILOM

- 7 stambenih lamela
- 299 stanova
- 2 nivoa garaža
- supermarket
- prostor za igru dece
- dobra saradnja sa bankama

011 28 60 727
060 033 00 72

alpha-city.rs
office@alphaconstruction.rs

ZVEZDARA - BEOGRAD

ŽIVKA DAVIDOVIĆA 81

 SOCIETE GENERALE
SRBIJA

Povoljni stambeni krediti banke Societe Generale Srbija uz subvenciju
Ministarstva odbrane za profesionalna vojna lica, za kupovinu stanova
u 2015.godini.

N SPORT

n fashion

ZA ZAPOSLENE U
MINISTARSTVU ODBRANE I VOJSCI SRBIJE
PRODAJA PUTEM ADMINISTRATIVNE ZABRANE

Za šetnju
Za sport
Za školu

na **5** rata
bez učešća i kamate

STALNE
AKCIJE I
POPUSTI

ZA VOJNE PENZIONERE!

Kupovina putem Administrativne zabrane preko Fonda PIO Potrebni su poslednji ček od penzije i lična karta

Bačka Palanka • Kralja Petra I 10, Bečeje • Zelena 37, Beograd •
Bulevar Arsenija Čarnojevića 97a, Novi Beograd, • Glevna 33,
11080 Zemun • Maršala Birjuzova 1, Beograd, Knez Mihailova 9,
Beograd
• TC DELTA CITY, Jurija Gagarina 16, Novi Beograd, • TC IMMO
OUTLET CENTAR, Gandijeve 21/1, Novi Beograd, • TC
MERCATOR, Bulevar Umetnosti 4, Novi Beograd, • TC UŠĆE,
Bulevar Mihajla Pupina 6, Novi Beograd, Obrenovac • Miloša
Obrenovića 35, Čačak • Kosovski venac 2,
• Župana Stracimira 8, Gornji Milanovac • Kneza Aleksandra 2,
Indija • Outlet fashion park, Vojvode Putnika b.b. 6, Jagodina •
Knjeginje Milice 16,

Kragujevac • Lole Ribara 6, • TC Plaza, Bulevar Kraljice Marije
23, Kraljevo • Omladinska 13, • Miloša Velikog 3, Kruševac •
Mirka Tomića 12, • Leskovac • Bulevar oslobođenja 128,
Loznica • Trg Vuka Karadžića b.b., Niš • Obrenovića 41, •
Nade Tomić 1, • Trg Kralja Aleksandra Ujedinitelja 7, Novi Pazar
• 28. novembra 52, Novi Sad • BIG centar, Sentandrejski put 11,
• Kralja Aleksandra 12, • TC Rodić, Temerinski put 50,
• TC Spens, Sutjeska 2, • Trg Slobode 4, Obrenovac • Miloša
Obrenovića 35 Pančevo • Vojvode Radomira Putnika 1, • Aviv
Park, Miloša Obrenovića 12, • Trg Slobode 3,
Paraćin • Vožda Karadžića 10,

Paraćin • Vožda Karadžića 10, Pirot • Trg pirotskih oslobodilaca
bb, Požarevac • Tabačka Čaršija 9, Smederevo • Trg
Republike 10,
Sombor • Laze Kostića 3, Sremska Mitrovica • Kralja Petra I 3a,
Subotica • Trg Slobode 1 Gradska kuća, Šabac • TC Mercator,
Jovana Cvijića bb, • Karadorđeva 4, Užice • Dimitrija Tucovića
97, Valjevo • Čika Ljubina 4-6, Vranje • Kralja Stefana
Prvovenčanog 51, Vršac • Trg Save Kovačevića 4, Zaječar •
Svetozara Markovića 9, Zrenjanin • Kralja Aleksandra I
Karadorđeva 10, • Kralja Aleksandra I Karadorđeva 43

Obrazac Administrativne zabrane
možete dobiti u svakoj prodavnici ili
preuzeti sa sajta www.n-sport.net

SPORT VISION

NAJPOŽELJNIJI PARTNER ZA KUPOVINU PUTEM ADMINISTRATIVNE ZABRANE

 Reebok

KUPOVINA NA 6 RATA BEZ KAMATE, SAMO ZA PRIPADNIKE VOJSKE I MINISTARSTVA ODBRANE uz administrativnu zabranu

Beograd, ARENA-Bul. Arsenija Černojevića 97a
 Beograd, DISKONT-Bul. Vojvode Mišića 10
 Beograd, KIDS DC-Jurija Gagarina 16
 Beograd, BANJICA-Crnotravska 7-9
 Beograd, UŠĆE-Bul. Mihajla Pupina 4
 Beograd, GALENIKA-Batajnički drum 1/1
 Beograd, IMMO CENTAR-Gandijeva 21
 Beograd, BULEVAR 2-Bul. Kralja Aleksandra 28-32
 Beograd, KNEZ-Knez Mihajlova 1-3
 Beograd, POŽEŠKA-Požeška 67a
 Beograd, ĐERAM-Bulevar kralja Aleksandra 168
 Beograd, OUTLET BULEVAR-Bulevar kralja Aleksandra 391
 Beograd, MEGASTORE DC-Jurija Gagarina 16
 Beograd, MERKUR KARABURMA-Mirijevski Bulevar 18b.
 Beograd, TC STADION-Zaplanjska 32
 Beograd, CHAMPION SC UŠĆE-Bulevar Mihajla Pupina 4
 Beograd, BUZZ KNEZ-Knez Mihailova 21
 Beograd, BUZZUŠĆE-Bul. Mihajla Pupina 4
 Beograd, BUZZ DC-Jurija Gagarina 16
 Novi Sad, BUZZ NS-Zmaj Jovina 2

Valjevo MB, Pop Lukina 1
 Loznica MB, Trg Nikole Pašića 4
 Kragujevac OUTLET, Dr. Zorana Đinđića 10
 Kragujevac TC PLAZA, Dimitrija Tucovića bb
 Kraljevo MB, Trg srpskih ratnika 5
 Kruševac MB, Mirka Tomića 26
 Kruševac MB, Mirka Tomića 18
 Leskovac MB, Trg revolucije 33
 Leskovac MB, Bulevar oslobođenja 23
 Niš MB, TPC Kalča, Obrenovićeva bb
 Niš MB, TC Podzemni prolaz L2
 Niš MB, Obrenovićeva 42, TC Forum
 Niš SV KIDS, KObrenovićeva 42, TC Forum
 Obrenovac MB, Miloša Obrenovića 36
 Užice MB, Trg partizana 1
 Užice MB, Dimitrija Tucovića 99
 Smederevo MB, Karađorđev dud E-2
 Čačak MB, Skadarska 12
 Jagodina MB, SC VIVO, Stevana Ivanovića bb
 Zaječar MB, Svetozara Markovića 7

Bačka Topola MB, Boljai Farkaša 2
 Sombor MB, Kralja Petra I 32
 Kikinda MB, Trg srpskih dobrovoljaca 30
 Pančevo MB, Miloša Obilića 12
 Subotica MB, Rudić 1
 Vranje MB, Stefana Prvovenčanog 115
 Ruma MB, Glavna 141
 Ruma MB, Veljka Dugoševića 175
 Zlatibor MB, TC KO Čajetina
 Šabac MB, Zapadna Transverzala 4
 Šabac MB, Trg šabačkih žrtava bb
 Novi Pazar MB, 28. Novembra bb
 Novi Sad, KIDS, Pozorinski trg 5
 Novi Sad MB, Zmaj Jovina 20
 Novi Sad MB, TC BIG, Sentandrejski put 11
 Novi Sad MB, Bul. Oslobođenja 102
 Mladenovac MB, braće Badžaka 2
 Indija OUTLET, Vojvode putnika bb

www.sportvision.rs

call center 0800 003 004 besplatan poziv

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране и Војске Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Стевица С. Карапанџин, пуковник

Главни и одговорни уредник

Владимир Почуч, потпуковник

Заменик главног уредника

Александар Петровић, капетан

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић

Новинари

Сања Анђелковић

Владимир Вјештић

Мирјана Крстовић, потпоручник

Биљана Миљић

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастиан Балаш,
др Славиша Влачић, Милосав Ц. Ђорђевић,
др Милан Мијалковски, др Зоран Миладиновић,
др Миљан Милкић, Будимир М. Попадић
Никола Остојић, Александар Радић, Влада Ристић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Марија Марић,
Слободан Михаиловић (технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),
Даримир Банда, Душка Стефановић,
Јово Мамула (фото-репортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Документација

Горан Станковић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РЦ
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,
ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 230

Војник Војске
Србије
на обуци

Снимио

Игор САЛИНГЕР

Специјални прилог
Арсенал број 100

14

Нови Закон о оружју
и муницији

ХЛАДАН ТУШ
ЗА ВРЕЛЕ ЦЕВИ

20

Увежбавање
службене бродске смене
у Речној флотили

АКЦИЈА МОРНАРА
С УШЋА

34

Ловачко удружење Војник

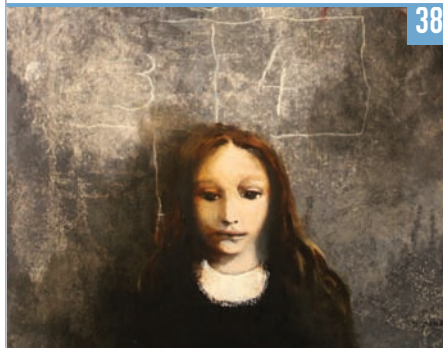
СТРАСТ КОЈА
ОДРЖАВА
БЕЗБЕДНОСТ

38

Момо Капор трећи пут
у Великој галерији
Дома Војске

НЕКА ЧУДНА
ТИХА ЛЕПОТА

- 8 Генерал Љубиша Диковић,
начелник Генералштаба
ВОЈСКО, ГЛАВУ ГОРЕ
- 22 Искуство нашег система одбране у НАТО
програму за изградњу интегритета
**ЈАЧАЊЕ ТРАНСПАРЕНТНОСТИ
И ОДГОВОРНОСТИ**
- 24 Др Марк Пајмен
**РАЗУМЕВАЊЕ ПРОБЛЕМА
ЈЕ ПОЛА РЕШЕЊА**
- 28 Уџбеник *Адаптација на екстремне услове*
**БОРБА ПРОТИВ
АМБИЈЕНТАЛНОГ СТРЕСА**
- 29 Филм *Превенција природножаришних
инфекција у Војсци Србије*
ЕДУКАЦИЈА КАО ИМПЕРАТИВ
- 30 Стамбено кредитирање
професионалних војних лица
ТРКА ЗА ПОЗАЈМИЦУ
- 32 Клуб генерала и адмирала Србије
у години јубилеја
ЧАСТ СРПСКОГ ОФИЦИРА
- 37 Паралеле
**ИСТОРИЈСКИ ДОГОВОР
ИЛИ ИСТОРИЈСКА ГРЕШКА**
- 41 Експонати Војног музеја у Новом Саду
**ВИШЕВЕКОВНО
КОЛЕКЦИОНАРСТВО**
- 44 Архивска грађа у Великом рату (2)
НА КРФУ

Ишчитавање војске

Изјава премијера Србије, после обиласка јединица РВ и ПВО на аеродрому „Батајница“ у време ускршњих празника – 204. ваздухопловне и 250. ракетне бригаде, да ће већ до краја године припадници Војске Србије осетити бољитак за себе и своје породице, те да не очекују умањење животног стандарда, свакако јесте добра вест за све нас у систему одбране.

Ако томе додамо и обећање првог човека Владе да ће држава чувати своју војску, унапређујући њене способности и ресурсе, додатно улагати у ваздухопловство – ловачку и транспортну авијацију, купити неопходне резервне делове и два хеликоптера, недостајућу опрему за „неве“ и „кубове“, можда се може рећи да српску војску, пред њен празник 23. април, када обележава два века од почетка Другог српског устанка, и на личном плану сваког појединца и када је реч о целини сектора безбедности, очекују бољи дани.

Сличне поруке, међутим, припадници Војске Србије слушали су небројено пута за протеклих петнаестак година. Нажалост, мало тога се суштински изменило. Или је недостајало новца или политичке воље да се стање унапреди. Најчешће и једно и друго. Ређале су се више или мање успешне реформе, нове или старе законске регулативе и процедуре, (не)у темељне организацијске промене, „брзинска“ професионализација, „експертске“ гарнитуре руководиоца, свакојаки мастер и акциони планови, (зло)употреба јавног мњења, притајено удаљавање или приближавање интересима светских војних моћника, неретко несреће...

Заједнички именитељи тог времена били су урушавање струке, сиромашење војника и система одбране, пропадање борбених система, нагомилавање стамбених неприлика и прековременог рада, све израженији одлив стручног кадра, речју незадовољство и, неизбежно, сумње у добре намере. Истовремено, иако парадоксално звучи, војници су задатке извршавали скоро без поговора, како и јесте својствено њиховој професији, часно и одговорно. Војнички.

Пажљиво ишчитавајући тренутно стање у Војсци, посебно у светлу догађаја који су обележили војничку збиљу последњих неколико месеци, несумњиво подједнако и критике и похвале јавности, власт се, тражећи одговарајући тег на кантару државних приоритета, управо онај који би одговорио обостраним потребама, определила за Војску. Премијер је то, чини се симболично, изразио речима: „Србија ће сама шитити своје небо, суверенитет и ваздушни простор“.

У то хоћемо да верујемо. Тако је одувек и било. Тада би се и опаска коментатора „Политике“ да је Војска „више од 20 година на маргини друштва“, а не на нишану, те да је „власти користе као сигурни адут у стварању идиличне слике о себи“, у једном тренутку, очито, потврдила као наша погрешна перцепција стварности, а не заблуда у којој толико дуго живимо. Упркос свему... ■

Владимир ПОЧУЧ

Анализа способности Војске за 2014. годину

Годишња анализа оперативних и функционалних способности Војске Србије за 2014. годину одржана је у Дому Војске Србије у Новом Саду. Присутствовали су председник Републике Србије Томислав Николић, министар одбране Братислав Гашић, начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић и чланови колегијума министра одбране и начелника Генералштаба.

Током анализе сагледани су услови у којима је Војска изграђивала оперативне и функционалне способности, задаци које је реализовала, стање кадра и логистике, као и остали елементи који утичу на одржавање и развој наше војске.

Председник Николић истакао је да је задовољан оценом јер је уочљив напредак у односу на претходну годину. Нагласио је да ће, као врховни командант, заједно с Владом помоћи Војсци да оствари своје циљеве. ■

Дан сећања на почетак Другог светског рата у Југославији

Централна комеморативна свечаност поводом Дана сећања на почетак Другог светског рата у Југославији одржана је 6. априла код споменика страдалим пилотима у Априлском рату на Земунском кеју.

Уз државне и војне почести, министар одбране Братислав Гашић положио је венац на споменик пилотима. Пошту палим жртвама одали су и градоначелник Београда, представници удружења која негују традиције ослободилачких ратова, летачких удружења, невладиних организација, преживели и потомци страдалих.

Ваздушне снаге Трећег рајха бомбардовале су Београд у четири налета 6. априла, затим 7, 11. и 12. априла 1941. године. Престоницу је од напада из ваздуха бранио Шести ловачки пук и јединице противваздухопловне одбране Ваздушне зоне Београд, а у ваздушним борбама погинуло је 11 југословенских пилота. ■

Војска Србије на паради у Москви

У складу са својим надлежностима, а на основу Устава Републике Србије, Закона о одбрани, Закона о Војсци Србије и Правила службе Војске Србије, председник Републике Томислав Николић донео је одлуку о учешћу припадника Војске Србије на „Паради победника“, поводом обележава-

ња Дана победе на Црвеном тргу у Москви, 9. маја 2015. године.

Војска Србије учествоваће на „Паради победника“ на основу позива министра одбране Руске Федерације Сергеја Шојгуа, поводом обележавања 70. годишњице победе совјетског народа у Великом отаџбинском рату од 1941. до 1945. године. ■

Премијер Србије најавио улагање у ваздухопловство

Јединице 204. ваздухопловне бригаде РВ и ПВО и 250. ракетне бригаде за противваздухопловна дејства на аеродрому Батајница обишли су током васкршњих празника премијер Александар Вучић, министар одбране Братислав Гашић и начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић.

После састанка са командантом РВ и ПВО генерал-мајором Ранком Живаком, командантима 204. ваздухопловне бригаде и 250. ракетне бригаде бригадним генералом Предрагом Бандићем и пуковником Савом Миленковићем обишли су дежурну јединицу ловачке авијације и присуствовали полетању авиона МиГ-21, као и приказу оспособљености припадника 250. бригаде.

Премијер Вучић захвалио је припадницима Војске на пожртвованости и храбрости, и поручио да ће имати још много тешких задатака „јер је то њихов посао, тежак, али најлепши, који захтева посебне, другачије људе који не штеде себе, боре се и воле ову земљу“.

– Већ пре краја године припадници наше војске осетиће бољитак за себе и своје породице и не треба да очекују умањење животног стандарда. Анализирали смо стање у српском ваздухопловству и донели одређене мере – наше одређење јесте да чувамо Војску Србије, унапређујемо њене капацитете и ресурсе, те да увек будемо спремни да сачувамо, заштитимо и одбранимо земљу – рекао је премијер.

Он је, такође, најавио улагање у ваздухопловство предвиђеним средствима из Министарства одбране, али и средствима Владе, уз помоћ одређених јавних предузећа.

– Треба купити два хеликоптера Ми-17 или модернији Ми-171, ојачати транспортну авијацију, а на наредној седници Владе донећемо одлуку и о давању финансијских средстава за набавку резервних делова за ловачку авијацију. Циљ нам је да имамо авионе МиГ-29 и МиГ-21 у најбољем стању – поручио је премијер Вучић.

Према његовим речима, „Србија ће сама штитити своје небо, суверенитет и ваздушни простор“. – Министарство одбране и Генералштаб Војске Србије већ су наручили додатне резервне делове за „неве“ и „кубове“, поправљамо ресурсе и доказујемо да смо способни да штитимо небо.

Премијер је рекао да не постоје сукоби у Војсци Србије, да је она „јединствена, снажна и спремна да одговори на све задатке“. – Важно је да у Војсци и даље постоје дух, борбеност, храброст, оданост и жеља да се помогне људима. Њихов посао јесте да се понашају одговорно, обављају најтеже задатке, и тако ће бити и у будућности“. ■

Ибар 2015

На Интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде“ одржана је једнострана тактичка вежба Друге бригаде Копнене војске с бојевим гађањем „Механизовани батаљон у нападу“. Учествовало је 800 припадника Друге бригаде, а коришћено 63 средстава ратне технике.

Заменик начелника Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Јовица Драганић оценио је да је вежба успешно реализована и нагласио да су јој претходиле бројне активности током процеса индивидуалне и колективне обуке, као и обучавања на полигонима, вежбалиштима и у кабинетима.

Према речима команданта Друге бригаде бригадног генерала Драгослава Сладаковића, квалитет вежбе потврђује и чињеница да је од 600 мета успешно погођено 583. На вежби су приказани дејство извиђачке патроле, тенковског вода на великим даљинама, ватрена припрема напада, као и напад ојачаног механизованог батаљона. ■

Плави удар 2015-1

У Центру за обуку путем симулација у касарни „Бањица 2“ реализована је вежба подржана рачунарским симулацијама „Плави удар 2015-1“, на којој је учествовало 111 припадника Команде Речне флотиле, Команде Првог речног одреда, Прве бригаде и Специјалне бригаде.

Руководилац вежбе капетан фрегате Венко Механџиски, начелник Штаба Речне флотиле, истакао је да је реч о првој вежби подржаној симулацијама на којој учествују припадници Флотиле, чија је тема спречавање продора непријатељских речних снага и подршка снагама Копнене војске. Све што је током увежбавања урађено биће проверено на тактичкој вежби с бојевим гађањем „Плави удар“, која ће се одржати у мају, на полигону код Титела. ■

ГЕНЕРАЛ ЉУБИША ДИКОВИЋ,

НАЧЕЛНИК ГЕНЕРАЛШТАБА

Војско, главу горе

Прошлог маја нико се није усудио да јавно критикује војну организацију која је на једно око зајмурила када су Мехић и остали наши храбри пилоти са својим искусним посадама провлачили хеликоптере кроз иглене уши спасавајући људе из поплављених подручја! У то време није било популарно указивати на чињеницу да наши пилоти и припадници специјалних јединица у хеликоптере стављају и више од прописаног броја људи који беже пред набујалом водом. Нека је стид оне који од трагедије праве „риалити шоу” – каже генерал Диковић и истиче да нико у Војсци није изнад закона и да ће сви одговорни – одговарати. Грађанима, у сусрет 23. априлу, „први војник” поручује да у Војсци Србије раде честити, поштени и вредни људи у чијем је систему вредности Србија на првом месту!

Дан Војске Србије ове године дочекује се, можда више него икада, подељених осећања. Сенка туге и одговорности због страдања храбрих ваздухопловаца и здравствених радника у мисији спасавања бебе неће нестати до 23. априла. С друге стране, поверење које грађани Србије исказују према својој војсци не опада, упркос настојањима неких актера на јавној сцени да стање у систему одбране представе као хаотично. Начелник Генералштаба одбацује наводе да је „систем у распаду” и тврди да Војска Србије остаје најуређенија институција државе, те да као

таква треба да остане изван турбуленција дневне политике.

Који је пут да се преброде тешкоће, како се носи са одговорношћу, како унапредити функционисање и опремљеност Војске на уском маневарском простору кога омеђавају скромне финансије, да ли је Србија безбедна, ко или шта је угрожава – питали смо, између осталог, генерала Љубишу Диковића.

О Господине генерале, Србија је, сложићете се, у периоду између два Дана Војске прошла кроз тешке изазове. Припадници ВС су током и после мајских појлова прошле године поднели велики терет и тиме

учврстили поверење међу грађанима. Мислите ли да би догађаји од почетка године, који су систему одбране и његовим челним људима дали негативан публицитет, могли уздрмати углед Војске?

– Напади на које мислите нису уздрмали Војску Србије. Нажалост, ми смо се после тих напада суочили са трагедијом која је однела животе четири наша припадника и три цивила. То је погодило све нас у Војсци. Ми ћемо се погледати у очи, сагледати све аспекте ове несреће и учинити све да се трагедија не понови, остајући посвећени даљој изградњи војске.

Истог јутра када је осванула вест о паду хеликоптера Ми-17 део јавности „заптражио је нечију главу“. Ви сте на конференцији за медије рекли да ће свачија одговорност бићи преиспитана. Зашто иако дуго није било одговора на питања: „Зашто је пао?“, „Зашто је уопште полетео?“, „Ко је крив, а ко одговоран?“ ...?

– Стојим иза сваке речи коју сам изговорио. Нико у Војсци Србије није изнад закона и нема заштићених. Одговараће они за које се докаже да су учинили повреду закона или војних прописа. Ако има елемената кривич-

не одговорности, то је посао правосудја. Што се Војске Србије тиче, ми ћемо до краја испитати постојање дисциплинске одговорности и већ је, у вези са овом трагедијом, покренут дисциплински извиђај против одређених лица.

Војска Србије је организован систем, уређен правилима и прописима, са јасно дефинисаним надлежностима и процедурама. Иако је у конкретном случају било прописано како треба поступати, комисије су у извештајима указале на то да је било кршења процедура. Људски фактор је тај који никада не можете до краја предвидети, али зато су и за кршење прописа предвиђене одговарајуће казне. По-

вреда војне дисциплине и кршење прописа дела су појединаца а не целе организације, и то је случај и код ове трагедије.

Посебно истичем да Војска Србије није скривала информације. Поступали смо у складу са законима Републике Србије, у овом конкретном случају у складу са Закоником о кривичном поступку, као и упутствима, правилима и прописима који ближе регулишу надлежности, односе и поступања у појединим ситуацијама. Комисије које смо формирали командант Ратног ваздухопловства и ПВО и ја као начелник Генералштаба управо су и имале за циљ да се утврди истина о узроцима удеса хеликопте-

ра ХТ-48 и одговорности за ту трагедију. Да би се сазнала истина и омогућило надлежним државним органима да поступају по закону, извештаје смо у најкраћем могућем реалном року доставили Вишем јавном тужилаштву у Београду. У медијима нисмо наступали зато што Војска нема право да утиче на рад тужилаштва, ни директно ни индиректно, нити има надлежност за наступе у медијима у случајевима када истражни органи воде истражни поступак.

Извештаје обе комисије јавност може да види на сајту Министарства одбране. Председник Владе Републике Србије рекао је, 4. априла, на конференцији за медије, да је лично мислио да нема потребе да извештај буде објављен. Ни ја нисам био за то да се целокупни извештаји објаве да бисмо заштитили породице погинулих у удесу хеликоптера ХТ-48, као и због тога што би изношење појединих информација значило нарушавање шифарског система Војске Србије, оперативних способности Војске Србије и заштите података о личности.

Q *Како начелник Генералштаба лично проживљава и трагедију и оно што је уследило после ње?*

– Дубоко саосећам са породицама које су тог кобног 13. марта изгубиле своје најмилије. Трагедија је када родитељ сахрани дете, дете изгуби оца, супруга мужа. Погинули су моји војници, то ми и лично и професионално веома тешко пада, иако војни позив подразумева ризик и тога смо сви ми у униформи свесни. Нажалост, неки медији су од тога направили „риалити шоу“. Треба да их буде стид!

Q *И током акција спасавања људи из мајских поплава и смећова у Декешићу било је извесних одсућања од процеса. Сада када се поставља питање одговорности због процедуралних разлога, не можемо а да не питамо да ли је нарушавање процедура сасило толике животије прошле године?*

– Спасила их је храбра Војска Србије! Прошлог маја нико се није усудио да јавно критикује војну организацију која је на једно око зажмурила када су Мехић и остали наши храбри пилоти са својим искусним посадама провлачили хеликоптере кроз иглене уши спасавајући људе из поплавених подручја! У то време није било популарно указивати на чињеницу да наши пилоти и специјалци у хеликоптере стављају и више од прописаног броја људи који беже пред набујалом водом. Слично је било и када су сметови паралисали део Војводине и када су наши пилоти летели на ивици живота и смрти због кошаве која их је тукла. Тада се војска могла позвати на лоше метеоролошке услове и обуставити спасавање. Војска то није учинила. Спасавала је!

Q *Како чинише медијске најисе у којима се траже одставке? Како гледате на најаве људи који су некада били у систему одбране?*

– Када читате неистине које објављују поједини медији, посебно „Блиц“, о томе какво је стање у Војсци Србије, не можете а да се не запитате како то да таква војска држи Копнену зону безбедности, иде у десет мировних мисија широм света, изводи вежбе, брани Србију од поплава, спасава људе из завејаних колона, на крају, да и даље лети...? А истина је једна и она гласи: стање у Војсци Србије је стабилно. Неколико дана пре нашег Ми-17 пао је хеликоптер америчке војске, током обуке. Такве се несреће, нажалост, догађају свим војскама на свету. То није медијски спектакл, него туга, војничка и људска. Што се тиче оних који су нас волели до овог догађаја, а сада су нас замрзели, ти и не треба да нас воле. Негде су били лицемерни.

Q *Има ли сукоба између Вас и министра одбране?*

– Нема сукоба! Министар Гашић и ја смо у коректним односима и сарађујемо по свим питањима.

Q *Коментатор листа „Политика“ Љубодраг Стојадиновић у свом тексту с почетка месеца случај пада хеликоптера у Сурчину квалификује као парадигму стања у Војсци која је, како пише, „више од 20 година на маргини друштва“ ће да „власни користи војску као сигурни адућ и стварању индивидуалне слике о себи“. Мислите ли да има основа таквим ставовима?*

– Делимично. С једне стране, војни позив и војничке традиције у Србији никада нису били маргинализовани. Наши су грађани увек имали поштовање према њима и део тог поштовања сигурно се преносио и на политичке лидере који су у једном периоду своје каријере били на челу система одбране.

С друге стране, војска је једно време схватана као институција савезне државе, док је јача власт, са већим финансијским ресурсима, била на нивоу република, па није било већих улагања у војску, пре свега у набавку скупих, али с безбедносног аспекта моћних и исплативих борбених система. Пропуштено је и време од демократских промена до почетка светске економске кризе, посебно период од 2002. до 2010. године, када су се могла издвојити новчана средства за модернизацију технике којом војска располаже. У том смислу, да, војска је била на маргини.

Мислим да је сада ситуација другачија, иако су до сада, због тешких економских прилика, већа улагања изостала. Сада је државни врх одлично упознат с правим стањем у Војсци, са потребама наше војске, предлозима и визијама за будућност – најновији показатељи предочени су на анализи оперативних и функционалних способности Војске Србије за 2014. годину, у којој су учествовали председник Републике и министар одбране – и држава нас разуме. То је најбоље изразио председник Николић, који је рекао да ће, као врховни командант, заједно са Владом увек помоћи Војсци да оствари своје циљеве.

Има ли наде да се у околностима када држава штеди на свему, набаве неки сложенији борбени системи? Неки сматрају да је набавка хеликоптера за Службу трагања и спасавања приоритет. И премијер је приликом Ускршње просјете аеродрому Бањајница најавио улагања у РВ и ПВО.

– Војска Србије кроз своје дугорочне, средњорочне и годишње планове исказује тежиште у опремању и набавља нову опрему. Опремање је, наравно, потпуно зависно од новца које Министарство одбране и Војска Србије добију за ту намену. Улажемо велики напор да се ситуација у погледу опремања побољша. Помака има, а приоритети у опремању су дефинисани поделом снага по намени. То значи да су снаге за хитно и брзо реаговање у првом реду приоритета.

Ове године очекујемо нову извиђачку опрему, оптоелектронска сред-

ства, опрему за ваздушно осматрање и јављање, летачку и падобранску опрему, као и увођење у оперативну употребу прототипа самоходног вишецевног лансера ракета „морава“. Такође, очекујемо да средином године у нашу опитну јединицу стигне и „лазар“. Жеља Министарства одбране и Војске Србије је да се путем опремања јединица истовремено јачају оперативне способности војске и да се усполи домаћа памет и индустрија.

Војска Србије има програмска документа за опремање и развој службе трагања и спасавања, као и за опремање Војске Србије вишенаменским борбеним хеликоптером. Опремање савременим вишенаменским ваздухопловима, ПВО системима и радарима, важно је и неопходно, али захтева и огромна финансијска средства. Са новцем који је Војска Србије добила ове године наставићемо са модернизацијом радара и авиона Г-4 и Т-70. У погледу опремања резер-

вним деловима за ловачку авијацију и хеликоптерима, као и развоја и перспективе српског војног ваздухопловства, охрабрује одлучност председника Владе да се и ово питање реши.

Шта ће се конкретно применити у односу Војске Србије и НАТО-а после потписивања Индивидуалног акционог плана партнерства?

– У питању је наставак и унапређење сарадње са Северноатлантском алијансом, у оквиру Партнерства за мир. Неки су помислили да је потписивање овог документа скоро исто што и улазак Србије у НАТО. То није тачно. Србија није ни за корак ближе ни даље од чланства у Северноатлантској алијанси. Сетите се времена када је Србија постала чланица Партнерства за мир, 2006. године, и тада је било оних који су мислили да улазимо у НАТО.

Учешћем у активностима Индивидуалног акционог плана партнер-

ства Војска Србије ће даље развијати широки спектар својих способности. Посебне користи за Републику Србију очекујемо од унапређења практичне сарадње у супротстављању новим изазовима безбедности, изградњом способности за супротстављање тероризму, сајбер угрожавању, илегалним миграцијама и побољшању енергетске безбедности. Унапређиваће се интероперабилност са циљем даљег јачања наше способности за учешће у операцијама под мандатом УН и ЕУ, као и способности за извршавање задатака из треће мисије.

Q *Куда води све снажнија иницијатива привремених власти у Приштини за формирање „Војске Косова“?*

– Најаве о формирању тзв. војске Косова представљају наставак покушаја да се од покрајине која је једнострано прогласила независност створи држава, са свим институцијама које би заокружиле ту и такву државност. То за Србију, која покушава да реши проблем у политичким оквирима, није новост, мада чини ситуацију сложенијом. Ми се томе снажно противимо.

Q *Сем подручја Косова и Метохије, које следи за регион са кога се могу очекивати одређени безбедносни изазови, шта још у контексту безбедносног изазова или прешње привлачи Вашу пажњу у нашој земљи, али и региону?*

– Република Србија у овом тренутку није војно угрожена. Међутим, на простору Балкана постоје безбедносни изазови, ризици и претње, с којима се и наша земља суочава, а сукоби у Украјини и у Сирији и Ираку свакако утичу на безбедност и у нашем региону.

Етнички и религијски екстремизам, великоалбанске аспирације, међународна мрежа организованог криминала и илегалне миграције људи мотивисане економским, политичким и безбедносним проблемима највећи су изазови безбедности, а

одређени ризик по безбедност у региону представља и учешће грађана балканских држава у актуелним оружаним сукобима које сам помену и који нису толико далеко од нас. У порасту су и безбедносне претње у сајбер простору. То је претња која већ сада има велики утицај на све аспекте безбедности, а временом ће се тај утицај само повећавати.

Q *Животињи стандард, односно примана припадника Војске били су теме расправа које су покренули неки медији, а укључили се и представници синдикалних организација у систему одбране. Какав је Ваш став према том питању, као и позицији синдиката, нечега што досадашња војна организација не познаје?*

– Наравно да не могу бити задовољан платама, посебно када имате у виду да припадници војске обављају одговорне дужности, често повезане са ризиком, да рукују скупим борбеним средствима, да обављају специјализоване послове које не могу радити ван војске, као и да су им суспендована одређена Уставом загарантована права. Све ово се мора узети у обзир приликом вредновања рада људи који су свој живот посветили војсци и држави. Нормално је да војска дели судбину грађана и државе. У садашњој економској ситуацији Србија не може да да више својој војсци. Када економске прилике у Србији буду боље, када уроде плодом напори које чини Влада Републике Србије, сигурно ће и стандард припадника Војске Србије бити већи. Сада се од свих нас, од друштва, очекује да радимо савесно и часно, и уз одрицање, да бисмо створили реалну основу да нам касније буде боље.

Синдикати јесу за војну средину новост и лично сматрам да је добро да припадници Војске Србије имају могућност синдикалног организовања. Као што сам рекао, у односу на друге грађане Републике Србије припадници војске ускраћени су за нека права. Немају право на штрајк, пасивно бирачко право, не

могу бити чланови политичких странака, не могу обављати друге послове без изричитог одобрења надлежног старешине. Таква је војна служба, она не иде под руку са политичким ангажовањем или приватним бизнисом јер захтева целог човека. Законодавац је препознао да се синдикално организовање може применити на војску и то је дозволио. Важно је, ипак, да представници синдиката ни у једном тренутку не забораве да су прво војници, па тек онда „синдикалци“.

Q *Како коментаришете резултате истраживања агенције „Ојен сорс“ да више од 65*

младих између 20 и 29 година подржава поновно увођење обавезног служења војног рока? Да ли ово сазнање на извесан начин коригује став Генералштаба о пошћуној професионализацији као једном од темељних принципа реформи из претходних година?

– Војсци Србије наређења не пишу истраживања и Генералштаб не формира стручно мишљење на основу јавног мњења. Војска Србије остаје професионална, са могућношћу да грађани који то желе служе војни рок под оружјем, на принципу добровољности. Тачно је да држава

може поново да уведе обавезно служење војног рока уколико за то буду постојали разлози, то јест ако Србија буде на одређени начин угрожена, стручне процене покажу да је обавезно служење војног рока решење или део решења такве ситуације и држава донесе ту одлуку.

О Шта бисте поручили припадницима Војске, а шта грађанима Србије у сусрет 23. априлу?

– Припадницима Војске Србије поручујем – главу горе! Животе сте посветили часној професији и узвишеном циљу и будите поносни на то. Оно што је Војска Србије данас није

резултат само нашег рада, него и бројних генерација часних официра, подофицира и војника који су у српску војску уложили крв и зној. Зато од вас тражим и очекујем да радимо тако да генерације које долазе буду поносне на наша дела и војску коју ћемо им оставити да је даље јачају и граде.

Грађанима Србије поручујем да у Војсци Србије раде честити, поштени и вредни људи у чијем је систему вредности Србија на првом месту. Позивам грађане да заједно са нама прославе Дан Војске Србије – 23. април, и велики јубилеј – два века од почетка Другог српског устанка. ■

Александар ПЕТРОВИЋ

НОВИ ЗАКОН О ОРУЖЈУ И МУНИЦИЈИ

Хладан туш за врелце

Иако у Србији има много више
нелегалног него легалног оружја,
иако је стопа криминалитета у порасту,
мада се на улицама сваке године пуца
све више, наша земља је, према подацима
Уједињених нација и Европске уније,
једна од најбезбеднијих у свету

Вероватно никада нећемо добити ваљан одговор на питање колико у Србији има нелегалног ватреног оружја. Тешко да у земљи у којој је, традиционално, најомиљенија и најпродаванија играчка за дечацима пластично, дрвено или метално оружје, има куће која нема бар пиштољ, ако већ не и неку „дугу цев“. Ратни догађаји, који су почетком деведесетих година прошлог века потресали наше окружење, били су права мека за трговце и шверцере различитог оружја, чему су немали допринос дале и бројне избеглице, док су, бежећи из ратног пакла у окриле „мајке Србије“, своје багаже свакако допуњавали и оружјем, које главу чува. Злу не требало.

Било како било, Србија је пуна ватреног оружја различитог калибра и намене. Процењује се да нелегалног ватреног оружја има „од двеста хиљада до, чак, деветсто хиљада“ комада. Поредићи тај податак с оним да у Србији данас има 585.000 легалних власника оружја, који поседују око милион и петсто хиљада „цеви“, остајемо збуњени пред потребом да још готово милион комада (нерегистровано) ватреног оружја држимо у домовима. Опет, злу не требало. Ако, не дај Боже, дођу по оно легално?!

Кад све то имамо у виду готово невероватно делује податак да Србија спада у најбезбедније земље у свету и да је, по броју убиства на 100.000 становника четврта у Европи, или на средини листе кандидата за чланство у Европској унији. Према подацима које су 2014. објавиле Уједињене нације и Статистички завод Европске уније, стопа убиства у Србији, у периоду између 2007. и 2009. године, износила је 2,21 одсто. Сва-

ВИ

како много, али ако узмемо у обзир да у саобраћајним несрећама гине много више људи, онда „игре“ с ватреним оружјем, поготово оне с мафијашким предзнаком, не делују толико стравично. То, наравно, не спречава оне који брину о безбедности грађана да теже побољшању ситуације и смањењу „црне статистике“.

Очекују се подзаконска акта

Нови Закон о оружју и муницији, усвојен ове зиме, 19. фебруара, чак 23 године после претходног, послужиће, тврде његови предлагачи, да се повећа безбедност на улицама Србије и велики део оружја, најзад, уведе у легалне токове. У Министарству унутрашњих послова истичу да се више од 90 одсто кривичних дела, дакле не само убистава, изврши нелегалним ватреним оружјем. Зато је новим Законом регулисана и легализација, односно могућност да се нелегални власници, без санкција, ослободе недозвољеног оружја. Овог пута легализација траје три месеца и очекује се да, за разлику од ранијих покушаја, одзив грађана буде масован, бар као 2003. године, када је за време ванредног стања прикупљено око 50.000 комада оружја и више од милион комада муниције различитог калибра. Од 1992. године ово је шеста легализација од које се очекује да „разоружа“ грађане Србије. Мора се, ипак, рећи да је, с обзиром на процењени број нелегалног оружја у српским домовима, њихов успех у најмању руку био дискутабилан.

Нови Закон о оружју и муницији, ступа на снагу с „одгодом“ од 12 месеци. У том периоду очекује се доношење бројних подзаконских аката којим би се омогућило доследно поштовање и неких његових доста нејасних, па и контроверзних одредаба. Многи којих се овај закон тиче сматрају, наиме, да је, иако бољи од претходног, ипак недовољно либералан и у нескладу с временом у коме живимо и демократским нормама цивилног друштва.

ЛЕГАЛИЗАЦИЈА СЕ ЗАХУКТАВА

Акција предаје и легализације оружја у Србији започела је 4. марта, а трајаће три месеца. Према првим показатељима, предају се углавном нерегистроване ваздушне и ловачке пушке, пиштољи и ловачки карабини, те муниција различитог калибра. За неке од њих затражена је регистрација, док су неки комади оружја предати у МУП „на даље старање“. Нема сумње да ће разлог за предају оружја, посебно оног добијеног тестаментом, или уговором о поклоњу, бити и неумерено висок порез.

Процењује се да у нашој земљи има до 900 000 комада нерегистрованог оружја. Судећи према првим показатељима, резултати најновије легализације биће такође слаби. За прве две недеље акције, наиме, предато је свега стотинак цеви.

Можда је, с друге стране, више у складу с нама, нашом традицијом и нашим навикама.

Поздрављајући коначно доношење Закона о оружју и муницији, у Националној асоцијацији за оружје Србије (НАОС) истичу да квалитативних промена заправо и нема.

КАТЕГОРИЈЕ ОРУЖЈА

Према новом Закону о оружју и муницији оружје се дели на четири категорије:

А – минско-експлозивна средства, аутоматско ватрено оружје, оружје скривено у другим предметима и ватрено оружје с пригушивачем пуцња,

Б – свако ватрено оружје (кратко, дуго, полуаутоматско, репетирајуће, једнометно, с олученим и глатким цевима, осим оног из категорије А и Ц) и конвертибилно оружје,

Ц – онеспособљено ватрено оружје, произведено пре 1900. године и његове модерне реплике, које не користе метак с централним или ивичним паљењем, уређаји за изазивање електрошокова и гасни спрејеви,

Д – остало оружје које се може слободно поседовати – ваздушно и тетивно.

– Ми смо још пре неколико година израдили Нацрт закона о оружју и муницији, бољи, либералнији и ближи прописима Европске уније од закона који данас имамо. Велики је број примедба који се предлагачу с правом упућују, од оних да у великој мери није испоштовао мишљења и ставове изнете током јавне расправе, до чињенице да је прихваћен незнатан, готово занемарљив број амандмана који су могли знатно побољшати нека од усвојених решења. Иако се предлагач позива на норме Европске уније у тој области, сасвим је извесно да оне нису у целини испоштоване и да смо знатно испод нивоа који постоји у земљама на које желимо да се угледамо. Од власника оружја захтева се, на пример, лекарски преглед сваких пет година, док се здравље возача моторних возила, који су, ако судимо по броју жртава у саобраћају, знатно опаснији од легалних ималаца оружја, по добијању возачке дозволе проверава тек у 65. години. То је тек једна од нелогичности. А шта рећи о томе да се укида категорија трофејног оружја, па се њихови власници упућују на пререгистрацију у колекционарско или старо (произведено пре 1900. године). У оба случаја на помолу су невоље, ако је оружје млађе, или ако их је мање од пет комада – каже председница НАОС-а Зорица Суботић.

И ЛОВЦИ НЕЗАДОВОЉНИ

Новим Законом нису задовољни ни ловци. Иако им је дозвољено да муницију купују на оружни лист, без посебног одобрења и ограничења, наметнута им је обаве-

за да, у случају позајмице оружја колеги који поседује оружни лист за исту врсту оружја, то пријаве полицијској управи. У Националној асоцијацији истичу да ће та одредба тешко моћи да се примени у свим случајевима. Баш као и она о посебним условима за држање оружја у кући.

– Власник сам оружја више од три деценије – каже Зорица Суботић – и никада се није десило да полиција дође и провери у каквим условима га чувам. Нема сумње у значај те одредбе, али сматрам да је чување оружја под кључем, ван домашаја деце и неовлашћених лица, у што безбеднијим условима, превасходни интерес легалних власника оружја, а тек онда друштва које треба да санкционише немарне. Мада, треба рећи да су легални власници оружја међу најисправнијим грађанима ове земље, да напосто беже од сваког прекршаја, да се плаше чак и најмање повреде закона, јер су санкције преоштре, одмах им се одузима оружје. А ако ловац, или страствени сакупљач оружја нешто жели најмање на свету, онда је то, свакако, одвајање од оружја. Зато огромна већина легалних власника оружја нема чак ни саобраћајни прекршај.

Нејасан је и статус гасног, стартног и сигналног оружја које се, под категоријом конвертибилног, изједначава с ватреним оружјем и подлеже одобрењу, лекарском прегледу, плаћању пореза... У НАОС-у упозоравају да такву врсту оружја користе планинари, извиђачи, атлетичари, глумци и да се оно у земљама Европске уније може набавити готово на сваком киоску.

Истичући да се доношењем новог Закона о оружју и муницији постижу два најважнија циља, а то је ефикасна контрола поседовања и промета оружја с једне стране и омогућавање легалним власницима несметано поседовање и коришћење оружја у лову, спорту, колекционарству, па и самоодбрани, с друге, законодавац се ни сам не заноси да је то довољно за сређивање стања на улицама и повећање безбедности грађана. Зато су за прекршиоце закона предвиђене строге санкције. А за оне који желе да постану власници ватреног оружја, поред одавно постојећих услова попут неосуђиваности за одређена кривична дела (читај: готово сва), прекршајне безгрешности, пословне способности, спроведене обуке у руковању оружјем, уводе се и два нова, регулисана одредбама о редовној провери здравствене способности и оправданој угрожености.

Поред редовне петогодишње провере здравствене способности власника легалног оружја, наима, још једна новина Закона изазива посебну пажњу сваког легалног власника оружја, или оног који то жели да постане – захтев да се наведе оправдани разлог за набавку оружја, односно доказивање чињеница о угроженој безбедности. Колико је ту чињеницу „тешко“ доказати ако знамо да су на својим радним местима нападнути не само полицијци или судије, који, по дефиницији, имају посла с криминалцима, већ и возачи градских аутобуса, лекари, новинари, поштари...? Наравно, остављена је могућност полицији да, по дискреционој оцени, забрани поседовање

оружја особи за коју се процени да ће га (зло)употребити. А разлог за то, по свему судећи, може бити и већ речено доказивање угрожености, које се поставља као један од услова за добијање дозволе. Кад већ сматрам да сам угрожен, зар се нећу бранити и употребом оружја?!

Трговци у проблему

Предлагач закона (а ни законодавац) није био благонаклон ни према трговцима оружјем. Иако се као један од разлога за доношење новог Закона истиче уређење промета и производње оружја, нема сумње да је и легалним токовима оружја битно смањен маневарски простор. О томе сведочи менаџер продаје фирме „Сваровски оптик“ за западни Балкан Зоран Петронијевић, који истиче да је нови закон по много чему лошији од претходног.

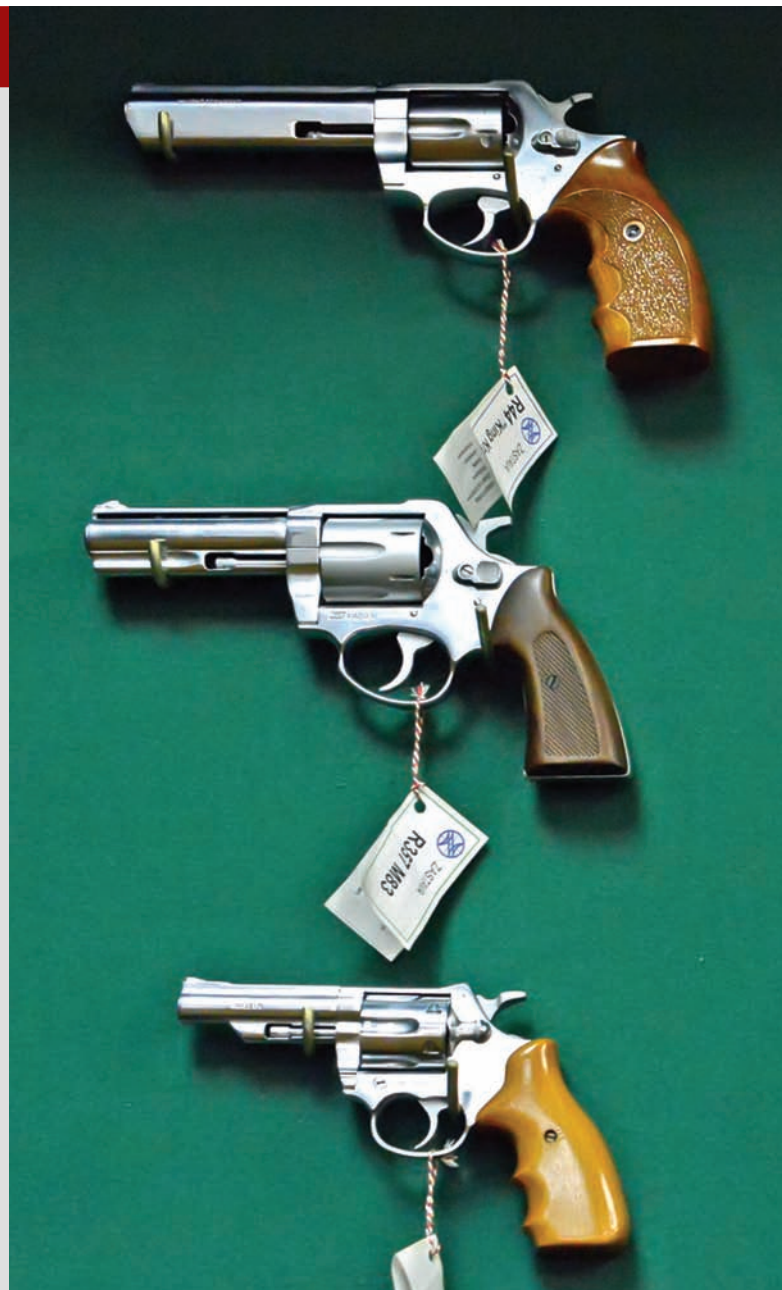
– Види се жеља законодавца да побољша и осавремени Закон о оружју и муницији, али је он далеко од модерне праксе и ставова Европске уније. Пошто смо заинтересовани за побољшање закона, у Националној агенцији за оружје Србије основали смо засебни огранак трговца ловачким и спортским оружјем, како бисмо лакше искристалисали предлоге који воде побољшању законских одредаба, или бар квалитетнијим подзаконским актима. Да овакав закон отежава наш рад спречавајући развој и конкурентност једне од значајнијих привредних грана Србије, види се из неколико примера. Врсте оружја попут гасног, стартног и сигналног сврстане су у категорију оружја којој не припада, јер га је готово немогуће преправити да испалаује бојеву муницију. Ловачко оружје дефинисано је као дуго, што није добро решење, јер, пре свега, није тачно. Ручно ватрено оружје,

НАЦИОНАЛНА АСОЦИЈАЦИЈА ЗА ОРУЖЈЕ СРБИЈЕ

Основана 2006. године, Национална асоцијација за оружје Србије окупља удружења и појединце који поседују или воле оружје. Њено чланство чине правна и физичка лица, спортисти стрелци, ловци, произвођачи и трговци оружја... У свом програму и мисији НАОС истиче да желе уједињење свих правних субјеката и физичких лица која легално долазе у посед оружја или контакт с оружјем, односно свих оних који цене и поштују вредности оружја, како би удруженим напорима створили или унапредили услове за заштиту сопствених права и интереса.

Програм рада те асоцијације обухвата такмичарске, али и едукативне садржаје. Један од најинтересантијих с аспекта едукације свакако је њихов пројекат сигурности и заштите деце од оружја, назван Оги Орлић. Њиме се предвиђа едукација деце од пет до 12 година у области превенције од озлеђивања приликом случајног или намерног контакта с оружјем.

– Потребу за овом врстом едукације условили су многи проблеми, од којих су најважнији распрострањеност оружја на нашим просторима, неадекватни услови држања и чувања оружја у нашим домовима, пораст криминалитета и малолетничке деликвенције и томе слично. Помоћу интерактивног и деци разумљивог едукативног програма деци се представља могућа опасност од додира оружја и указује на начин понашања у ситуацији када се сретну с оружјем. Свако дете ће добити брошуру о правилном складиштењу оружја коју ће понети кући родитељима. То је важно јер су родитељи прва линија заштите деце од контакта с оружје, а често и прва слаба карика у том ланцу од оружја до детета – каже председница НАОС -а Зорица Суботић.

СПОРТСКО ОРУЖЈЕ

У кључним стрељачким дисциплинама међународног и домаћег такмичарског програма користи се ваздушно оружје калибра 4,5 милиметара и малокалибарско ватрено оружје, калибра 5,6 милиметара. У дисциплинама домаћег програма још се користе и војничка пушка 7,9 милиметара, полуаутоматска пушка 7,62 милиметара, војнички пиштољ 7,62 милиметара и револвер средишног паљења.

дефинисано као кратко, такође се у земљама Европске уније може користити у лову, попут ловачког и заједно с њим. Оптички уређаји сврстани су у делове оружја. Где то има? Делови оружја су делови без којих оно не може да функционише, а то свакако нису оптички нишани, ноћни или термовизијски уређаји. Пригушивачи су забрањени, иако се користе у лову у многим европским земљама. За нас је катастрофалан и члан 11. Закона који дозвољава да оружје набављају само ловци и стрелци, док они који не желе да пуцају у мете или животиње на куповину немају право. Имам утисак да превоз оружја и муниције лакше реализују приватна лица, него предузетници или друга правна лица. Све у свему, очекује нас велики рад на побољшању Закона коме ионако није предвиђен предуг век трајања – каже Зоран Петронијевић

Међу организацијама које су веома заинтересоване за нови Закон о оружју и муницији свакако је и Стрељачки савез Србије.

– Наша је оцена да је нови Закон о оружју и муницији либералнији и знатно бољи од претходног јер олакшава рад стрељачких организација и садржи законска

решења која већ имају земље у окружењу – напомиње Синиша Машовић из Стрељачког савеза Србије.– Основна новина, на чему је Стрељачки савез Србије иначе посебно инсистирао, односи се на статус ваздушног оружја и опште услове око давања на послугу спортског стрељачког оружја и његовог коришћења и транспорта. Једна од значајних разлика у односу на претходни закон јесте то што је ваздушно оружје калибра 4,5 милиметара сврстано у категорију „Д”, односно у оружје које се може слободно набављати и преносити. Ваздушно оружје је базично за стрељачки спорт и његов ранији статус, по старом законском решењу, да је идентичан са статусом ватреног оружја, објективно је отежавао рад стрељачких организација и неповољно утицао на масовност стрељачког спорта. Остало стрељачко оружје (ватрено) новим Законом сврстано је у категорију „Б”. Кад је о њему реч, за стрељачке организације посебно је важно решење којим се омогућава да стрељачке организације могу једна другој да га позајмљују или поклањају на основу писаног уговора, што је за Стрељачки савез Србије и стрељачке организације врло битно. Тиме нам се пружа могућност да се оружје, посебно оно врхунско, које је и врло скупо, без преноса власништва може увек уз једноставну процедуру дати на коришћење такмичару коме је оно у датом тренутку најпотребније. Пошто је примена Закона одложена за годину дана од његовог доношења, очекујем да се у том периоду донесу квалитетна подзаконска акта, значајна за његово спровођење и примену, која не би смела да компромитују добра решења новог Закона о оружју и муницији. ■

Душан ГЛИШИЋ

УВЕЖБАВАЊЕ СЛУЖБЕНЕ БРОДСКЕ СМЕНЕ У РЕЧНОЈ ФЛОТИЛИ

Акција морнара с Ушћа

Радни дан припадника Другог речног одреда Речне флотиле одвија се попут осталих, по устаљеном распореду радног времена – од јутарњег ступања команданта Одрета на сидриште, праћењем звучним сигналом с бродских клаксона (сирена), пријема рапорта о стању у јединици, постројавања и смотре на палуби речног пловног пристана, подизања заставе рода речних јединица на бродске јарболе, до реализовања преподневне обуке. Све, наравно, уз устаљене звучне сигнале.

Наизглед рутинску свакодневицу „морнара с Ушћа“ прекинуо је радио-позив на стално задејствованом међународном 16. каналу сигурности пловидбе,

Сем пријавнице, паркинга, јарбола с државном заставом и омањег парка, канцеларије и готово све остале службене просторије припадника Другог речног одреда Речне флотиле у београдском сидришту „Ушће“ налазе се на три речна пловна пристана, укотвљена уз обалу Дунава, и на пловним средствима на везу, чинећи тако јединствену касарну на води

којим је Лучка капетанија Београд од дежурног Другог речног одреда затражила помоћ у спасавању туристичког брода „Одисеј“ који је у висини плаже „Лидо“, недалеко од Великог ратног острва, наишао на потопљену олупину брода. Том приликом претрпео је знатна оштећења пропелера и кормила и изгубио управљивост. Како покушај сидрења није успео, брод је ношен воденом струјом и ветром неконтролисано кренуо низводно, угрожавајући животе посаде и четрдесетак туриста.

После тог позива, процене стања и могућности јединице, капетан корвете Далибор Тасић потврђује да могу реаговати и узбуњује бродску смену у приправности на речном патролном чамцу РПЧ-111. По

Спасавање „Одисеја“

пријему задатка, командир брода старији водник прве класе Мирко Грегоршек наређује посади, мотористима старијем воднику прве класе Ивици Вучићевићу и десетару Андрашу Хорвату и нишанцијам десетарима Миљану Кораћевићу и Милошу Николићу, припрему брода за хитно испловљавање, а убрзо и испловљавање.

Капетан корвете Далибор Тасић прима захтев за помоћ броду „Одисеј”

СПРЕЧАВАЊЕ ПОТАПАЊА

У новембру прошле године на једном од сплавова у непосредној близини сидришта избио је пожар. Дежурни Другог речног одреда обавестио је о томе градску ватрогасну службу, али и алармирао службену бродску смену која је, по процедури Пожар на суседном броду, за кратко време успешно приступила гашењу пожара.

Пре неколико година, наводи капетан корвете Далибор Тасић, један од сплавова због оштећења трупа изазваног ледом имао је продор воде. Одмах после упућеног позива, ка њему је испловио дежурни брод, разбијајући прамцем лед око сплава спречавајући његово сигурно потапање.

Двадесетак минута од пријема позива за помоћ, поприлично узбурканом Дунаву и веома брзој матици реке, рескирајући могућност судара, речни патролни чамац

Издавање задатка посади у службеној бродској смени

Део касарне на води

СТАЛНА ПРИПРАВНОСТ

У ванрадно време службеном бродском сменом командује старешина с највишим чином, а чине је брод с посадом и лица из Команде пловних јединица. У складу с Правилем бродске службе службена смена, која обавља дужност на дежурном броду, у приправности је за ангажовање у различитим ситуацијама, тежишно акцијама трагања и спасавања. У зависности од ситуације и задатка у готовости је за дејство од 15 до 60 минута.

из другог покушаја успева да оштећени „Одисеј” узме у тегаљ, односно „привеже га” уз себе, отегли на матични вез и тиме омогући безбедно искрцавање угрожених туриста и посаде.

Службена бродска смена, која ради непрекидно 24 часа на сидришту „Ушће”, показала је и у поменутој акцији спасавања људи и пловног објекта, иако се она одвијала само као претпоставка према осмишљеном сценарију, висок степен оспособљености и професионализма приликом извршавања задатка у ризичним ситуацијама. ■

Будимир М. ПОПАДИЋ

**ИСКУСТВО НАШЕГ
СИСТЕМА ОДБРАНЕ
У НАТО ПРОГРАМУ
ЗА ИЗГРАДЊУ
ИНТЕГРИТЕТА**

Јачање транспарентности и одговорности

Министарство одбране и Војска Србије укључили су се у Програм изградње интегритета НАТО-а крајем 2011. године, четири године од његовог покретања. Реч је о програму који је усмерен ка развоју практичних механизма ради помоћи државама учесницама у изградњи интегритета, транспарентности и одговорности.

Развијени су механизми самопроцене и заједничке анализе, План обуке и усавршавања кадра у области изградње интегритета, Поверљачки фонд за изградњу интегритета који се финансира добровољним прилозима 20 држава, као и мрежа партнерских установа за имплементацију, међу којима су најзначајније „Међународна транспарентност“ и „Женевски центар за демократску контролу оружаних снага“.

Једна од најзначајних активности нашег система одбране била је самопроцена изграђености интегритета, као и заједничке анализе које смо реализовали 2012. године у сарадњи с експертским тимом Алијансе. Извештај о том процесу објављен је на интернет страници Министарства одбране, а препоруке експертског тима послужиле су као основа за израду планова активности у изградњи интегритета у систему одбране 2014. и 2015. године.

Политика „нулте толеранције“

Учешће Министарства одбране у поменутом програму НАТО-а допринело је бољем разумевању истраживања „Индекс борбе против корупције у области одбране на нивоу држава/вла-

ИЗРАДА ПЛАНОВА

На основу смерница Агенције за борбу против корупције, 13 организационих целина Министарства одбране и састава Војске Србије добило је задатак да до 31. марта 2013. израде планове интегритета и доставе их Агенцији. Процес је започет пре почетка учешћа система одбране у НАТО програму за изградњу интегритета, а одвијао се независно од њега. Ангажована је посебна радна група којом је руководио Секретаријат Министарства одбране, а резултат рада били су планови интегритета целина и састава у нашем систему одбране.

Једна од најзначајнијих активности Министарства одране и Војске Србије била је самопроцена изграђености интегритета, као и заједничке анализе које су реализоване 2012. године у сарадњи са експертским тимом Алијансе

ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА

Програм за изградњу интегритета део је пројеката којим НАТО настоји да потврди посвећеност идеји јачања добре управе у ресору одбране и сектору безбедности. Првобитно је покренут као иницијатива у оквиру Акционог плана партнерства за изградњу институција одбране на заседању Савета евроатлантског партнерства, у новембру 2007. године.

Основни циљеви Програма јесу подизање нивоа свести, промовисање добре праксе и развој практичних механизма који могу помоћи државама учесницама да побољшају стање интегритета и сниже присуство ризика корупције у националним секторима безбедности, јачајући транспарентност и одговорност. Активности у оквиру Програма првенствено су усмерене ка проблематици управљања финансијским средствима, материјалним и људским ресурсима.

да", које у двогодишњим циклусима спроводи организација „Међународна транспарентност Велика Британија”, у оквиру глобалног истраживања ризика од појаве корупције у системима одбране 136 земаља света.

Кључне институције у нашем систему одбране, чија надлежност обухвата борбу против корупције, јесу Инспекторат одбране, Одсек за интерну ревизију, Војнобезбедносна агенција, Управа војне полиције и Генерални инспектор служби. Изградња интегритета – личног, институционалног, интегритета процеса и политике, препозната је као циљ чије остварење доприноси смањењу ризика од појаве системске корупције.

У датим околностима, императив је да уз што мање уложених финансијских средстава буде постигнут неопходан ниво безбедности државе

и грађана, а као једна од мера које доприносе фискалној консолидацији декларисана је политика „нулте толеранције на појаве корупције и организованог криминала” у раду система одбране.

Периодично ажурирање планова интегритета

Искуство стечено учешћем у НАТО програму за изградњу интегритета и сарадњи с организацијом „Међународна транспарентност Велика Британија” показало је да ће, осим праћења степена реализације постојећих планова интегритета, у блиској будућности бити неопходно периодично ажурирање планова. Будући да у току заједничке анализе с експертским тимом Алијансе није била посебно размотрена перцепција припадника система одбране о стању интегритета у њиховим институцијама, постојећи планови допринели су квалитетнијем сагледавању проблема. Такође, при изради планова интегритета настојало се да што већи број припадника Министарства одбране и Војске Србије оцени постојеће ризике од корупције у организационим јединицама у којима раде.

У наредном периоду очекује се операционализација даљих, неопходних, активности идентификованих на основу „Анализе потреба”, коју су у оквиру Прилагођеног програма за изградњу интегритета за Југоисточну Европу организовали норвешке институције – Агенција за државну управу и електронско управљање и Министарство одбране, у сарадњи с државама Југоисточне Европе. Уследиће наставак ангажовања припадника Министарства одбране и Војске Србије у пројектима из области изградње интегритета, који се реализују у сарадњи с организацијом „Међународна транспа-

рентност”, Канцеларијом UNDP/SEESAC у Београду, те Мисијом ОЕБС-а у Србији. ■

Милан С. МИЛУТИНОВИЋ
Станко ЛЕКИЋ

ДР МАРК ПАЈМЕН, ДИРЕКТОР ПРОГРАМА ЗА ОД

Разумевање

У касарни „Топчидер“ недавно је одржан тродневни семинар „Изградња интегритета у јавним набавкама у одбрани“, у организацији Сектора за материјалне ресурсе, Управе за снабдевање Министарства одбране Републике Србије и Изасланства одбране Уједињеног Краљевства. Реч је о наставку активности у области изградње интегритета која треба знатно да допринесе сагледавању активности у процесу изградње интегритета у области управљања материјалним ресурсима Министарства одбране и Војске Србије, ефикаснијој примени планова интегритета у систему и ефикаснијој борби против корупције.

Један од предавача са којим су учесници семинара били у прилици да дискутују је и др Марк Пајмен, директор Програма за одбрану и безбедност у организацији „Међународна транспарентност Велика Британија“ (Transparency International United Kingdom), са седиштем у Лондону. Говорећи о поводима за радну посету нашој земљи, др Пајмен, који је више од деценије на позицији директора поменутог програма и један од највиших светских стручњака у области проучавања и сузбијања корупције, истакао је да је реч о сарадњи са Министарством одбране на сузбијању корупције у поступку јавних набавки у систему одбране.

– Дошли смо на позив Министарства одбране, што је у нашим очима велики плус за ту институцију – корупција је веома осетљива тема, али и веома важна. Због тога нам је веома драго што Министарство одбране Србије заиста жели да се позабави ризицима од корупције и да их сузбије у што већој мери. Ми имамо доста искуства из сарадњи са другим државама, као и добру методологију којом можемо помоћи на овом задатку.

Шта су, према Вашем мишљењу, најизазовнији задаци у борби против корупције са којима се земље Балкана сусрећу?

Корупција је осетљива тема и, мада је означена једноставном речју, свако под тиме подразумева нешто различито – за неке људе значи судски поступак и затвор, а за неке добит од 10 одсто вредности уговора. Зато је основни приоритет да Министарство одбране развије исто разумевање проблема код свог надлежног особља. Након што се то усвоји, онда може нешто и да се предузме по том питању. Дакле, када је реч о земљама Балкана, рекао бих да је управо то главни приоритет – постизање јединственог разумевања проблема, након чега постоји низ техника и метода које се могу употребити како би се смањио ризик од корупције.

проблема је пола решења

– Највећи изазов је заједнички за већину земаља, не само за оне на Балкану. Наиме, корупција је осетљива тема и, мада је означена једноставном речју, свако под тиме подразумева нешто различито – за неке људе она значи судски поступак и затвор, а за неке добит од 10 одсто вредности уговора. Зато је главни приоритет да Министарство одбране развије исто разумевање проблема код свог надлежног особља. Након што се то усвоји, онда може нешто и да се предузме по том питању. Дакле, када је реч о земљама Балкана, рекао бих да је управо то главни приоритет – постизање јединственог разумевања проблема, након чега постоји низ техника и метода које се могу употребити како би се смањио ризик од корупције. Не можете отпочети решавање проблема док га сви не разумеју исто.

Која достигнућа смањила највишим нивоом за успешно вођење антикорупцијске политике и имаће ли неке прејорукe у њом контексту за систем одбране у Србији?

– Рекао бих да постоје три веома важне ствари. Прва би била да у Министарству одбране постоји воља да се овај проблем разреши, а то значи отвореност за природу проблема, без заузимања одбрамбеног става, али и спремност за улагање времена и напора у борби против корупције. Друго, напредак се не може остварити без плана којим се означава шта желите да постигнете, којим проблемима ћете се прво позабавити и како ћете то учинити. Стога је осмишљавање антикорупцијског плана од велике важности, а један од алата које смо помињали током семинара, антикорупцијски индекс, представља веома прецизну основу за такав план. Треће, морате да проверите да ли се стање побољшава. На ово питање можете једним делом одговорити тако што ћете користити одређени алат за мерење напретка, попут антикорупцијског индекса. Други део одговора лежи у спољним посматрачима који ће вас одржати објективним, како не бисте убедили себе да сте остварили напредак у ситуацији када то није тачно. Дакле, морате бити отворени за сарадњу са невладиним организацијама или грађанским организацијама, или можда са спољним ревизорима – те институције вам такође могу дати повратну информацију о томе да ли сте остварили на-

предак. Верујем да су те три ствари сасвим довољне за постизање напретка.

Шта смањила највећим достигнућима испитивачког програма антикорупцијског индекса у одбрани?

– Веома смо задовољни овим индексом, јер је остварио велики утицај широм света. Када смо га направили, јануара 2013. године, многе земље се нису суслеле са нечим сличним, па је било доста сумње и бојазни око тога како ће функционисати. Сада, две године касније, десетине земаља увиделе су да је ово веома важан алат и велики напредак. Баш као што је случај са Србијом, имали смо сличне разговоре са многим другим земљама, које кажу да сада имају чврсту основу за одређивање јачих и слабијих страна и детектовање где је постигнут напредак, а где није. То је, одиста, велика ствар коју је овај индекс остварио – он омогућава земљама да увиде не само да ли остварују напредак већ и тачно где како напредују. Друга ствар којом смо нарочито задовољни јесте то што ово није само алат самог сталног напредовања, што је изузетно корисна карактеристика, већ и алат помоћу кога рангирамо земље по успеху антикорупцијских механизма. То је увек велики подстрек, јер земље желе да буду боље од својих суседа, што је мотивација и подстрек ка бољим резултатима. Прво што свака земља учини је поређење са земљама региона, при чему увек жели да буде успешнија од њих. Због тога је то за нас друго велико достигнуће, јер омогућава земљама да виде шта је то што морају да учине да би биле најбоље у свом региону.

Каква је позиција Србије на тој скали?

– Србија је била у нашем индексу у јануару 2013. године. Оцене у њему се крећу од А – најбоље, до Ф – најгоре. Само две земље су спадале у категорију А – Аустралија и Немачка, а многе су биле у категорији Ф. Србија је спадала у категорију Д, дакле, нешто испод просека, и то у горњој половини категорије Д. Било је толико земаља у тој категорији да смо је поделили на Д+ и Д-, а Србија је била у Д+. Тренутно се налазимо у процесу обнављања овог индекса, а нови резултати биће објављени у септембру ове године, и тада ћемо видети шта се у међувремену

ну десило. Још нисам имао прилике да детаљно погледам резултате, али бих свакако био изненађен када Србија не би имала боље резултате, с обзиром на то да је евидентно предузимала мере у последње три године и очекујем да оне резултирају напретком.

Како можемо описати њу категорију Д у корупцијом системом?

СЛАБЕ ИНСТИТУЦИЈЕ ПЛОДНО ТЛО ЗА КОРУПЦИЈУ

Када говоримо уопштено о корупцији, често можемо чути да неке земље имају укоренјену традицију корупције, у односу на друге. Може ли рећи нешто о томе?

– Ја се са тим не бих сложио. За већину земаља у којима је заступљен висок степен корупције није исправно рећи да имају традицију корупције, већ институције нису биле довољно јаке да је искорене. Ако разговарате са грађанима такве земље, не укључујући веома мали број веома богатих људи, сви они мрзе такав систем. Они знају да морају да плате како би ишли код лекара, знају да морају да плате да би им дете ишло у школу, али њима то не одговара, они то презиру. Зато мислим да је идеја о корупцији као традицији сасвим погрешна. Ако узмете за пример земљу у којој је корупција најзаступљенија у свету – Авганистан, где смо ми до сада урадили много тога, стотине војних руководилаца које смо обучавали су нам рекли управо оно што сам ја сада рекао – ми ово трпимо, али немојте ни на моменат помислити да нам се то допада. Оно што их усређује је када ми, представници „Међународне транспарентности“, дођемо и помажемо у побољшању ситуације. Стога не бих рекао да је укорененост корупције иоле валидан аргумент.

– Она означава висок степен ризика од корупције. Дакле, то никако није место на ком бисте желели да будете.

На основу експертне анализе коју сте сироводили током претходне три године, шта видите као највећи ризик од корупције у набавкама у систему одбране у Србији и које мере бисте преоручили за најпредак на овом пољу?

– Током семинара у Београду дискутовали смо са групом стручњака у области набавки из Министарства одбране, и рекао бих да највећи ризик долази од понуђача, у смислу да имају сувише утицаја на читав процес. Други ризик била би ситуација у којој на набавку спорну правилима утичу или политичари или надлежни, а као трећи ризик навео бих то да укупан процес набавке мора бити боље дефинисан и прецизнији, било да је у питању планирање или техничке спецификације, дакле, унутрашњи механизам тога како водите добро одељење за набавке.

Који су основни циљеви овог пројекта и шта владе добијају из учешћа у њему?

– Циљ је веома једноставан – да земље постану далеко боље у контролисању ризика у набавкама и да се тако степен корупције у одбрани смањи на глобалном нивоу. То је наш највећи глобални циљ. Шта владе добијају од тога? Доста, пошто је ово први пут да постоји јавна анализа предности и слабости антикорупцијских механизма у министарствима одбране. Пре јануара 2013. то још никада није било урађено. Дакле, ово је изненађење за многе земље – никада раније ово нису виделе и у много случајева уче ствари које им раније нису биле познате. Сада, две године касније, земље су добиле алат за побољшање, као и помоћ у одговору на питања шта треба да се учини да би резултати били бољи, односно, шта „Међународна транспарентност“ каже, да ли нам знање које поседујемо омогућава да будемо мање или више самопоздани итд. Били смо у прилици да водимо конструктивну дискусију о томе како можете бити бољи у управљању ризицима од корупције, што је велика добит за владе.

Да ли је Србија на добром путу када је реч о антикорупцијским механизмима?

– Постоје два одговора на то питање. Ако говоримо о месту које Србија заузима у рангирању – не, Србија тренутно није у добром положају, заузима место у категорији Д+ и то би свакако требало да се поправи. Са друге стране, главни услов за напредак је то да постоји Дирекција за снабдевање која истински жели то да постигне. Чињеница да је одржан семинар са већином руководилаца Дирекције, где сви учествују у дискусији о томе како постићи напредак – то је изузетно позитиван знак. Многе земље не би биле довољно отворене или искрене за спремност на такву дискусију. Зато је ово велики плус за Министарство одбране Србије. ■

Биљана МИЉИЋ
Снимимо Горан СТАНКОВИЋ

ПРОМОТИВНИ САСТАНАК
ПОВОДОМ 7. МЕЂУНАРОДНОГ САЈМА
„ПАРТНЕР 2015”

Приказ потенцијала одбрамбене индустрије Србије

Снимио Д. БАНДА

Учешће реномираних излагача из иностранства нуди добру прилику нашим произвођачима НВО, првенствено из групације одбрамбене индустрије Србије да унапреде постојеће и успоставе нове облике сарадње од заједничког интереса

На Београдском сајму одржан је промотивни састанак којим је најављено одржавање 7. међународног сајма наоружања и војне опреме – „Партнер 2015”, који ће бити одржан од 23. до 26. јуна. И ове године генерални покровитељ те манифестације је Министарство одбране, суорганизатор „Југоимпорт СДПР”, а извршни организатор Београдски сајам.

О предстојећем „Партнеру 2015” говорили су генерал-мајор проф. др Бојан Зрнић, заступник помоћника министра одбране за материјалне ресурсе, Александар Лијаковић, директор Дирекције за комерцијалне послове компаније „Југоимпорт СДПР” и Мирјана Лукић, саветник генералног директора Београдског сајма. Скупу су присуствовали представници установа Министарства одбране и Војске Србије, произвођачи наоружања и војне опреме и представници медија.

Већи број иностраних излагача

Генерал Зрнић је рекао да је током деценије успешног постојања „Партнер” стекао значајну улогу у регионалним оквирима међу сличним манифестацијама на којима се представљају производи и технологије намењене потребама одбране.

– Посебан значај овој манифестацији даје представљање на једном месту истраживачких, развојних, опитних, производних и ремонтних капацитета Министарства одбране, заједно с фабрикама одбрамбене индустрије Србије и осталим домаћим научним, истраживачким и производним институцијама, чији је заједнички задатак опремање Војске Србије и чинилаца система одбране за извршење њихових мисија и задатака, у одговору на модерне изазове и претње по безбедност Србије. Осим тога, жеља нам је да на Сајму представимо нашим партнерима у региону и свету потенцијале Србије за сарадњу у области одбрамбених технологија и за рад на заједничким пројектима истраживања, развоја и производње. У том смислу, најављујем присуство на сајму „Партнер” први пут представника Европске одбрамбене агенције, с којом Министарство одбране има закључен административни ангажман – истакао је генерал Зрнић.

Такође је нагласио да учешће иностраних излагача на Сајму има приметан тренд раста, и по броју и по разноликости понуда, што указује на то да су и они препознали шири значај ове манифестације. Према његовим речима, очекује се присуство више од 20 званичних делегација из партнерских и пријатељских земаља.

– Учешће реномираних излагача из иностранства нуди добру прилику нашим произвођачима НВО, првенствено из групације одбрамбене индустрије Србије да унапреде постојеће и успоставе нове облике сарадње од заједничког интереса – рекао је заступник помоћника министра одбране за материјалне ресурсе.

Наступ предузећа наменске

Говорећи о плановима компаније „Југоимпорт СДПР” и представљању наменске индустрије на „Партнеру 2015”, Александар Лијаковић најавио је да ће се, за разлику од претходне манифестације, ове године вратити на стару праксу (која је установљена 2004. од оснивања Сајма) да „Југоимпорт” интегрише наступ предузећа одбрамбене индустрије Србије, те низа мањих предузећа, који су кооперанти у производњи сложених борбених система и других предузећа, која су мање или више усмерена према одбрани, као области делатности.

Према његовим речима „Југоимпорт” ће на „Партнеру 2015” показати четири нова борбена система, који су за сада изненађење. Сем тога, биће приказана и средства која дужи период развијају, а која сваке године добијају неку нову карактеристику, квалитет.

Пројект менаџер „Партнера” Мирјана Лукић истакла је да је Београдски сајам према неким параметрима постао водећа манифестација ове врсте у региону. То је поткрепила и бројкама. Војна техника приказује се на 17.600 квадрата изложбеног простора у халама и 5.000 отвореног изложбеног простора, а претходна манифестација имала је 93 директна излагача и 6.000 регистрованих посетилаца. ■

М. ШВЕДИЋ

Борба против амбијенталног стреса

Професорка на Универзитету одбране објавила је књигу као основни уџбеник на предмету идентичног назива. Према њеним речима, презентовани подаци од великог су значаја за војничку и лекарску професију.

– Војник се суочава с екстремном врућином, хладноћом, екстремно повишеним ваздушним притиском (приликом роњења) или сниженим (приликом пењања на високе планине). Такође, на њега утичу и силе убрзања и микрогравитација – наводи професорка Радаковић.

Књига је подељена на неколико поглавља, у којима се, на почетку, разматра историјат дејстава у екстремним условима, од давнина до новијег доба и искуства српске војске из балканских ратова и Првог и Другог светског рата.

– На примеру Игманског марша описана је адаптација на хладноћу. Ослањали смо се и на искуство осталих армија, као и на савремену литературу из области примењене физиологије, која не обрађује само војне активности – каже она.

Уџбеник је илустрован фотографијама снимљеним у условима обуке наших војника и кадета, а приказани су и резултати истраживања у периоду од 30 година.

У књизи начелнице Сектора за превентивну медицину ВМА проф. др Соње Радаковић обрађена је тема адаптације на спољашње услове који излазе из зоне комфора

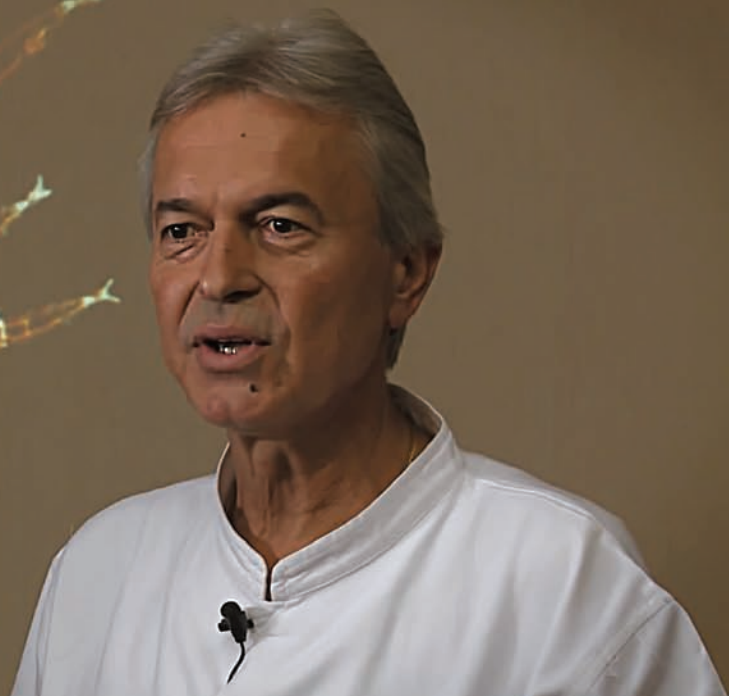
– Десетине година мог истраживања посвећене су изучавању топлотног стреса као модела амбијенталног стреса у климатској комори ВМА. Посебна пажња поклоњена је когнитивним променама, односно

дефицитима у погледу менталног функционисања – опажања, способности дискриминације, краткотрајног памћења, способности планирања, могућности запажања детаља, раздвајања битног од небитног, који настају под утицајем било којег амбијенталног стреса. Тиме се угрожава извршење задатака, чак и безбедност људства. Ово су веома важни подаци за војску, али и за војне лекаре који би то требало да знају. Током војних активности не можете очекивати да ће у свакој ситуацији бити могуће искористити неко техничко решење за заштиту од екстремних услова, већ ће војник морати да се понаша, условно речено, небезбедно, односно да буде изложен екстремним условима без заштите, ако му тако диктира задатак – каже професорка.

Свако поглавље завршава се кратким репетиторијумом од неколико одредница, насловљених са „Шта војни лекар треба да запамти?“. На тим страницама налазе се и питања на која кадет, после прочитаног и проученог поглавља, треба да одговори. Књига је писана као основни уџбеник, према прописима из акредитације, и следи наставни план и програм предмета „Адаптација на екстремне услове“.

– Међутим, књига је апсолутно подобна за све лекаре, посебно оне који се баве примењеном физиологијом. Књигу препоручујем и спорским тренерима који ће наћи могућност за аклиматизацију спортиста приликом такмичења на супротној страни Земље, где владају сасвим другачији временски услови. Разумевајући физиолошке механизме, који стоје у основи адаптације на сваки услов у спољашњој средини, верујем да и лаици могу да унапреде своје знање, и нађу корист од књиге – поручила је ауторка уџбеника. ■

С. АНЂЕЛКОВИЋ

ФИЛМ „ПРЕВЕНЦИЈА ПРИРОДНОЖАРИШНИХ ИНФЕКЦИЈА У ВОЈСЦИ СРБИЈЕ”

Едукација као императив

Ове инфекције ће и у будућности бити наша реалност. Појавиће се нове болести, а на то ће утицати бројни фактори, посебно климатске промене као последица глобалног отопљавања. Морамо се адекватно припремити како бисмо знали који узрочници заразних болести круже у животињском свету или их преносе инсекти, поручује аутор филма пуковник проф. др Радован Чеканац.

Помоћник начелника ВМА, професор на Медицинском факултету ВМА и епидемиолог др Радован Чеканац снимео је документарно-наставни филм о превенцији природножаришних инфекција у Војсци Србије, како би јавност, пре свега војнички кадар, била едукована о заразама у природи.

– Природножаришне инфекције су моја велика љубав. То је област којом се бавим од 1989. године, када сам дошао на специјализацију. Био сам укључен у пројекат о истраживању лајмске болести на подручју Београда, практично годину дана после њеног открића на територији главног града – каже др Чеканац.

Током ратних дешавања, аутор филма провео је много времена на терену са војском, решавајући проблеме епидемије заразних болести у ратним условима, односно ванредним околностима.

– Сагледао сам ризик за припаднике војске, када је реч о природножаришним инфекцијама. Иако су код војника регистрована и остала обољења из ове групе инфекција, определио сам се да у филму обрадим две болести – лајмску, коју преносе крпељи, и хеморагијску грозницу са бубрежним синдромом, чији су резервоари мишолики глодари. Ипак су то су две болести које се константно региструју у војничком колективу, а мере превенције против њих истовремено су и мере које се користе и против осталих обољења из групе природножаришних инфекција – наглашава аутор.

Хеморагијска грозница је обољење које је најраније откривено међу војницима. Од њеног открића педесетих година прошлог века, забележено је неколико епидемија, а последња већег обима појавила се током 1999. на Косову и Метохији. Према речима професора, то обољење је опасно ако се на време не препозна и адекватно не лечи, а може да се заврши смрћу, што је нажалост раније регистровано и у нашој војсци. С друге стране, спорадични случајеви оболевања од лајмске болести региструју се сваке године.

– Међутим, ми смо на време препознали епидемиолошке карактеристике болести, и гарнизонским амбулантама дали упутства како да превенирају ову природножаришну инфекцију – истиче епидемиолог.

У филму су обрађени сви сегменти инфекције, начин преношења, клиничка слика и терапија, али акценат је стављен на превенцију. Евидентно је да се у ратним условима и ванредним ситуацијама ризик повећава, а припадници војске су, према природи свог посла, често изложени узрочницима заразних болести.

– За време НАТО агресије имали смо знатно велики број оболелих од лајмске болести, јер се почетак поклопио са сезоном крпеља, крајем марта. У таквим условима било је много теже спроводити препоручене адекватне мере превенције. Ове инфекције ће и у будућности бити наша реалност. Појавиће се нове болести, а на то ће утицати бројни фактори, посебно климатске промене као последица глобалног отопљавања. Морамо се адекватно припремити како бисмо знали који узрочници заразних болести круже у животињском свету или их преносе инсекти – поручује др Чеканац.

Имајући у виду да је много написано о овој теми, аутор је веровао да је филм боље средство за информисање јавности. Полазна идеја била је дистрибуција филма у јединице Војске Србије, због едукације њених припадника за лакше сагледавање проблема и усвајање знања. ■

С. АНЂЕЛКОВИЋ

Стамбено кредитирање професионалних војних лица

Трка за позајмицу

Претпоследњег дана марта Национална корпорација за осигурање стамбених кредита објавила је почетак пласирања „војних субвенција“. Као што је био случај и последњих година, неколико стотина официра и подофицира спремно је дочекало ту вест са готово комплетном документацијом потребном за аплицирање за субвенционисани стамбени кредит. Из овогодешњег војног буџета биће издвојено 500 милиона динара за ту намену, што би могло бити довољно да око 500 старешина подигне кредит за стан или кућу под, у овом тренутку, најповољнијим условима на тржишту.

Дуг ред за субвенције

Министар одбране Братислав Гашић и председник Извршног одбора банке „Сосијете женерал Србија“ Федерик Куен потписали су 30. марта Уговор о реализацији програма дугорочног стамбеног

Уколико се тренд раста популарности куповине станова на субвенционисани кредит настави, ова година могла би бити рекордна када је реч о броју официра и подофицира који су на тај начин обезбедили кров над главом. Услови за кредит су тренутно најповољнији на тржишту, што привлачи младе старешине који своју будућност дугорочно виде у униформи Војске Србије.

кредитирања професионалних војних лица за 2015. годину, чиме је дато зелено светло за подношење пријава.

Прошле године забележено је велико интересовање официра и подофицира за овакав вид решавања стамбеног питања. Иако је првобитно планирано да се за субвенције у 2014. потроши 300 милиона динара, до краја године обезбеђено је још скоро 200, тако да је на овакав начин до стана дошло укупно 446 професионалних војних лица.

Заступник помоћника министра за буџет и финансије пуковник др Саша Трандафиловић истиче да се од 2008, када је лансиран програм субвенционисаног стамбеног кредитирања, бележи, готово сваке године, сталан раст интересовања.

– Занимање за субвенционисане кредите исказали су, у највећој мери, млађи људи који су схватили да је то разумна алтернатива досадашњем начину стамбеног збрињавања – додели стана у закуп на неодређено време. Искуство

Снимио Д. БАНДА

старијих генерација које су годинама, па и деценијама чекали станове, навела су млађе старешине да преломе, узму позајмицу и купе себи станове и куће. Наша улога у свему томе била је да се изборимо за стимулативне услове какве, можемо слободно рећи, нико други нема – истиче пуковник Трандафиловић.

Најбољи кредит на тржишту

Официри и подофицири који се налазе на листи стамбених интересената у систему одбране имају могућност да аплицирају за кредит индексирани у еврима који подразумева каматну стопу 3,5 одсто увећану за вредност ЕУРИБОР-а, што у овом тренутку износи мање од четири одсто на годишњем нивоу. За ову врсту стамбеног кредита није им потребно учешће, нити је услов да се купују само новоизграђене некретнине. Министарство одбране, сразмерно броју година стажа, обезбеђује субвенцију између 14 и 25 одсто износа позајмице који ће последњих пет година, са каматом од 0,1 одсто годишње, враћати држави. Тим припадницима наредних 20 година исплаћиваће се, уместо дела накнаде трошкова за закуп стана, сума између 6.800 и 27.500 динара на име накнаде за отплату дела рате кредита. Висина ове накнаде, сходно правилима, зависи од брачног статуса и броја деце. Месечну накнаду од 27.500 динара припада официрима и подофицирима којима супруга није запослена, а имају четворо или више деце.

– Оваквим приступом стимулишемо младе старешине да своју будућност и професионалну каријеру вежу за Војску, али и да заснивају породице. Важна нам је, дакле, поред финансијске димензије, и социјална страна овог програма. Не треба заборавити ни чињеницу да се тиме посредно помаже и грађевинска индустрија – наглашава Трандафиловић.

Како је и очекивано, од момента када је објављена вест о почетку „пуштања“ кредита, телефони у Управи за буџет су се „усијали“. Као и прошле године, мноштво професионалних припадника унапред је прикупило већи део документације и спремно дочекало вест 30. марта.

ВОЈСКА И „СОСИЈЕТЕ“ ПОУЗДАНИ ПАРТНЕРИ

– Одлуком да се припадницима Војске и Министарства одбране понуди најнижа каматна стопа, банка „Сосијете женерал“ нас је подржала на једном од наших најважнијих задатака. Настављамо да стварамо боље услове за рад и да обезбеђујемо већу материјалну сигурност за припаднике Војске Србије – нагласио је министар Гашић приликом потписивања Уговора 30. марта у Малој ратној сали.

Према његовим речима, број оних који чекају на решење стамбеног питања скоро сваког дана се смањује, што је одличан резултат постигнут у систему одбране током претходне две и по године.

– Тај резултат мора да буде још много бољи и због тога нам је веома важна подршка једне овакве еминентне банке, као што је Ваша и очекујем да ће и остале банке које послују у Србији следити ваш пример – поручио је министар одбране додајући да припадници система одбране који свакодневно раде на очувању мира овим уговором су корак ближе и проналажењу мира и у свом дому.

Изражавајући задовољство због потписивања уговора са Министарством одбране, председник Извршног одбора „Сосијете женерал“ банке Куен истакао је да су припадници система одбране уредне платише. Он је, такође, објаснио да је потписаним уговором та банка обезбедила веома повољне услове српским војницима када је реч о стамбеним кредитима.

– „Сосијете женерал“ банка је лидер на тржишту стамбених кредита, јер има око 12.000 клијената који су подигли стамбени кредит – истакао је Куен, додајући да то сведочи да је та банка кредибилан партнер за закључење оваквог пројекта.

Надлежни у Министарству одбране истичу да ће учинити све како би се Буџетски фонд за финансирање стамбених потреба запослених константно допуњавао из прихода које систем одбране остварује продајом неперспективне имовине или њеним рентирањем. Досадашња искуства говоре да се већина новца одређена за ову намену трошила веома брзо јер је интересовање за субвенције далеко премашивало могућност да се свим захтевима изађе у сусрет.

Као и протеклих година, пуковник Саша Трандафиловић апелује на заинтересоване да буду опрезни када је реч о давању капара за станове јер је било случајева да из неког разлога кре-

дит не буде одобрен, па уложени новац пропадне. Он наглашава да је сарадња са свим банкама које су до сада кредитирале припаднике система добра, али да се по броју одобрених кредита истиче „Сосијете женерал Србија“ која је од 1.738 субвенционисаних позајмица реализовала 68 одсто.

– И „Сосијете“ и све друге банке имају веома добро искуство са Министарством одбране. Према информацијама које су нам доступне, до сада нисмо имали проблематичних кредита, рате се на време измирују, што и банкарима гарантује да су њихови пласмани безбедни – закључује Трандафиловић. ■

Александар ПЕТРОВИЋ

Клуб генерала и адмирала Србије
у години јубилеја

Част српског официра

Српска војска је током Првог светског рата прва увела маскирне униформе, прилагођене земљишту и простору. У то време, једино је српском официру било дозвољено да се дружи са војником. У осталим армијама било је строго забрањено. Наш официр могао је бити кажњен затвором, а казну је издржавао у једној просторији у касарни. Ушао би ту сам, навукао резу кроз отвор на вратима, изнутра. Није било потребе да неко стражари испред, његова част га је држала унутра. На таквој традицији почива Војска Србије, баш као и Клуб, истиче председник Извршног одбора, пензионисани генерал-потпуковник Златоје Терзић.

У програмским задацима Клуба генерала и адмирала Србије на веома важном месту је очување етичности, угледа и части официрског кора, и као организација они томе теже – потврђује генерал-пуковник др Видоје Пантелић, председник Скупштине удружења, које је формира-

но 30. јуна 2005. године. Друштво је регистровано као струковно, нестраначко, неполитичко и непрофитабилно удружење грађана, финансира се средствима чланарине, донацијама пријатеља и из других извора у складу с важећим прописима.

Генерал подсећа да су, сем очувања морала и угледа генерала и адмирала, њихови основни циљеви не-

говање слободарских традиција Србије и допринос одбрамбеној способности земље.

– Чланови могу бити генерали и адмирал Војске Србије, као и они којима је престала професионална војна служба, генерали у резерви и официри који су били на генералском – адмиралском положају. Данас, не рачунајући четири почасна,

Клуб има 227 редовних чланова, што је око три четвртине од укупног броја генерала и адмирала који примају пензију у Србији.

Десетогодишњица на прагу

Удружење има подружницу у Нишу, чији је председник пензионисани генерал-мајор Стојан Марковић. Тренутно нема чланова који су у активној служби у Војсци, док су почасни генерал-пуковници Леонид Ивашов и Виктор Михаилович Заварзин из Руске Федерације. Тај статус за живота имали су и француски генерал Пјер Мари Галоа и проф. др Миодраг Зечевић, доскорашњи председник СУБНОР-а Србије.

– Поводом десетогодишњег јубилеја Скупштина је донела одлуку да у јуну буде одржана свечана седница, а припремамо и кратку монографију о том периоду. У плану је и снимање филма, ако буде новца за те намене – каже Пантелић и подсећа да је десетогодишњица довољно дуг период и за квалитетну анализу рада.

Председник Извршног одбора Златоје Терзић подсећа да Одбор, који осим председника, потпредседника и секретара, има и осам чланова, планира, организује и реализује рад Клуба. Ради организоване и ефикасне реализације свих активности Извршни одбор формирао је секције – за политику одбране, статусна и социјална питања, неговање традиција и сарадњу и информисање, као и Савет за издавачку делатност.

Сарадња Клуба с органима власти, а посебно с Министарством одбране и Војском Србије имала је, како истиче председник Скупштине, „успоне и падове“.

– У овом тренутку може да се оцени као добра. Чланство Клуба организовано посећује команде, јединице и установе Војске, присутно је на војним свечаностима, укључујући и параду поводом ослобођења

Београда. Нисмо се још изборили да се ставови Клуба пажљиво саслушају када је реч о припрема законских и других прописа из области одбране и статусних питања, нити да се чланови више ангажују у образовно-научним активностима система одбране, али се надамо помацама и у тим областима.

Клуб је колективни члан Удружења војних пензионера и СУБНОР-а Србије.

– Такође сарађујемо с Београдским форумом за свет равноправних, Друштвом српских домаћина, Факултетом безбедности, Удружењем војних и мирнодопских инвалида рата, удружењима која баштине традиције Првог светског рата и многим другим.

Сарадња са Истоком и Западом

Када се говори о међународној сарадњи, генерал-пуковник др Видоје Пантелић посебно истиче чланство у Међународном консултативном комитету, организацији официра у резерви и пензији (МКК), који окупља слична удружења из тридесетак држава с три континента (Европа, Азија, Африка), како са истока, тако и са запада.

– Протокол о сарадњи потписан је и са сличним удружењима из Чешке, Бугарске, Македоније, Црне Горе, Републике Српске и Словачке, а исказан је обостран интерес за сарадњом с удружењима из Русије и Азербејџана.

У протеклом периоду Клуб генерала и адмирала Србије посебно се ангажовао на прикупљању сведочанстава о агресији НАТО-а и супротстављању нападу. На ту тему организована су три округа стола, а прикупљена сведочанства објављена су у четири књиге – „Војска Југославије у одбрани од агресије НАТО-а 1999. године“.

– О томе смо снимили и документарне филмове: „Порука српском народу“, „Поздрав пријатеља“, „Алексинач, тепих, Хиросима“, „Да се не

заборави“ и „Скидање невидљивог авиона“ – наводи председник Извршног одбора пензионисани генерал-потпуковник Златоје Терзић.

У оквиру обележавања стоте годишњице почетка Првог светског рата, Удружење је, заједно са Међународним консултативним комитетом, у априлу прошле године организовало Међународну научну конференцију „Први светски рат: узроци, поуке, последице и савременост“, којој је присуствовало више од педесет гостију из 19 земаља, а осам подносилаца реферата били су из држава с обе стране ратног фронта.

Гости с обе стране фронта

Клуб је, после шест година припреме, 2012. објавио и Биографски речник „Генерали и адмирал Србије 1981–2011“. Поред (ауто)биографија генерала и адмирала, који су тај чин добили у наведеном периоду, у Речнику су објављени и спискови свих генерала и адмирала Србије из новије историје, према подацима из Војне енциклопедије и Војног лексикона.

Руководство Удружења потврђује да предано учествују у обележавању значајних годишњица из историје Србије и њене војске, а ангажују се и у пружању помоћи члановима.

– Ове године, осим штампања зборника радова с међународне научне конференције о Првом светском рату, другог издања књига сведочанстава „Војска Југославије у одбрани од агресије НАТО-а 1999. године“ и пригодног материјала поводом десете годишњице Клуба, планирамо низ активности на обележавању седамдесете годишњице победе над фашизмом и 200 година од Другог српског устанка – најављује председник Клуба генерала и адмирала Србије, пензионисани генерал-пуковник др Видоје Пантелић. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

ЛОВАЧКО УДРУЖЕЊЕ
„ВОЈНИК”Страст
која одржава
безбедност

Веома је строга провера ко може да буде члан и ко сме да уђе на војни полигон у Никинцима. Активни припадници система одбране, пензионисана војна лица или чланови породица војних лица, који су углавном уз очеве учили о лову, могу да поседују чланске карте овог удружења. Према њиховом мишљењу лов је страст, а ловци су пријатељи за цео живот, јер се међусобно изузетно поштују. Ловачко удружење „Војник” је једино чији су чланови већином високообразовани људи, а кажу да је то ловачко удружење најбоље у бившој Југославији.

Ловци на војном полигону

Центар за испитивање наоружања и војне опреме „Никинци” саставни је део Техничког опитног центра (ТОЦ). Као директор ТОЦ-а, пуковник проф. др Слободан Илић надлежан је и за полигон „Никинци”, а како правила налажу, после постављења на ту дужност упознао се и са члановима Ловачког удружења „Војник” и сазнао њихове активности. Тада је покушао да буде ловац, заволео лов и постао један од њих.

– Ловачко удружење мора се повинovati динамички рада полигона и правилима која су овде постављена. Уз обавезне законске дозволе за своје постојање, Удружење поседује и споразум о

сарадњи који уређује односе с Војском Србије, односно с Центром „Никинци”. Вероватно ће се многи запитати зашто је Војска, односно полигон „Никинци”, уопште заинтересована да бројно ловачко удружење буде присутно и активно на њиховој територији. Одговор је више него јасан – полигон има 3.060 хектара површине, 15 километара десне границе и за сада око седам проходних километара леве границе.

Када то саберете добијете више од 25 километара терена на који непозвана лица могу да улазе, што је и не тако ретка појава. На том простору, који није ужи део полигона, налази се и 15 осматрачница с којих се снимају падне тачке пројектила, наменски направљене мете, чворишта везе, уређени ватрени положаји с постављеним артиљеријским оруђима и остали пратећи објекти који испомажу испитивање муниције, наоружања и војне опреме. Присутством на полигону припадници „Војника” су фактор одвраћања, превентивна заштита и бројни чувари војне имовине, који никада нису наносили било какву штету – каже директор.

Спречавање ловокрађе

Шта би било када чланови удружења не би газдовали ловиштем и долазили на полигон у лов? Пуковник Илић објашњава да према Закону о

ловствџу на површини која припада полигону неко мора да газдује због заштите, узгоја, одрживог коришћења и сталног побољшавања квалитета дивљачи. Пошто то не може да ради формацијски састав из полигона „Никинци”, онда се та обавеза мора доделити другом правном субјекту.

– То може бити суседно ловачко удружење или „Војник”. Онда је логично да тај субјекат буде ово ловачко удружење. Уколико би се оглушили о Закон и не би дозволили да неко газдује и лови на овој површини полигона, онда би се појавила ловокрађа, улазила би бројна непозвана лица, а била би угрожена безбедност пре свега људи и објеката инфраструктуре. Наше искуство је да када чланови „Војника” нису присутни, лица која нелегално улазе на војни полигон покушавају да краду секундарне сировине, панцирне плоче с мета, затим делове осматрачница или комаде пројектила, што је опасно по њих – каже директор и додаје да су та лица више пута покушавала, али и успевала да украду нешто. Стога је важно не допустити им да се нађу у таквој ситуацији.

Када их ловци угледају знају процедуру – јаве дежурном, који потом интервенише и тако то функционише од 1951. године, када је први пут установљено ловиште – објашњава он.

Ловци могу чешће да долазе на полигон и то је ствар договора удружења и полигона „Никинци”. Међу-

Због очувања станишта и фондова дивљачи, неговања традиције ловства у Војсци, а пре свега љубави према лову и пријатељству, више од 100 чланова Удружења сваког викенда долази на војни полигон „Никинци”

тим, велики проблем представљају финансијски издаци. Долазак из Београда, удаљеног око 80 километара, кошта и углавном се одвија у групама. На „Никинце” се улази искључиво према списку на пријавници. Радним данима ловцима није дозвољено улаз пре 15 часова због трајања радног времена, па лове у касним послеподневним сатима, увече и рано ујутро. Нико не сме сам да иде у лов, јер према *Закону о ловству* група мора да има најмање три ловца.

Једнакост међу ловцима

Драги Јовић је ловац од 1976. године, када је удружење званично уписано у Регистар удружења грађана и од када је члан Ловачког савеза Србије. О лову говори као разоноди која опушта и наглашава да ловиште у „Никинцима” веома утиче на психу и растерећење од свакодневних обавеза. Удружењем су руководили бројни генерали, али међу ловцима су сви једнаки.

– Увек смо имали активног или генерала у пензији на функцији председника ловачког удружења. Сећам се бројних генерала – Георгија Јовичића, Николе Грујина, Саве Ковачевића, Стевана Мирковића док је био начелник Генералштаба ЈНА... Садашњи председник бригадни генерал Драгосав Лацковић је изузетно добар ловац и руководилац. Нема овде виших и нижих чиновца, поштују се старији и искуснији ловци, али то је већ кућно васпитање. Сви смо једнаки. Дешавало се да се окупимо, заседнемо, не одемо у лов него се дружимо, и то је веома битно. Ако то ловци не раде онда нису ловци – каже Драги.

Као један од најискуснијих ловаца у Никинцима, Јовић напомиње да се у ловишту, за ових 60-ак година никада ништа лоше није десило. Ниједан инцидент. Без обзира на то колико је ловаца до сада шетало полигоном, сви су прошли безбедносу проверу. Ове године учлањено је много младих ло-

ваца, а велико интересовање владало је код припадника Батаљона војне полиције специјалне намене „Кобре”.

– Подмладили смо састав, и сада имамо око 140 чланова. Бројност је

ТРИ ГЕНЕРАЦИЈЕ ЛОВАЦА

У породици адвоката Љубише Шакића постоје три генерације ловаца наклоњених војним ловиштима. Његов отац, народни херој и генерал, формирао је чувено војно ловиште „Моровић”.

– У Никинцима ловим већ 40 година, јер сам овде од оснивања Удружења. После оца и мене, као успешан ловац показао се и мој син који је завршио архитектуру, али је због љубави према лову уписао мастер студије на Шумарском факултету и сада је мастер инжењер шумарства. Дакле, три генерације које непрекидно лове у војним ловиштима „Карађорђево”, „Моровић”, „Добановачки забран” и на полигону „Никинци”. Ова породична традиција донела ми је више од 1.000 трофеја у стану – каже Шакић.

„ВОЈНИК” ЗА ВОЈНИКЕ

Ловачко удружење „Војник” је непрофитна асоцијација основана ради очувања станишта и фондова дивљачи Републике Србије и неговања традиције ловства у Војсци. Основано 1948. године као секција Централног дома ЈНА под називом „Ловачка секција 22. децембар”, а као удружење грађана и пуноправни члан Ловачког савеза Србије регистровано је 1976. године. Назив је променио због промене имена државе и Војске. Садашњи председник ловачког удружења је бригадни генерал Драгосав Лацковић. Управник ловишта је ветеринар Владимир Крагулац, који је велико искуство стекао радећи у Војној установи „Карађорђево”, а ловочувар је бивши командант самосталног батаљона и заменик команданта моторизоване бригаде Велимир Вело Ожеговић.

значајна јер ловачко удружење много ради – правили смо три бунара за воду и „чеке” – места метар-два одигнута од земље где ловац чека дивљач, има их око 80 и свака има број и назив. Простор у коме смо смештени сами опремамо, а наше удружење организује овде и другарске вечери – прича Јовић.

Жене незаинтересоване за лов

У ловачком друштву су тачно одређене чланарина и цене за улов. Чланарина је примерена могућностима ловаца, а цене дивљачи су усклађене с Ценовником Ловачког савеза Србије и Министарства пољопривреде. Јовић истиче да се улов дели, али се због меса не лови. Чланови „Војника” пре свега лове дивље свиње, а затим срндаће, зечеве, лисице и шакале. Све се обавља према Закону о ловству и договору с Војском.

– Обавезна акција сваког ловачког удружења јесте акција пребројавања дивљачи на одређеном терену од неколико хектара. Ловци иду фронтално у групама, и на крају пребројимо колико смо дивљачи видели. Имамо прецизну табелу, број хектара помножен бројем дивљачи, и на крају добијемо тачан број животиња. Дакле, приликом пребројавања прави се план за текућу годину. Лов завршавамо 31. јануара, али с обзиром на то да ове године нисмо испунили план, због бројних активности Полигона због којих нисмо ловили, наставили смо с ловом и у фебруару – каже искусни ловац.

У удружењу „Војник” само две жене су до сада биле чланице, јер међу њима не влада велико интересовање за одлазак у лов.

– У овим војничким условима биле су две жене ловци које нису имале много успеха. Ко зна, можда су само желеле да провере да ли им мужеви стварно сваког викенда иду у лов са пријатељима – нашали се Јовић. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ
Снимила Душка СТЕФАНОВИЋ

„ОБАВЕШТАЈНЕ СЛУЖБЕ, ТЕРОРИЗАМ
И БОРБА ПРОТИВ ТЕРОРИЗМА”

Ангажовано и корисно дело

Монографија која покрива празнину у једној од најосетљивијих области данашњице, обавештајном раду и његовом месту у борби против тероризма, дело је дугогодишњег познаваоца поменуто области

Књига потпуковника Драгана Савића „Обавештајне службе, тероризам и борба против тероризма” на више од 375 страница, с 37 фотографија, представља монографију службе у малом. У три логичне целине, наведене у наслову књиге, аутор разрађује изузетно актуелну и за све занимљиву тему у времену у коме, готово свакодневно, имамо прилику да се суочимо с неким од безбедносних изазова.

Разматрајући обавештајне службе, потпуковник Савић објашњава појам, поделу, опште карактеристике и принципе рада обавештајних служби, не заборављајући да актуелизује ионако занимљив садржај. Осликавајући систем обавештајних служби данашњице, аутор упознаје читаоца с државним, али и приватним обавештајним организацијама, даје њихову организациону структуру, начин рада, хоризонталну и вертикалну субординацију... Познавалац начина и методологије рада обавештајца помиње и објашњава агентурни (класични) метод, технички метод, посебни (истражни) метод, сарадњу с осталим обавештајним и безбедносним службама и тајне акције обавештајних служби. У њиховом приказу централно место оставља агенту, наглашавајући његове карактеристике, као кључне за успех активности.

Други део књиге, посвећен тероризму и терористичким организацијама, обрађен је на 72 стране и илустрован. Аутор је детаљно и методолошки доследно приказао појам, елементе и карактеристике тероризма, његове врсте и поделу, модерне терористичке групе и организације, њихову обавештајно-безбедносну делатност у реализацији или планирању терористичких акција, с намером да без изненађења доплови до треће целине, односно борбе против тероризма. Наиме, описујући тероризам и терористичке организације, он их доводи и у међусобну повезаност с обавештајним службама, а из тога извлачи потребне ставове за своје виђење борбе против тероризма.

Осликавајући обавештајно-безбедносну делатност терористичких организација, истиче да безбедносно-обавештајне целине терористичких организација у својим активностима користе готово све методе легалних, државних, обавештајних служби.

Највише пажње посветио је националном систему за борбу против тероризма. При томе, у раду је приказан систем безбедности Републике Србије, онако како га третирају наша стратешка и правна документа, а не само систем за борбу против тероризма. С друге стране, он даје мноштво података о елементима структуре система безбедности наше земље, који се први пут појављују у једном документу. Посебан део трећег дела рада јесте супротстављање тероризму. У поменутом целинама књиге говори о противтерористичком обавештајном и контраобавештајном раду и заштити и противтерористичкој борби.

Истичући да је Драган Савић у раду на књизи уложио озбиљан истраживачки напор и знатно допринео научном расветљавању сложених проблема истраживања у области теорије и праксе обавештајних служби и њиховим активностима на сузбијању тероризма, рецензенти Божидар Форца и Мирослав Талијан закључили су да дело „Обавештајне службе, тероризам и борба против тероризма” представља значајан допринос истраживању једне од шкакљивијих тема данашњице.

Књига може бити од велике користи свим старешинама у Министарству одбране и Војсци Србије, посебно онима који се баве радом Војнообавештајне и Војнобезбедносне агенције. Речју, то је штиво које је неопходно и науци и пракси безбедносног менаџмента, људима који се ангажују у супротстављању тероризму и борби против тероризма. ■

Приредио Д. ГЛИШИЋ

Пише
Милош СТРУГАР
амбасадор

Историјски договор ИЛИ историјска грешка

Оквирни договор из Лозане о иранском нуклеарном програму представља јединствен дипломатски успех у турбулентним догађајима на Блиском истоку последњих година. У свим званичним реакцијама и аналитичким коментарима постоји сагласност о изузетном значају овог договора за регионалну и међународну безбедност, али су оцене дијаметрално супротстављене. Обама га је окарактерисао као „историјски договор... јединствена прилика да се спречи нови рат на Блиском истоку“, а Нетанјаху га је назвао „историјском грешком... која повећава ризик од страшног рата“. Ко је у праву?

Преговори су практично вођени директно између Ирана и САД, два супротна пола у овом процесу и два велика непријатеља у последњих 36 година. Тајна успеха је у чињеници да ниједна страна није могла дозволити дипломатски неуспех у постојећој међународној атмосфери и регионалној ситуацији, јер би то водило директно у опасну ескалацију и војну конфронтацију, што у овом моменту не желе ни администрација у Вашингтону, ни руководство у Техерану.

Највеће изненађење је свакако ниво уступака које је Иран учинио у Лозани: драматично смањивање капацитета за обogaћивање уранијума и постојећих залиха обogaћеног уранијума, и најригорознија међународна контрола нуклеарног програма у следећих 10 до 15 година. С друге стране, шест великих сила и ЕУ обавезале су се само да суспендују економске санкције против Ирана везане за нуклеарни програм и задржале право да их поново уведу у случају да процене да Иран не испуњава своје обавезе (санкције које су уведене на другој основи остаће и даље на снази). Многи коментари карактеришу те одредбе као понижавајуће за Иран, а бивши шеф израелског „Мосада“ Ефраим Халеви сматра да је Иран капитулирао у Лозани.

Због чега се онда влада Израела оштро противи и критикује договор, а Саудијска Арабија, сунитске земље Залива, а у некој мери и Египат и Турска, не крију своје велико незадовољство? Разлози томе су у њиховој бојазни да договор може иницирати стратешку промену у регионалној политици САД и унапређење односа са Техераном. То би, према њиховом мишљењу, могло променити баланс снага у региону, ојачати улогу и омогућити

даљу експанзију Ирана, а умањити њихов утицај и важност у политици САД. Војна интервенција коалиције десет сунитских земаља, предвођених Саудијском Арабијом против шиитских побуњеника у Јемену јасан је сигнал да оне нису спремне да прихвате даље ширење иранског утицаја у арапским земљама, а Иран већ сада има велики утицај у Ираку, Сирији и Либану. Војни успех ове операције је, међутим, под великим знаком питања.

Будући ниво односа између САД и Ирана може имати велике последице и на целокупну ситуацију у свету која пролази кроз највећу кризу последњих деценија, посебно између САД и Русије. Светске силе одржале су јединство у досадашњим преговорима са Ираном зато што нико од њих не жели да Иран поседује нуклеарно оружје. Међутим, стратешки интереси Русије и Кине везани за Иран могу бити озбиљно угрожени унапређењем односа Ирана са САД, односно Западом. Русија жели да веже Иран за себе како би ојачала своју геостратешку позицију, заштитила своју позицију на светском тржишту енергената (Иран је потенцијално највећи конкурент Русији на тржишту гаса) и очувала утицај на Блиском истоку и у Централној Азији. Кина види велике економске интересе у Ирану и нада се да ће преузети послове и заузети простор који су напустиле европске компаније за време санкција.

Не треба, међутим, очекивати да ће односи САД и Ирана бити брзо и лако унапређени. Неповерање и идеолошки јаз између њих су изузетно дубоки и у обе земље постоје јаке унутрашње снаге које се противе успостављању билатералних односа. Криза са таоцима из 1979. године је још и те како присутна у америчком размишљању и многи у Вашингтону мисле да се иранском руководству не може веровати. Иранци, с друге стране, не заборављају државни удар против Мосадега у америчко-британској организацији, а добро знају и шта се десило Гадафију након што се одрекао нуклеарног програма и обновио односе са САД и Западом.

У међувремену, читав нестабилни Блиски исток, Русија и Кина нервозно посматрају даљи развој догађаја и покушавају да нађу одговоре на могуће стратешке промене у региону у складу са својим интересима. ■

Аутор је бивши високи службеник Уједињених нација.

МОМО КАПОР ТРЕЋИ ПУТ
У ВЕЛИКОЈ ГАЛЕРИЈИ ДОМА ВОЈСКЕ

НЕКА ЧУДНА ТИХА ЛЕПОТА

ЗА ПЕТ ГОДИНА У ДОМУ ВОЈСКЕ ОДРЖАНЕ СУ ТРИ КАПОРОВЕ ИЗЛОЖБЕ. ПРВА ЈЕ БИЛА ВЕЛИКА И РЕТРОСПЕКТИВНА, ТУЖНА, ЈЕР ЈЕ ЗАОКРУЖИЛА ГОДИНУ ОД ЊЕГОВЕ СМРТИ, НА ДРУГОЈ СУ ПРЕСТАВЉЕНИ ЦРТЕЖИ И ПАСТЕЛИ, А ТРЕЋА НАС ВОДИ У ЊЕГОВ АТЕЉЕ.

На отварању изложбе „Момо Капор у атељеу“, 20. марта, сликар Милош Шобајић рекао је да је Момо сигурно ту негде у публици, да ће се после промувати по галерији, а онда ће наставити да скита Београдом, свратиће у кафану или две. Надовезујући се на ту мисао, можемо да га замислимо како се наредног јутра враћа у Велику галерију Дома Војске Србије, јер се сада баш ту налази његов атеље – његово перо и боје. Али неће се латити ни једног ни другог, дружиће се са посетиоцима, јер баш у трептајима њихових срца он и даље живи. Дочекаће их речима: „Хвала вам што сте дошли да губите време са мном!“, шетаће подруку са свим оним госпођама које тврде: „Знале смо Мому!“, придржаће оловку девојчицама које цртају школице у књизи утисака. Уживаће још једном у тој „некој чудној тихој лепоти“ кавку само уметност може да дарује.

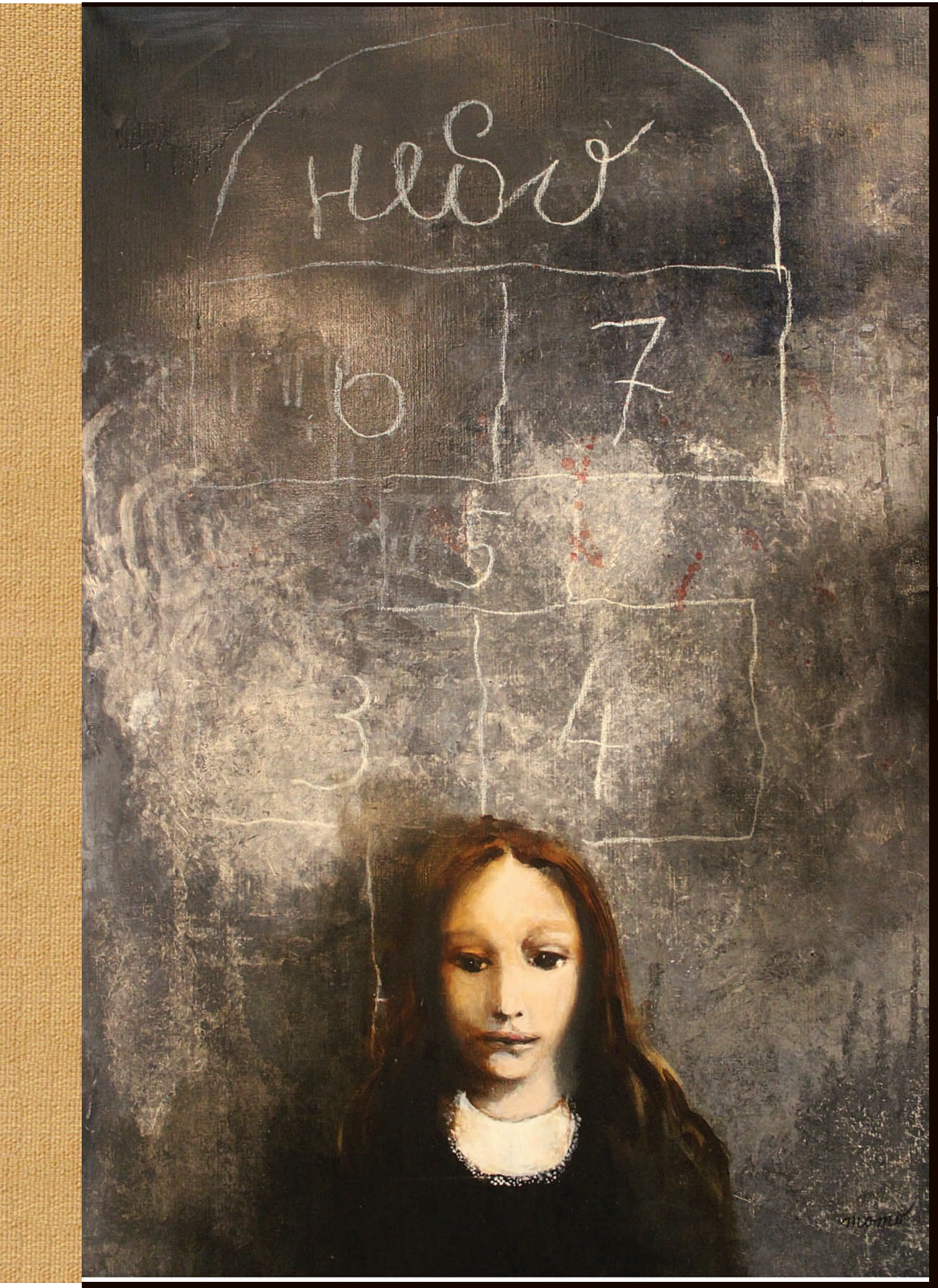
НА КРАЈУ СЛИКАРСТВА И НА ПОЧЕТКУ ИГРЕ

Изложба се састоји од две целине: школице и атеље. Капор је школице почео да слика средином седамдесетих година, док је повремено живео у Њујорку, а наставио је да их ради до краја живота.

Кажу да је он једини сликар на свету који се бавио том темом. Вероватно се не би сложио. „Мислим да није било ниједног сликара чије прво, непотписано дело није представљало школица на тротоару“, записао је у уводу једног свог каталога.

Волео је школице, јер та једноставна слика нежно нацртана дрхтавом линијом дечије руке има магијску моћ да нас врати у детињство. Зато је и почео да их црта. Док је једном шетао Гринич Вилцом, на тротоару је угледао школицу. Та слика вратила га је у безбрижне пределе детињства. Одјуррио је као без душе у свој атеље, занемарио све што је пре тога планирао да ради, спустио платна на под и „залио их асфалтом“. „Чини ми се, нема ничег тежег у сликарству од сликања асфалта!“, помислио је тада, а записао касније. Кад се подлога осушила, замолио је ћерку чистачице у кући где је живео да преко нацрта школицу: један, два, три, четири, пет, шест, седам и небо. Пузао је за њом и белом бојом следио линију коју је извлачила.

Када се у седам сати затворе врата Велике галерије, онај Капор из Шобајићевих речи скида платна са зидова, спушта их на под и почиње да се игра, јер „предност ових слика састоји се у томе да када вам досаде на зиду, можете да их положите на под и да се скачући на једној ноzi вратите у детињство“.

HESU

10

7

5

3

4

2000

УЛАЗАК У АТЕЉЕ

„Никада човек не може сазнати о неком сликару много, а за кратко време, ако не види његов атеље, стан или кућу у којој живи“, рекла је Љиља Капор на отварању изложбе. Зато је и преселила аутентични Момин атеље из стана на Неимару у Галерију. Јер тек кад доживе амбијент у ком је стварао, осете мирис боја, виде материјал којима је сликао, дотакну његов штафелај, посетиоци могу у потпуности да схвате сликара.

Ту је један антиквитетни сто, на њему рукопис, наочаре за вид, лупа, стара писаћа машина на

За време изложбе у Галерији се све време врти дванаестоминутни филм у коме Момо Капор говори о односу сликарства и писања. Свако би се сложио да се не зна у чему је од та два био бољи. Волео је да буде писац. „Кад сте писац, нема те другог шефа до Лава Толстоја“, прича он својим песковитим гласом на филму. Али с годинама искуства и разапињања између две страсти, каже, да је био паметнији, не би ни реч написао осим потписа на чеку, јер је за сликарство потребно више живота, а он је тај један који имао поделио на две љубави.

којој су настајале „Белешке једне Ане“, ту је и једно перо, симбол пркоса стално постављаном питању: „А кад ћеш прећи на компјутер?“. За столом је столица од зелене чоје, с нежно розе цветовима, а изнад портрет Десанке Максимовић. Много је волео ту слику, па на већини фотографија које се налазе на полеђинама његових романа он седи баш испод тог портрета.

У атељеу се налазе два штафелаја. На једном стоји његова последња слика, недовршена... На другом је слика-палета кружне школице. Капор није користио палете, већ шперплоче или било шта друго што би могло да има функцију палете. Па кад се боје на плочи сасуше, он направи слику од тога. Или их саструже, па користи као подлогу, или искористи облике које су боје креирале. На радном столу су четке и четкице које су вишедценијска колекција, отворене и затворене тубе боја, разређивач, шпактла, мекане оловке, пастели. У дну атељеа је библиотека. Пола су његове шармантне књиге у разним издањима, пола су књиге које је волео да чита, Чехов, Гогољ, Еко, монографије великих сликара, Леонарда, Ботичелија, Пикаса...

Изложба траје до 18. априла. А после тога, наставићемо да га срећемо на Ади, у Клубу књижевника, на Каленићу, у Скадарлији и на другим београдским адресама које су обележиле његов живот, а које је Капор заузврат уписао у вечност. Јер Београд је био његов изабрани град. ■

Драгана БАРИЈАКТАРЕВИЋ

Вишевековно колекционарство

Изложбом „Пиштољи из збирке западноевропског оружја и опреме до 19. века”, у Музеју Града Новог Сада на Петроваралинској тврђави, Војни музеј из Београда представио је мали део свог пребогатог фондуса

Експонати које је изложио Војни музеј квалитетом израде, посебношћу стила и карактеристикама конструкције омогућавају посетиоцима да на јединствен начин сагледају развојни пут пиштоља израђених у радионицама најбољих европских мајстора и уметника од 16. до прве половине 19. века. На основу прича и чињеница о 24 пиштоља могуће је сагледати не само технички аспект развоја наоружања, већ и слику развоја европског друштва, економије и привреде.

Бранко Богдановић, један од највећих познавалаца оружја и војне опреме, отворио је изложбу Вука Обрадовића, историчара и кустоса Војног музеја. Богдановић је рекао да су на пиштољима примењивана најновија достигнућа у техници и технологији.

– Иако је као оружје, у тактичком смислу, био запостављен и сматран коњичким оружјем, пиштољ је истовремено представљао одраз достојанства. На просторима Балкана

прешао је и у део фолклора, те су се мајстори трудили да на њему искажу своје умеће у примењеној уметности – рекао је познавалац оружја.

Начелник Војног музеја пуковник Драган Раденковић истакао је да ће уз пет изложбених поставки у Београду Војни музеј приредити и три гостујуће, између осталог и у Новом Саду.

Бројни музејски стручњаци и љубитељи оружја могли су да погледају и изложбenu поставку Музеја Града Новог Сада „Оружје и војна опрема из Првог светског рата”, аутора Сенише Јокића, приређену поводом обележавања сто година од почетка Великог рата. На њој су изложене милитарије Првог светског рата – топови, пушкомитраљези, пушке, пиштољи и револвери, шлемови, хладно оружје, војна опрема, карте и мапе, документи и фотографије, ордење и медаље. ■

Б. М. ПОПАДИЋ

Милошева црква у Крагујевцу

Звона најавила скори крај Турака

Храм сошествија свјатаго духа у Крагујевцу једна је од првих задужбина кнеза Милоша, изграђена његовим новцем и уз његово готово непрекидно старање о току и квалитету радова

Једна од првих већих грађевина, која је никла у Крагујевцу, по његовом проглашењу за престоницу, била је црква, придворна кнежева капела. Касније, у другој половини 19 века, у Крагујевцу је саграђен још један, много већи храм, који је 30. септембра/12. октобра 1884. осветио српски митрополит Теодосије Мраовић и посветио Светој Богородици. За разлику од те нове цркве, књаз Милошева задужбина од тада се обично зове Стара црква.

Крагујевачку цркву довршио је 1818. године неимар Милутин. Из „Списка Цркви трошком Његове Свјетлости Сазидане“ сазнајемо да је крагујевачка црква зидана уз издашну финансијску помоћ књаза.

Књажева црква је и солидно рађена и добро је сачувана. Озидана руком правих мајстора, од тврдога камена, у кречу и малтеру, по „немачкој форми“ и „европском фокусу“, како се онда говорило – она је била прва грађевина у Крагујевцу од тврдог материјала, чиме је у оно доба одавала утисак великог и значајног техничког дела.

Стара црква је саграђена преко пута кнежевог конака, на десној обали Лепенице, преко које је тада постављен дрвени мост и тако је кнежев двор спојен са црквом и оста-

У размерама џамије

Око цркве се ширила пространа равна, која је, као црквена порта, била ограђена дрвеном оградом са два улаза: источна портанска врата, према старој чаршији, а западна према лепеничком мосту и кнежевом конаку. У „торжествене“ дане, поворка са иконама и црквеним барјацима, полазила је од цркве кроз западна врата ка кнежевом конаку и чаршији, а отуда се враћала на источни портански улаз, онде где се и данас налази главна капија. У Милошево време и доцније, ова мала порта била је народно збориште и позорница многих крупних догађаја наше новије историје. Она данас има сасвим други изглед и профанију намену од оне којој је некада служила.

Црква је зидана махом ломљеним каменом, обичне је грађевинске конструкције: има облик лађе са основом крста, без кубета, засвођена каменом и циглом. Зидови су врло масивни, нарочито у своду. Иначе је доста мала: дугачка 14, широка седам и висока осам метара. Могла је да прими нешто више од стотину душа. Традиција каже да је, по кнежевој замисли, требало да буде много већа и да је сведена на ту меру по заповести самога султана, који није дозволио да „ђаурска црква“ буде већа од царске џамије у Крагујевцу. И црква је смањена: сведена је, углавном, на размере трошне џамије. Али, каже даље традиција, кнез Милош је и у овом случају изиграо царску заповест. Он је проширио цркву тако што је у продужењу, са западне стране и на првим темељима, подигао дрвено припрату као женски део цркве.

Посвећено Светој Тројици

У таквом облику, пола од камена а пола од дрвета, црква је остала кроз цео 19. век. Уз цркву је подигнута још 1829. и дрвена звонара, са које је, уочи Божића исте године, zazвонило прво црквено звоно у Србији. И дрвена припрата и звонара, иструлиле и дотрајале, разрушене су и уклоњене тек 1907. године. Благословом митрополита Димитрија, исте године дозидан је, на месту старе дрвене припрате, нови део цркве од камена. Тада су и на старом делу проширени првобитни прозори, да би мрачна унутрашњост добила више светлости. Уместо решетки од кованог гвожђа, прозори су добили стакло. Сачувана су и стара бочна врата.

Црква је посвећена Светој Тројици, коју је Крагујевац узео за своју градску славу. Градили су је најбољи мајстори које је Србија тог доба имала. Као први мајстор помиње се неимар Милутин. Свакако су поред њега на цркви радили и „мауер“ Мартин и зидар „Талијан Антоније“, који су се двадесетих година налазили у Крагујевцу. Радовима су руководили и потрбан материјал набављали левачки кнез Димитрије Ђорђевић и трговац Петар Топаловић, који су те послове обављали и приликом грађења кнежевих конака. Грађење цркве контролисао је сам кнез, што се може закључи-

лим зградама које су се око ње налазиле. Пошто је због изградње цркве разрушено старо крагујевачко гробље, које се налазило на том месту, многе надгробне плоче узидане су у црквени зид или положене у под, у коме се и сад могу видети трагови неког епитафа од пре сто или двеста и више година. Споља, уз јужни олтарски зид, налазе се три гроба деце кнеза Милоша, као једини још очувани гробови на том месту. У једном је сахрањена Марија, „дволетна кћи“ кнежева, у другом Велика, „четворолетна питомица књаза србског“, а у трећем гробу сахрањен је син кнежев Гаврило.

ЗВОНА ИЗ ИНОСТРАНСТВА

У недостатку домаћих звоноливаца, звона су прво купована у Сомбору по 66 форинти за центу. Две прве кнежеве поруцбине из 1830. и 1832. године износиле су 134 звона разне величине и тежине, а за њих је из народне благајне исплаћен 99.271 грош. Прва четири звона стигла су новембра 1830. године и намештена на звонику старе београдске цркве. Остала звона раздељена су варошким и сеоским црквама по унутрашњости Србије. Крагујевачка црква добила је јануара 1831. године још четири звона, па их је имала укупно пет. Толико је имао и Пожаревац, у коме је кнез Милош такође имао свој двор, док су Шабац, Јагодина и Краљево имали по три, Ужице, Чачак, Враћевшница и Ваљево по два, а Каленић и Топола по једно звоно.

ти с обзиром на његову познату особину да о свему буде обавештен и да о сваком, па и најситнијем детаљу, каже последњу реч.

Храм сошествија свјатаго духа било је увек пуна благодарног света, а књаз и побожни грађани давали су богате прилоге у иконама, књигама, кандилима и другим разним црквеним сасудима и утварима. Поред књаза и приватних лица, цркви су прилагала нарочито занатлијска удружења, разни рупети.

Прво звоно у крагујевачкој цркви

Кад је Србија хатишерифом добила право слободног исповедања вере по свим „догматима“ православне цркве, Турци задуго нису могли да се помире са тим да то у исто време значи и право употребе црквених звона. За њих је то била тако крупна и важна ствар да су сматрали да би султан, да је признао звона, то и изриком поменуо у своме указу.

На крагујевачкој цркви зазвонило је прво звоно уочи Божића 1829. године, чим је београдски везир Хусеин паша објавио царски хатишериф о политичкој и културној аутономији Србије. То је у исто време било и прво црквено звоњење у Милошевој Србији. Звонило се на велику радост и одушевљење престонице. За Крагујевцем су пошла и остала места, која су по кнежевој наредби, и поред опирања Турака, саградила поред црква звонаре и на њих подигла звона.

На сваком звону био је у рељефу изливен с једне стране српски грб, а с друге лик светитеља коме је дотична црква посвећена. Крагујевачка звона била су постављена на звонари поред цркве која је грађена на брзину 1829. године. Како је била изграђена од дрвета, она није могла да издржи терет од четири, односно пет звона, па је 1835. године преправљена и дограђена. За протојереја Милоја Барјактаревића, на њеном месту подигнута је данашња звонара од тврдог материјала. Исто тако, нестало је и старих Милошевих звона: Аустријанци су их 1916. године скинули и однели. Након Првог светског рата набављена су три нова. ■

Небојша ЂОКИЋ

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ 15–30. април

Православни

- 16. април – Преподобни Никита Исповедник
- 20. април – Преподобни Георгије Митиленски (Побусани понедељак)
- 22. април – Свети мученик Евпсихије
- 25. април – Преподобни Василије Исповедник

СВЕТИ НИКИТА ИСПОВЕДНИК

Рођен је у Витинији, у граду Кесарији. Његов отац Филарет оставио је своју супругу и замонашио се, те је Никита остао код своје бабе, очеве мајке. Пошто је одрастао и школовао се, отишао је у манастир Мидикијски, где га је игуман Никифор постригао за монаха, а после седам година подвизавања, за јеромонаха га је рукоположио патријарх Тарасије. После смрти Никифора и Никитиног друга Атанасија, братство је, мимо његове воље, изабрало Никиту за игумана.

Свети Никита је братији био пример живота и подвига дуги низ година. После царице Ирине и царева Никифора и Михаила, кад је завладао Лав Пети Јерменин, иконоборачка јерес је обновљена. Никита је затворен и мучен, али је остао веран православљу. Премештан је из тамнице у тамницу и мучен глађу и жеђу.

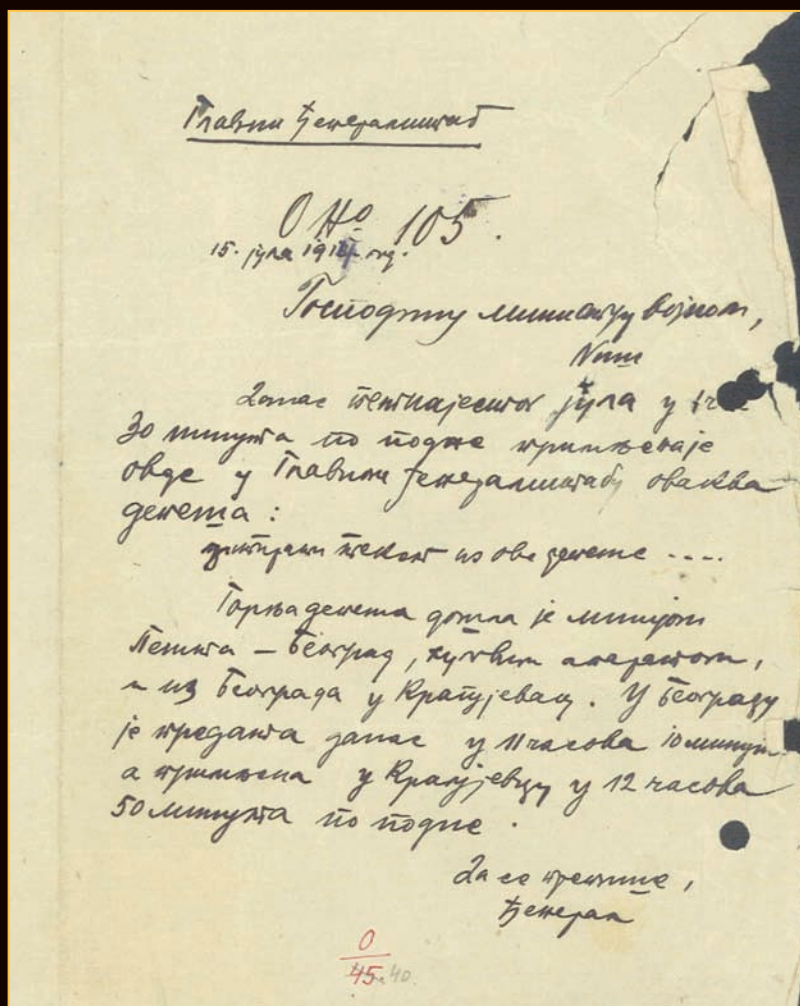
Када је Лав Јерменин погинуо, царство је преузео цар Михаил Валвос, који је ослободио све православне страдалнике. Никита се повукао у једно усамљено место близу Цариграда, где је у молитви и благодарењу Богу провео своје последње дане. Хришћани верују да је за живота чинио многа чудеса молитвом. Када се упокојио 824. године, тело Светог Никите пренели су у његов манастир. ■

ПОБУСАНИ ПОНЕДЕЉАК

Први понедељак после Васкрса зове се Побусани понедељак и посвећен је мртвима. Тога дана, по народном веровању и обичају, треба побусати гробове умрлих сродника бусењем са зеленом травом. У неким крајевима, тај дан се обележава као и Задушнице. Наиме, излази се на гробља, пале се свеће, уређују гробови и свештеник врши парастосе и помене за покој душа покојника. На тај дан износе се фарбана васкршња јаја на гроб, и деле се потом сиротињи. ■

НА КРФУ

Приликом историјског повлачења српске војске преко албанских гудура, брига о архиви била је један од несумњивих приоритета, чак и у ситуацијама кад се опредељивало између архивске грађе или рањеника

У тренуцима када је железнички саобраћај са Косовском Митровицом био прекинут (оштећена пруга између Прибоја и Прешева), премештање и држање архиве близу фронта представљало би опасност, те је првобитна одлука Врховне команде измењена. Преузете су потребне мере за смештај архиве што даље у позадину фронта. Као најпогодније место изабран је манастир Студеница, па је Врховна команда, актом од 15. октобра 1915, затражила од старешине манастира да обезбеди потребне просторије за смештај архивске грађе, а уколико се у манастиру налазе избеглице требало је предузети мере за њихову евакуацију. У међувремену, Врховна команда пребацила је, 18. октобра 1915, из Ниша у Команду војне станице Краљево сакупљену архиву која се односила на документацију Главног ђенералштаба (30 сандука) и архиву Врховне команде (47 сандука). Команданту војне станице наређено је да, приликом предаје поменуте архивске грађе, обрати пажњу на то да просторије буду сигурне од влаге и пожара.

Архимандрит Студенице обавестио је 24. октобра Врховну команду да је уступио одређени простор за смештај архиве, али и да је потребно да војне власти одреде своје припаднике који ће о архиви водити рачуна. Архиепископ

београдски и митрополит Србије господин Димитрије Павловић реаговао је на одлуку Врховне команде о смештају архивске грађе у Студеници писмом од 24. октобра 1915. године. У поменутом писму анализира се проблематика смештаја грађе војне провенијенције у манастирском простору. Конкретно се спомиње архива Телеграфског одељења Врховне команде која је била смештена у манастиру. Митрополит је истакао безусловност манастирских просторија за даљи смештај грађе и могућност да о њој сазнају путници намерници. Замолио је војни врх да пребаци остатак архиве, као и ону која је већ смештена у Студеници, на сигурније место. У Студеници је у то време боравила енглеска санитетска мисија (мисија леди Стобарт) која је заузела већи део манастирског комплекса.

Повлачење преко Албаније

Штаб Врховне команде изашао је у сусрет молби његовог преосвештенства и архива је, ипак, упућена у Косовску Митровицу. Како би се избегло даље премештање грађе у Студеницу наређено је и команданту стана Врховне коман-

де да се сва архива Оперативног одељења Врховне команде (24 сандука) упућена у Студеницу пошаље у Рашку, где је Врховна команда требало да пређе, а сва остала архива да се пребаци у Косовску Митровицу. Наредијење је достављено и Команди у Нишу, ради преноса докумената који су тамо већ раније били смештени.

Даља судбина архивске грађе била је условљена херојским повлачењем војске и народа преко Албаније и Црне Горе. На седници владе у Крушевцу, 29. октобра 1915, којом је председавао регент, била је усвојена одлука „да се има истрајати до краја у досадашњој политици“. Пад Крагујевца, 1. новембра 1915, био је последица настављеног планског повлачења. Одбрана Ниша обустављена је у ноћи између 3. и 4. новембра 1915. године. Приликом повлачења, услед тешкоћа при транспортовању грађе, било је случајева да се делови архиве остављају у путу и поверавају на чување у појединим селима и варошима. Део је закопан по пољима и на планинама са циљем да се након повратка ископа и понесе.

Историјско повлачење српске војске преко албанских гудура и подмукли напади Арбанаса отежавали су бригу о архивској грађи. Било је примера у којима околности нису дозвољавале закопавање и сакривање грађе или њено збрињавање на друге начине. У таквим случајевима многе команде подносиле су захтеве за спаљивање архиве, што је у одређеним случајевима и одобрavano. У прилог наведеној тези сведочи документ којим је начелнику Саобраћајног одељења одобрено да у Вучитрну спали сандук архиве.

С друге стране, неоспорна је била брига Врховне команде о безбедном транспорту и чувању војне архиве. Приликом повлачења војске, брига о архиви била је један од несумњивих императива. Као пример такве бриге може да послужи и одговор Врховне команде Команди трупа нове

области у коме се преносу архиве даје предност у односу на рањене војнике. У поменутом акту од 5. новембра 1915. у коме се, на питање кога превести из Липљана у Призрен – архиву Оперативног одељења или рањене официре, наредијење да у послата два теретна аутомобила пребаце архиву Оперативног одељења, а да се за рањенике пронађу друга превозна средства у делу коморе који преноси мање значајне ствари.

У Скадру

У следећој етапи, приликом повлачења на линију Пећ–Призрен, Врховна команда увидела је да се комплетна архива не може пренети, те су поједини њени делови закопавани. У Призрену је закопана архива Ађутантског одељења. Приликом повлачења, краљ, влада и Врховна команда, народни посланици, дипломатски кор, државна архива и Трупе нових области били су груписани у средњој колони. Наведена колона одступала је правцима који су од Призрена (долинном Белог Дрима и преко Љум Куле) и Ђаковице водили до Везировог моста, а потом правцем преко Спаса и Флети до Пуке. Након доласка до Пуке, Врховна команда требало је да са осталим структурама настави марш према Скадру. Штаб Врховне команде кренуо је пут Скадра 26. новембра, а стигао 6. децембра 1915. године.

У Команди места у Скадру били су смештени штабови пуковских окружних команди са персоналом и комором. При штабовима била је смештена и архива тих команди, а за њено одржавање и пренос коришћен је изванредан део комора. Део архиве Оперативног одељења Врховне команде приспео је у Љеш тек крајем 1915. године, те је помоћник начелника Штаба Врховне команде у Скадру, почетком јану-

ПИСМО МИТРОПОЛИТА ВРХОВНОЈ КОМАНДИ

Реагујући на одлуку Врховне команде да део архивске грађе смести у Студеницу, архиепископ београдски и митрополит српски Димитрије Павловић навео је у писму од 24. октобра 1915. разлоге због којих тражи измештање вредних докумената из манастирског здања.

Врховној Команди,

Многе војне ствари нарочито архива Врховне команде из телеграфског одељења и остала, смештена је овде. А сазнали смо да ће се овде и неке команде сместити, па смо трамо за дужност да Врховној команди скренемо пажњу на ове околности: овде су локали неподесни за овакве смештаје, јер у манастир многи свет нарочито путници долазе, те стога не може остати у незнању какве се ствари овде налазе. Због свега овога Молимо Врховну Команду да се све ове ствари, нарочито горепоменута архива, док још има за то времена гдегод даље однесе и на сигурније место склони, а манастирска здања нека се опреме искључиво за санитарне установе што ће у многоме допринети да непријатељ, ако би не дај Боже до овде допро, поштеди манастир као јединствену нашу старину од рушења и уништавања.

Овом нашем предлогу иде у прилог та околност, што је овде већ смештена једна енглеска (Стобартова) са-

нитетска мисија која врло предано ради своје послове и којој су готово сви локали у манастиру потребни.

Сматрам да и сама Врховна Команда налази да овој заслужној Енглеској мисији треба што више да се изиђе у сусрет и да јој се олакша њен хумани рад толико користан за нашу војску и народ и да тим уједно помогне очувању овога нашег манастира.

Молимо Врховну команду за што скорији одговор.

С благословом и високопоштовањем, Архиепископ Београдски и митрополит Србије, Димитрије, манастир Студеница 24. октобар 1915. године

РЕГЕНТ АЛЕКСАНДАР: ПРВО ВОЈНИЦИ

Врховни командант српске војске регент Александар одбио је предлог генерала Мондезира да се пребаци у Италију како би избегао опасност од непријатељских хидроплана који су бомбардовали албанска пристаништа: „Ја ћу овде остати да испратим укрцавање трупа и избеглица. И кад мој последњи војник буде укрцан, онда ће доћи ред и на мене. Тада ћу и ја кренути – пре не! Ја ћу бити последњи који напушта отаџбину.“

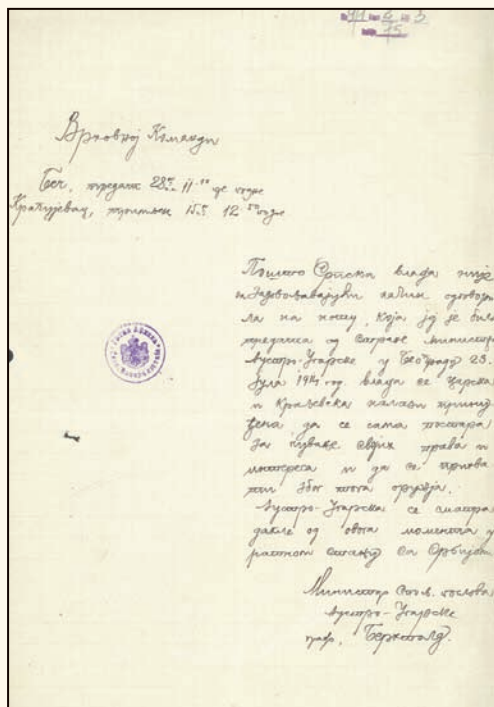
ара, издаo наредбу команданту места у Љешу да прими на чување, смести на сигурно и осигура стражом архиву Оперативног одељења до доласка Штаба који ће је понети са собом. Без обзира на тежину задатка већи део архиве пребачен је до Скадра.

Из северних албанских лука бродовима су превожене избеглице, војска, дипломатско особље, народни посланици и владине установе. Влада, чиновници, болесници у најкритичнијем стању и део избеглица (око 2. 700 људи) превезени су 14. јануара 1916. из Медове. Краљ Петар превезен је из Драча торпиљерком у Валону 18. јануара, а потом на Крф. Врховна команда искрцала се 6. фебруара на Крф, док је главнина српске војске пребачена на „острво спаса“ до 21. фебруара 1916. године. Врховни командант српске војске регент Александар одбио је предлог генерала Мондезира да се пребаци у Италију како би избегао опасност од непријатељских хидроплана који су бомбардовали албанска пристаништа. Већи део војне архиве пребачен је на Крф заједно са војском.

Првих дана по доласку на Крф, иако без територије, формирана је српска држава у изгнанству. Државна управа функционисала је до краја Првог светског рата без прекида. Централно место организације државних институција, односно седиште Народне скупштине и Владе, била је зграда Крфског општинског позоришта. Српска Влада је са Крфа водила и координирала међународну политику Краљевине Србије све до краја рата. Кабинет председника Владе Николе Пашића остао је на Крфу до ослобађања једног дела српске територије. У дворцу Ахилеон, иначе замку аустријске царице Елизабете, налазила се болница за српске официре. У палати „Мон Репо“ боравио је краљ Петар Први Карађорђевић. Срби су се углавном молили у Цркви Светог Спиридона. У хотелу „Бела Венеција“ боравили су регент Александар и чланови српске Владе. У њему је потписана и Крфска декларација. Три кћери власника хотела удале су се за Србе, од којих најмлађа за Милана Стојадиновића.

Наређење о сређивању архивске грађе

Штаб Врховне команде издао је на Крфу, 9. фебруара 1916, „Упут за поступак са архивима и стварима команди и установе које престају дејствовати“. У пропратном акту наведеног пута, који је донео по заповести врховног команданта начелник Штаба генерал Петар Бојовић, напоменуто је командантима да су се, приликом израде тог пута, имале у виду све тешкоће у којима се српска војска нашла приликом повлачења, али да се дужи рок за предају архиве није могао одредити: „Ако има команди, у којима на овом послу до сада није ништа рађено, то би одређивање рока за њихо-

ву израду било тешко, ако не и немогуће. Али, ако је командантима и старешинама стало до тога, да историја њихове команде не буде упропашћена, то неће жалити жртве и релације ће се у одређеном времену моћи послати...“. „Упутом за поступак са архивима и стварима команди и установе које престају дејствовати“, свим командама и установама које се услед реорганизације српске војске укидају наређено је да своју архивску грађу среде по степену поверљивости, родовима и службама: операцијска, строго поверљива, поверљива и обична, односно штабна, артиљеријска, инжењеријска, интендантска и друго. Архивску грађу требало је регистровати, а потом предати претпостављеним органима.

Приликом спровођења наређења Врховне команде о сређивању и предаји архивске грађе, ради ефикаснијег извршења задатака, формирана је Комисија за пријем архиве 27. фебруара 1916. године. Начелник Штаба Врховне команде генерал Бојовић упутио је министру војном, свим командама и установама, начелницима одељења и главном интенданту 31. марта 1916. наређење према коме се на Крфу треба оставити сва архива која није била потребна у текућем раду штабова и јединица. Из архиве је требало том приликом издвојити све упуте, оцене и картоне личних односа официра и чиновника, деловодне протоколе и регистре, операцијске дневнике, новчана акта и сва наређења од вредности за будуће операције.

Предвиђено је да се рад на сређивању архивске грађе заврши до 10. априла код свих штабова и јединица осим армијских и дивизијских штабова за које је предвиђени рок био 20. април. У свакој армији образована је комисија од два до три члана која је сређивала архиву и примала грађу од потчињених штабова и јединица. Дивизије нису предавале армијама своју архиву. Припремљена архива је потом предавана Комисији за пријем архиве. Уколико би покрет неке дивизије или армије почео пре 20. априла 1916, одређена комисија продужавала би рад до предвиђеног рока и по завршеном послу транспортована је заједно са архивом уз неки од штабова и јединица које су биле на реду за пребацивање у Солун.

Након одласка Врховне команде са Крфа предвиђено је да Комисија за пријем архиве продужи рад и да буде у надлештву шефа војних топографа. Након евентуалне предаје целокупне архиве Новчаном депоу, који се у то време помиње као опција, шеф војних топографа требало је да разреши комисију и њене чланове стави на располагање Ађутантском одељењу за распоред. Вођење нових операцијских дневника почело је 10. априла, према Бојовићевом наређењу.

Тако је сакупљено око 93 одсто архивске грађе која се у Војном архиву чува као група фондова Војске Кнежевине/Краљевине Србије. ■

(У следећем броју: Повраћац у земљу)

Мајор – бригадни ђенерал

Мајор Драгутин Гавриловић, командант 2. батаљона 10. кадровског пука Војске Краљевине Србије и командант последње одбране Београда 1915. године, унапређен је, указом краља Петра Другог, 30. марта 1941. у чин бригадног ђенерала

После завршетка Првог светског рата 1918. године сазнало се за чувену заповест команданта 2. батаљона 10. кадровског пука, мајора Драгутина Гавриловића: „Војници, јунаци! ... Врховна команда избрисала је наш пук из свога бројног стања. Наш пук је жртвован за част Београда и Отаџбине... Ви немате више да бринете за своје животе, они више не постоје; зато, напред у славу!”

И полетео је млади мајор са ордонансима, сеизима, посланима, добошарима и трубачем... Тешко рањен у врат, извучен је и пренет у превијалиште, да би се, само две недеље касније, појавио на челу батаљона код Багрдана и ту, поново за храбро држање, добио други орден – Карађорђеву звезду с мачевима трећег степена. У даљим борбама ка Албанији, у даноноћним рвањима с непријатељем, мајор Гавриловић биће предложен и унапређен у чин потпуковника.

После рата, Драгутина Гавриловића, тада пуковника и професора у Војној академији, на испиту за први ђенералски чин оборила је ђенералштабна комисија на основу мишљења заснованих на погрешној процени о стратегији напада на противничке снаге. После војног преврата 27. марта 1941, командант копнених снага мајор Живан Кнежевић молио је свог брата, тек постављеног за министра Двора, да се исправи неправда према Гавриловићу. Уз то, дао му је и књигу Ђорђа Роша, командира жандармеријске чете у одбрани Београда, рањеног на Дунавском кеју, у којој је цитирао заповест свога команданта батаљона.

Очаран херојством мајора Гавриловића, министар Двора Радоје Кнежевић започео је причу младом краљу, отварајући страницу у Рошовој књизи у намери да прочита заповест. Међутим, краљ га је предухитрио рекавши: „Господине професоре, ја ту заповест знам напамет” и готово је изрецитовао до последње речи.

„Знао је краљ ту заповест, јер је она ушла у предмет Историја беседништва, који се предавао у Војној академији. Знали су је напамет сви официри од 50. класе на овамо, који су прве официрске чинове добили 1. октобра 1924. године”, писао је касније Кнежевић у својим „Сећањима”.

Када је, потом, министар двора од краља узео потписан указ и предао га министру војске ђенералу Богољубу Илићу, мајор Живан Кнежевић пошао је, у пратњи ађутанта потпоручника Светислава Панића, да пронађе пуковника Гавриловића и да му саопшти радосну вест. Угледао га је у ходнику испред врата његове канцеларије. Међутим, пуковник Гавриловић је био бржи. Долазећи му у сусрет говорио је: „Алал вам вера! Алал вам вера! Ви сте осветлали образ и одбранили част Београда и Отаџбине!” Мајор Кнежевић му је одговорио: „На Вас смо се угледали! Ви сте нам били пример”, а затим му саопштио да је Његово величанство краљ Петар II потписао указ којим се унапређује у чин бригадног ђенерала. ■

Припремио Новица СТЕВАНОВИЋ

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ

ВОЈНА АКАДЕМИЈА

Расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за избор у звање наставника у пољу
техничко-технолошких наука

Избор у звање наставника:

1. једног наставника за ужу научну област Одржавања, у звање доцента;

Реизбор у звање наставника:

2. једног наставника за ужу научну област Софтверско инжењерство, у звање доцента.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- 1) да кандидат поседује научни степен доктора наука из уже научне области за коју се бира;
- 2) да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;
- 3) да су кандидати професионална војна лица.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

За избор/реизбор у звање доцента:

- 1) просечна оцена са студија најмање „осам“ (8);
- 2) најмање трогодишње педагошко искуство у звању асистента и да није оцењен од стране кадета односно студената оценом лошијом од оцене „добар“ више од два пута у протеклом трогодишњем периоду. Позитивна оцена са приступног предавања, уколико нема претходно трогодишње педагошко искуство у звању асистента;
- 3) најмање један рад ранга М21, М22 или М23 и најмање један рад ранга М51, М52 или М53;
- 4) најмање два излагања на научним скуповима (М31, М33, М61, М63);
- 5) остварене активности у најмање два елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12) – осим ако се први пут бира у звање.

Услови за реизбор су идентични са условима за избор у звање доцента, с тим да су ти услови постигнути од избора у звање у које се поново бира.

**ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ
УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС**

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

1. биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса, систематизоване према главама II, III, IV, V и VI у Обрасцу – Извештај комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника, а према Упутству за припрему документације која се предаје приликом конкурсисања за изборе/реизборе у звања наставника Универзитета одбране (Образац Извештаја и Упутство преузети са ин-

тернет адресе www.wo.mod.gov.rs или у секретаријату Војне академије);

2. библиографију објављених научних и стручних радова са копијама примерака научних радова и других публикација;
3. сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу на Војној академији (само за кандидате ван Војне академије односно Универзитета одбране у Београду);
4. уверење надлежног органа МУП -а непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје Универзитет или високошколска јединица или примања мита у обављању послова високошколске установе.

НАЧИН КОНКУРСИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подносе се на адресу Генерала Павла Јуришића Штурма 33, Београд, са назнаком „конкурс за избор у звање наставника“. У пријави обавезно навести адресу и телефон.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату. Конкурс је отворен до 18. 5. 2015. године

ВАЖНА НАПОМЕНА

Кандидати који буду изабрани у звања наставника неће бити постављани на формацијска места наставника у Војној академији, већ ће права и обавезе наставника остваривати са формацијског места на ком су већ постављени, а у складу са чланом 73. став 4–6 Закона о високом образовању („Сл. гласник РС“, бр. 76/2005, 100/2007-аут. тум., 97/2008, 44/2010, 93/2012, 89/2013 и 99/2014). ■

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ

МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ
ВОЈНОМЕДИЦИНСКЕ АКАДЕМИЈЕ

Расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за избор/реизбор у звање наставника и сарадника

I Избор у звање сарадника:

1. једног сарадника за ужу научну област НЕУРОЛОГИЈА, у звање асистента;

II Реизбор у звање сарадника:

1. једног сарадника за ужу научну област ХИСТОЛОГИЈА И ЕМБРИОЛОГИЈА, у звање асистента;
2. једног сарадника за ужу научну област ТРАНСФУЗИОЛОГИЈА у звање асистента;
3. једног сарадника за ужу научну област ХИРУРГИЈА, подобласт ПЛАСТИЧНА ХИРУРГИЈА И ОПЕКОТИНЕ, у звање асистента.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- 1) да је кандидат професионални припадник Војске Србије;
- 2) да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или

примања мита у обављању послова у високошколској установи.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

- 1) да је кандидат завршио одговарајућу здравствену специјализацију;
- 2) да је кандидат уписао докторске академске студије или му је као магистру наука одобрена тема за израду докторске дисертације до краја школске 2015/2016. године, у складу са чланом 128. Закона о високом образовању;
- 3) да је кандидат студије медицине завршио са просечном оценом најмање „осам“ (8);
- 4) да кандидат има најмање један рад in extenso, као први аутор у часопису са рецензијом.

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

1. биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса (систематизоване према главама II, III, IV, V и VI у Обрасцу – Извештај комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање сарадника, који треба преузети са интернет адресе www.mfvma.mod.gov.rs

или у Секретаријату Медицинског факултета Војно-медицинске академије);

2. библиографију објављених научних и стручних радова са копијама примерака научних радова и других публикација;
3. уверење надлежног органа МУП-а о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установе.

НАЧИН КОНКУРСИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање сарадника подnose се на адресу Војномедицинске академије, Црнотравска број 17, Београд (преко шалтера деловодства), са назнаком „конкурс за избор/реизбор у звање сарадника“. У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област и звање за коју се пријава подноси.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату.

Конкурс је отворен 30 дана, рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања. ■

Медија Центар „Одбрана“

Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел: 011/3241-258, Факс: 011/3241-363

Маркетинг: 011/3201-728
marketing@odbrana.mod.gov.rs

Претплата: 011/3201-995
pretplata@odbrana.mod.gov.rs

Продаја: 011/3201-009
komercijala@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs / medijacentar@mod.gov.rs

АУТОГУМЕ И ДЕЛОВИ ЗА СВЕ ТИПОВЕ ВОЗИЛА

БЕЗ

ЖИРАНТА
УЧЕШЋА
ЧЕКОВА
КАМАТА

ПРОДАЈА НА РАТЕ ЗА
ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
ПУТЕМ
АДМИНИСТРАТИВНЕ ЗАБРАНЕ

PLANETBIKE

Интернет презентација и избор модела
на www.venerabike.com

КОТИК д.о.о

Панчево,
Жарка Зрењанина бр.14
Тел: 013/344-321
Моб: 063/370-138
Факс: 013/345-930
E-mail: kotikdoo@gmail.com

Mega
favorit

НАПОМЕНА:

-ОБРАЗАЦ АДМИНИСТРАТИВНЕ ЗАБРАНЕ
ДОСТАВЉАМО:
ПОШТОМ / ЕЛЕКТРОНСКОМ ПОШТОМ
-МОГУЋА ОРГАНИЗОВАНА ИСПОРУКА ПО ДОГОВОРУ.

У нашем широком асортиману се налазе:

бицикли, кациге, резервни делови, пратећа опрема,
аутомобилске гуме, акумулатори, моторна уља,
аутоделови за сва возила свих реномираних произвођача,
програм „Villager“, косилице, тримери, моторне тестере,
електрични ручни алат, рачунари и рачунарска опрема,
бела техника и телевизори...

VUKŠA INŽENJERING D.O.O.

Beograd, Vojvode Vlahovića 49v – okretnica 26
Useljivi stanovi svih struktura
Cena od 850 eura do 1.250 eura sa PDV-om
Specijalni popusti za Uskršnje praznike

KUPOVINA NA RATE
NA 5 GODINA
DIREKTNO OD INVESTITORA
BEZ KAMATE

tel: 011/39-61-700, mob: 064/40-222-79

mail: gpvuksa@gmail.com, www.vuksainzenjering.com

YUGOIMPORT - SDPR

ПОКРОВИТЕЉ
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

UNDER THE AUSPICES
OF THE MINISTRY OF DEFENSE
OF THE REPUBLIC OF SERBIA

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ НАОРУЖАЊА
И ВОЈНЕ ОПРЕМЕ ПАРТНЕР 2015
Београдски сајам, Београд, Србија
23–26. јун 2015.

PARTNER 2015

Sajam naoružanja

INTERNATIONAL FAIR OF ARMAMENTS
AND DEFENSE EQUIPMENT
Belgrade Fair, Belgrade, Serbia
June 23–26, 2015

www.partner.mod.gov.rs

БЕОГРАДСКИ САЈАМ

Израелски вишецевни ракетни лансери
Lynx и Naiza

ОПСТАНАК ПРИЛАГОДЉИВИХ

Авиони ченгду Ф-7БГ

КИНЕСКА ЉУБАВ ПРЕМА МИГ-21

Обновљено возило марке „Пакарде” из 1915. године

КАМИОН РАТНИК

ОПСТАНАК ПРИЛАГОДЉ

САДРЖАЈ

Израелски вишецевни ракетни лансери Lynx и Naiza	
ОПСТАНАК ПРИЛАГОДЉИВИХ	2
ВЕСТИ	7
Вести из наших фабрика одбрамбене индустрије	
НАЈВАЖНИЈИ ПРОЈЕКТИ КРАГУЈЕВАЧКИХ ОРУЖАРА	10
Наоружана мала транспортна возила (2)	
РУСКИ ПИКАП БОРЦИ	11
Авиони Ченгду Ф-7БГ	
КИНЕСКА ЉУБАВ ПРЕМА МИГ-21	18
Речна флотила Румуније	
НАЈМОЋНИЈА НА ДУНАВУ	24
Обновљено возило марке „Пакарде“ из 1915. године	
КАМИОН РАТНИК	28

Уредник прилога
Мира Шведић

Веће шансе за опстанак немају најјачи, већ најприлагодљивији, обично се наводи као мисао великог Чарлса Дарвина. Да ли је то истина, у овом тренутку можда и није најважније, колико је важна истинитост те тврдње. Свесно или несвесно, многобројни данашњи конструктори, посебно вишецевних касетних лансера, прате овај принцип, који се у данашње време назива модуларношћу.

ИВИХ

Вишецевни ракетни лансери (ВРЛ) по неким анализама представљају најпогоднији начин пружања ватрене подршке ако се урачуна ватрена моћ, домет и цена. Примера ради, у односу на класичну артиљерију, ватрена моћ је знатно већа, чиме се покрива већа површина, а уз примену навођења ракета разлика још више расте. У односу на авион наоружан рецимо касетним бомбама, ватрена моћ је истог реда величине, али је безбедност знатно већа, јер авион може наравно бити оборен, док је цена ватреног дејства из ваздуха неупоредиво већа.

Ако се, међутим, размотри употреба прецизно вођеног оружја, тј. бомби и ракета, које се могу испустити са већег одстојања, као и постојање човека који доноси одлуку о томе да ли је ситуација на терену можда промењена или постоји опасност погађања сопствених трупа, ваздушна подршка може добити значајне „поене“. Међутим, уплив најсавременије технологије и инвентивност конструктора могу обезбедити сличне могућности и код ВРЛ. Први систем који поседује овакве карактеристике је израелски „Lynx“, развијен за потребе Азербејџана, а други је слични систем – „Naiza“, намењен за Казахстан. Оба ВРЛ система развила је позната израелска компанија „Israel Military Industries“ (IMI).

Један систем, различите ракете

Вођени принципима модуларности, универзалности, могућности дејства сопственим и противничким ракетама, а по највише могућношћу извоза, Израелци су створили данас један од најзанимљивијих ВРЛ система на свету. Суштина ВРЛ „Lynx/Naiza“ садржи се у могућности употребе више различитих ракета, у зависности од потребе купца, односно доступности: БМ-21 „град“ и Т-122 „Sakarya“ калибра 122 mm, LAR 160 од 160 mm, EXTRA од 200 mm и „Delilah-GL“, пречника тела 330 милиметара.

Лансери за ракете калибра 122 mm припадају турском типу лансера за систем Т-122 „Sakarya“, са два двадесетоцевна контејнера. Те турске ракете имају домет 40 километара и могућност употребе парчадно-разорне или касетне бојеве главе са противпешадијским или противоклопним бомбицама. Међутим, из тих лансера могу се испаљивати и ракете корићене у оквиру совјетског система БМ-21 „град“, односно све ракете које су замењиве са БМ-21, којих има готово свуда по свету у огромним количинама.

Тај совјетски систем, такође, представља родоначелника савремених ВРЛ система и вероватно је најраспрострањенији ВРЛ на свету, успешно коришћен у небројеним локалним ратовима. Спектар ракета које су на располагању је огроман и у погледу домета (максималног домета 13 до 40 km, изузетно 45 km код египатског SAKR-45B) и у погледу бојевих глава (6–24 kg, парчадно-разорног типа, касетног, димног, минског...). Тучено дејство свих 40 ракета има димензије 500×500 m, односно, 250.000 m². Иако није прецизирано са каквом бојевом главом је постигнут тај резултат, може се оценити да је реч о класичним унитарним парчадно-разорним бојевим главама, док су вредности са касетним бојевим главама вероватно веће. Поред попуне заменом контејнера, постоји и могућност ручне попуне ракетама 122 милиметара. Према неким подацима, употреба ових ракета 122 mm ограничена је

Систем „Lynx“ са ракетама EXTRA

на обуку, али би у случају рата резервних ракета сигурно добро дошле.

Израелске ракете 160 mm, ознаке LAR 160, представљају квалитативни скок, нарочито у односу на изворни „град“, домета 20 километара. Наиме, након неколико итерација, домет је повећаван са иницијалних 30, преко 35, до достигнутих 45 километара. Исто важи и за бојеву главу, где се са унитарне парчадно-разорне масе 40 kg, прешло на касетну са 104 кумулативно-парчадне бомбице и коначно на 144 бомбице (маса бојеве главе 60 kg) у последњој варијанти, које покривају површину од 31.400 m².

Израелци се нису ту зауставили, већ су направили, слободно се може ре-

ћи, огроман корак даље, уградивши минијатуризовани GPS – систем за навођење и систем за управљање са 80 минијатурних ракетних мотора. Тиме је обезбеђена могућност управљања, тј. корекције путање ракете, чиме је кружна грешка смањена са 0,8 одсто домета (иначе одличан резултат) на свега 10 метара. Бојева глава је готово преполовљена на 35 kg, а домет незнатно смањен на 40 километара.

Нова ракета добила је назив ACCULAR или Accurate LAR (прецизни LAR). Уместо 40 ракета 122 mm, систем „Lynx/Naiza“ може да понесе у два контејнера по 13 ракета, односно укупно 26 ракета пречника 160 милиметара.

НАЈНАПРЕДНИЈА ОПЦИЈА – DELIAH GL

Четврта и последња опција која командантима стоји на располагању када је реч о употреби ВРЛ „Lynx/Naiza“ јесте „Deliah GL“. То је и најнапреднија опција, која се практично смешта између крстареће ракете и наоружане беспилотне летелице. Уместо типичног ракетног мотора на чврсто гориво, користи се комбинација стартног ракетног и турбомлазног мотора, што даје изванредан домет од 250 километара. Систем навођења заснива се на комбинованом инерцијалном и GPS систему за довођење у рејон циља, док је терминални систем заснован на телевизијском и инфрацрвеном систему са формирањем слике (IIR – image infra red).

Значајнији скок по домету у односу на ACCULAR/LAR обезбеђен је следећом ракетом „по величини“, називаном EXTRA (Extended Range Artillery). Наиме, те ракете пречника 300 mm, којих у један контејнер стаје по четири, тј. на лансеру укупно осам, имају домет 150 километара. Бојева глава је касетна, масе 150 kg, а још је важније да је уграђен и систем за GPS – навођење са споменутом кружном грешком од 10 метара. Слично као и код ракета ACCULAR, навођење обезбеђује сигурно погађање и уништавање циља.

Четврта и последња опција која командантима стоји на располагању када је реч о употреби ВРЛ „Lynx/Naiza“ јесте „Deliah GL“. То је и најнапреднија опција, која се практично смешта између крстареће ракете и наоружане беспилотне летелице. Уместо типичног ракетног мотора на чврсто гориво, користи се комбинација стартног ракетног и турбомлазног мотора, што даје изванредан домет од 250 километара. Систем навођења заснива се на комбинованом инерцијалном и GPS систему за довођење у рејон циља, док је терминални систем заснован на телевизијском и инфрацрвеном систему са формирањем слике (IIR – image infra red).

Унитарна бојева глава има масу од 30 kg, што указује на то да је реч о ра-

Ракета „Deliah“, на коју се поставља стартни ракетни мотор и чини „срце“ система „Deliah GL“, где се две ракете могу поставити на једно возило

„Lynx“ са ракетама LAR-160

кети која је намењена за уништавање тачкастих циљева у унутрашњости противничког распореда. То је обезбеђено кружном грешком која је за читав ред величине мања од грешке код GPS система и износи испод један метар! По-

себна погодност је што постоји могућност кретања изнад потенцијалног циља и провере пре ватреног дејства, што је карактеристика наоружаних беспилотних летелица.

Поред свих споменутих ракета, казахстански систем „Naiza“ има и могућност употребе совјетских ракета за систем БМ-27 „ураган“. Оне су, према димензијама, нешто мање од ракета EXTRA, те на лансер могу да се поставе два петоцевна контејнера. Имају домет од 35 km, а на располагању су ракете са парчадно-разорном, хемијском, касетном или минском бојевом главом. Казахстан и даље располаже знатним резервама тих ракета, те је могућност њиховог лансирања и те како значајна. Није познато да ли ће Азербејџан и Казахстан да се одлучи да за сопствене лансере набаве и ракете „Deliah GL“, мада треба знати да ће им Израелци, уколико дође до одлуке о набавци, без икакве сумње изаћи у сусрет.

Треба напоменути и то да се из система „Lynx/Naiza“, поред наведених ракета, могу истовремено лансирати две врсте ракета, што је обезбеђено са две позиције за контејнере.

Лансер

Поред ракета, од великог је значаја и брзина попуне контејнерима. То време износи испод 10 минута, мада треба знати да је код израелског система LAR 160 оно свега четири минута, што би могло да буде случај и код ВРА система „Lynx/Naiza“. Лансирање може да се изврши из кабине камиона или даљински. Посада је трочлана и војници могу да лансирају прву ракету свега неколико минута од заустављања возила. Систем за нишањење је потпуно аутоматски и може, а не мора бити интегрисан у артиљеријски систем за гађање.

Возило је теренско точкашко, са формулом погона 8x8 КамАЗ-6350, опремљено турбодизел-мотором КамАЗ-740.50.360, снаге 265 kW (360 KS). Лансирно возило прати возило за попуњу са краном за монтажу лансера, које носи четири херметички затворена контејнера-лансера. Више лансера и возила за попуњу могу се повезати са командним возилом.

У „шуми“ података објављених о наведеним лансерима, поткрала се и једна контроверзна информација. Наиме, према неким наводима, постоји одређена опасност од премећања возила у случају да се лансира преко бока (возила). То сва-

Стандардни контејнер са ракетама LAR-160

ТАКТИЧКА БАЛИСТИЧКА РАКЕТА – LORA

У „Israel Military Industries“ се тренутно ради на интеграцији још већих ракета типа LORA (Long Range Attack missile). Реч је о тактичким балистичким ракетама домета до 300 km, са GPS навођењем, уз могућност извођења маневара, како би се избегле противбалистичке ракете лансиране са земље. Кружна грешка је 10 m, што је минимално с обзиром на то да је маса бојеве главе од 440 до 600 kg за дејство по неутврђеним, односно утврђеним циљевима.

„Naiza“ са ракетама система БМ-27 „ураган“

БРЗИНА ПОПУНЕ КОНТЕЈНЕРИМА

Поред ракета, од великог значаја је и брзина попуне контејнерима. То време износи испод 10 минута, мада треба знати да је код израелског система LAR 160 оно свега четири минута, што би могло да буде случај и код ВРЛ система „Lynx/ Naiza“. Лансирање може да се изврши из кабине камиона или даљински. Посада је трочлана и војници могу да лансирају прву ракету свега неколико минута од заустављања возила. Систем за нишањење је потпуно аутоматски и може, а не мора бити интегрисан у артиљеријски систем за гађање.

како поставља одређена ограничења посади, али с обзиром на релативно велику покретљивост коју пружа точакашка конфигурација, ово не би требало да представља толико озбиљан недостатак.

Иако су у штампи знатно заступљенији системи „Lynx“, Израелци су их заправо Азербејџану продали релативно мало, свега шест, мада цео посао и није толико „лош“, с обзиром на то да је продато још 30 система LAR-160. „Naiza“ се показала неупоредиво профитабилнија, с обзиром на то да је Казахстан купио ни мање ни више него 380 комада! Иако постоји могућност лансирања, ракете „Deliah GL“ још нису набавили ни Азербејџан ни Казахстан.

У ИМЛ-ју се тренутно ради на интеграцији још већих ракета типа LORA (Long Range Attack missile). Реч је о тактичким балистичким ракетама домета до 300 km, са GPS навођењем, уз могућност извођења маневара, како би се избегле противбалистичке ракете лансиране са земље. Кружна грешка је 10 m, што је минимално с обзиром на то да је маса бојеве главе од 440 до 600 kg за дејство по неутврђеним, односно утврђеним циљевима.

Слободно се може рећи да „Lynx/Naiza“ показују будућност ВРЛ система: модулarna конструкција, могућност лансирања различитих ракета (старијих и нових), укључујући и навођене, те могућност дејства ракетама са способношћу надлетања циља и потврђивања, односно отказивања дејства, те одабира приоритетнијег циља са екстремном прецизношћу. Уз све то, са перспективном способношћу лансирања тактичких балистичких ракета, системи попут израелских представљају практично комплетан одговор на питање шта би требало да обезбеди један вишецевни ракетни лансер и чиме ће се оптимално вршити ватрена подршка, а зашто да не, чак и изолација бојишта. ■

Др Себастиан БАЛОШ

БРАЗИЛ КУПУЈЕ

ЛАКА ОКЛОПНА

ВОЗИЛА ТОЧКАШЕ

Програмом обнављања армије лаким оклопним возилима точкашима, конфигурације 4x4 и 6x6, Бразил ће до 2031. године у оперативну употребу увести чак 2.044 ова возила. У конфигурацији 4x4 планирана је набавка три серије од 32 и два пута 77 возила. На конкурс су се јавиле четири фирме – италијанско-бразилска „Iveco Latin America“ (возило LMV), бразилско-француска „Airbus-Reno“ (возило „топи“), јужноафричка „BAE Land System“ (возило GG321LTV), америчко-израелска „AM General-Plasan“ (возило MLTV-BR).

Бразил ће возила опремити противминском и противбалистичком заштитом, комуникационим системима, носачима димних граната 76 mm и борбеним станицама ARES са митраљезима 7,62 и 12,7 милиметара. У категорији 6x6 фирма „Iveco Latin America“ већ је испоручила 60 нових амфибијских оклопних возила VBTP-Mk 6x6. Осамнаестонско возило има дужину 7,9 m, ширину 2,7 m и висину 2,34 m, а може да прими 10 војника. Наоружано је различитим оружјем системима – оружјем станицама са даљински управљаним митраљезом 7,62 mm, митраљезом 12,7 mm или бацачем бомби 40 милиметара. Постоје и варијанте са топом 30 mm, или ПО вођеним ракетама. Возило покреће „Ивеков“ дизел погонски агрегат Cursor 9, с турбопуњачем, снаге 393 КС. Максимална брзина је 110 km/h, а аутономија кретања 600 километара. ■

АРКТИЧКИ ТЕРМИНАТОР

У склопу јачања арктичке групе оружаних снага Русије, произведена су два наменска хеликоптера – борбено-транспортни Ми-8 АМТШ-ВА и цивилни Ми-38 (за снабдевање нафтних платформи). У конструисању борбено-транспортног хеликоптера уважене су специфичности које одређују употребу хеликоптера на екстремно ниским температурама и у условима ограничене видљивости, чак и у време поларних ноћи.

Хеликоптер терминатор намењен је за извршавање борбе-

них задатака и у акцијама спасавања. Летелица има балистичку заштиту, а на шест носача могуће је поставити вођене ПО ракете „атака“ или „штурм“, или вођене ракете ваздух-ваздух „игла“. Хеликоптер је опремљен унапређеном електронском опремом, која омогућава навигацију и када летелица изгуби контакт с навигацијским сателитима. Задњу полусферу покрива митраљез „калашњиков“ са даљинским управљањем. ■

ИНДИЈСКИ ЛОВАЦ FGFA ДВОСЕД

У сарадњи са руском Удруженом авио-корпорацијом, Индија за потребе своје армије развија борбени авион ловац пете генерације ознаке FGFA, који се заснива на извозној верзији руског авиона ПАК-ФА. За разлику од руског ловца (једносед), индијски ловац је двосед. Споразум о сарадњи при развоју и производњи будућег вишенаменског борбеног авиона потписан је 2007. године. За набавку 200 авиона FGFA издвојена је сума од 30 милијарди америчких долара. ■

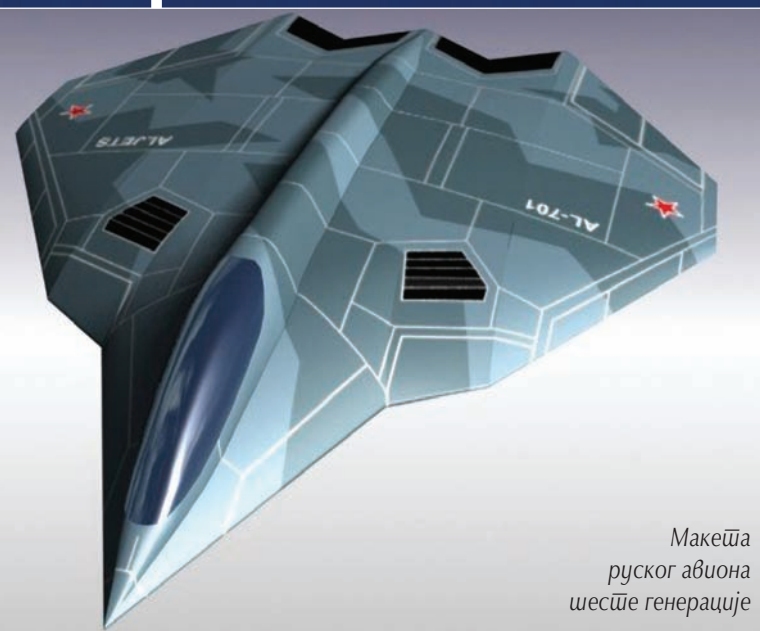
Индијски ловац FGFA двосед

РУСКИ АВИОН ШЕСТЕ ГЕНЕРАЦИЈЕ

На форуму Отворене иновације Русија је најавила производњу новог ловца шесте генерације. Авион ће бити направљен од врло чврстог и лаког композитног материјала. Летелица ће имати надзвучну брзину, а у појединим сегментима лета и хиперзвучну, односно шест пута већу од брзине звука. Нови, веома ефикасни мотор омогућиће рад у атмосфери и у безваздушном простору.

Конструктори предвиђају и да ће једна од особина нове летелице бити могућност њеног увођења у отворени космос и лет по орбиталној путањи. Од опреме предвиђена је уградња новог антенског и радарског система, који ће стабилно радити у свим режимима лета и у свим околностима, омогућавајући летелици везу са командним центрима на земљи и у ваздуху. Нова ће бити и електронска опрема за борбу намењена за ометање средстава везе, командовања и контроле потенцијалног противника, али и за неутралисање ракета земља–ваздух и ваздух–ваздух.

У даљој разради концепције новог авиона стручњаци би требало да дефинишу да ли ће авион имати пилота или ће њиме управљати оператер са земље, којом врстом наоружања ће бити наоружан, какве задатке ће обављати и против кога би требало да буде употребљен, као и његов облик. ■

Макета
руског авиона
шесте генерације

ЕСТОНИЈА КУПУЈЕ ЈАВЕЛИНЕ

Због догађаја у Украјини, Министарство одбране Естоније купило је за потребе Естонске националне одбрамбене лиге, добровољне националне одбрамбене организације, од САД противоклопне системе „јавелин“ за 55 милиона долара. Одбрамбена лига окупља становништво које се, на основу слободне воље и сопствене иницијативе, обучава и припрема за одбрану земље. Куповина система „јавелин“ уследила је након што је Европска одбрамбена агенција одлучила да противоклопним системима снабде Литванију, Летонију, Чешку и Пољску. ■

Ракете
„јавелин“
за Естонију

КОРЕЈСКО-ИНДОНЕЗИЈСКИ ЛОВАЦ ПЕТЕ ГЕНЕРАЦИЈЕ

На међународном сајму наоружања Indo Defence 2014. приказане су макете будућег борбеног ловца пете генерације KF-X/IF-X, заједнички производ авио-индустрија Јужне Кореје и Индонезије. Корејски модел KF-X (корејски ловац експериментални) је једносед и развија се с циљем да замени застареле летелице F-4 Phantom, F-5 Tiger и F-16. За потребе своје авијације Јужна Кореја ће произвести 250 летелица, које ће у оперативну употребу бити уведене 2025. године. Индонезијска варијанта IF-X је двосед.

За разраду пројекта произведен је једноседни двомоторни авион C-103. На авиону је постављено десет носача за наоружање, а испод трупа четири полузатворена носача за ракете ваздух–ваздух AMRAAM. Авион има мали радарски одраз, усисници ваздуха налазе се на продужетку предње ивице крила. Нос авиона сличне је конструкције (stealth) као код ловаца пете генерације. Еластичне покретне површине на предњој и задњој ивици (преткрилца, закрилца, крилца). Два погонска мотора обезбеђују 16.350 kg потиска. ■

Корејски ловац
пете генерације
KF-X

РУСИЈА ОЈАЧАЛА ВАЗДУХОПЛОВСТВО СА 150 НОВИХ ЛЕТЕЛИЦА

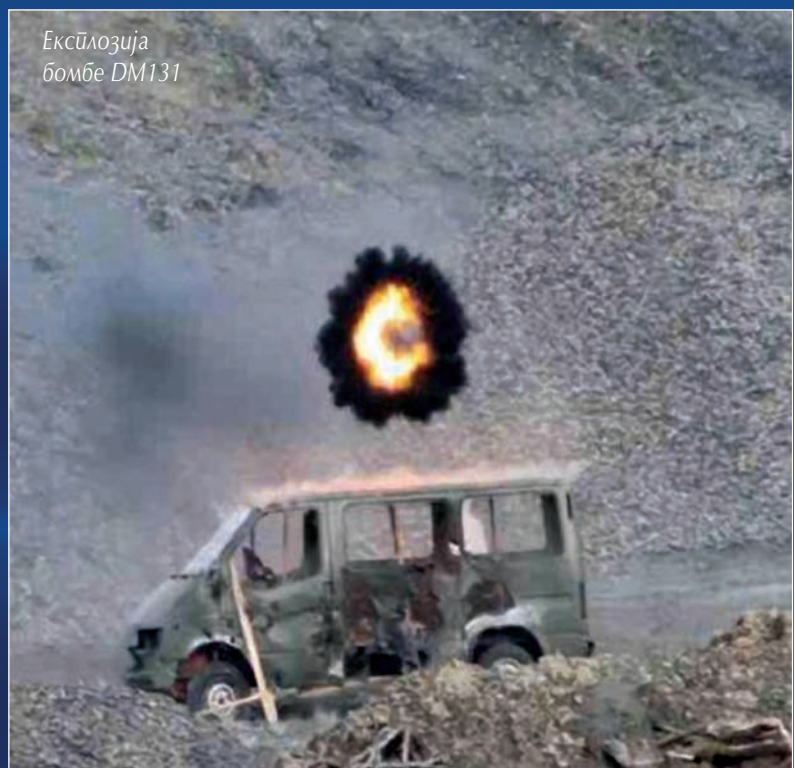
Вишенаменски ловац Су 35
и транспортни авион
Ил-76 90МД

У овој години руско ратно ваздухопловство добиће 150 нових летелица – ловце бомбардере Су-34 (НАТО ознака Fullback), вишенаменске борбене авионе Су-30 СМ (НАТО ознака Flanker-С) и Су-35 (НАТО ознака Flanker-Е), лаке борбене двоседне борбене авионе Јак-130 (НАТО ознака Mitten), транспортне авионе Ил-76МД90 (НАТО ознака Candid-B), јуришне хеликоптере Ка-52 (НАТО ознака Hokum В) и Мил Ми-28Х (НАТО ознака Havaos), транспортне хеликоптере са борбеним могућностима Мил Ми-8АМТС (НАТО ознака Hip), борбене хеликоптере Мил Ми-35 (НАТО ознака Hind-Е) и вишенаменске хеликоптере Ка-226 (НАТО ознака Hoodlum). У оперативну употребу биће уведене и најсавременије радарске станице „небо-М“ и „сопка“.

НОВА НЕМАЧКА МУНИЦИЈА DM131

Један од водећих произвођача на технолошком пољу развоја и производње муниције калибра 40 mm мале (LV), средње (MV) и велике (XV) брзине, немачка компанија „Rheinmetall“, испоручио је Бундесверу прве количине нове муниције 40x53 mm, тзв. airburst технологије. Реч је о муницији последње технолошке генерације за аутоматске бацаче граната 40 mm, ознаке DM 131. Нова муниција омогућава дејство по живој сили у заклонима и по митраљеским и артиљеријским посадама. Бомба DM131 експлодира у ваздуху испред, изнад или иза циља. Детонатори у бомбама, који су програмирани за тзв. airburst дејство, непосредно су повезани са електронским контролним системом, што омогућава самостално прилагођавање детонације у односу на изабрани циљ, одмах пошто се ласерски одреди његова даљина. Време детонације електронски је програмирано, а бомба се, пошто напусти цев бацача, активира преко ИЦ сигнала из јединице за нишањење/управљање ватром, експлодирајући на прецизно израчунатој даљини изнад циља. Ефикасан домет бомбе DM131 јесте 2.200 метара.

Приредио С. АРСИЋ

Експлозија
бомбе DM131

НАЈВАЖНИЈИ ПРОЈЕКТИ КРАГУЈЕВАЧКИХ ОРУЖАРА

Најважнији развојни задатак током протекле године у фабрици „Застава оружје“ био је развој топа 30×173 милиметара, који се одвија у оквиру истраживачко-развојних задатака са Војнотехничким институтом из Београда.

– Након реконструкције и побољшања, постигли смо да топ правилно функционише. То је једини топ у НАТО калибру са ових простора и за њега се интересује више НАТО земаља. У оквиру развоја овог средства добили смо да сила тражања буде мања од 0,5 т, што је доста ниже од очекиване вредности. Измерена сила указује на то да ће ово оружје моћи да се уграђује на лаке платформе, што није случај са оруђима тог калибра других произвођача – каже Александар Младеновић, руководилац за развој производа те фабрике.

Кад је реч о развоју мултикалибарске аутоматске пушке, тестирано је почетно решење и он истиче:

– Сматрамо да можемо да пројектујемо ново решење, као и код митраљеза. Средство би било технолоично, не бисмо морали да препројектујемо алате и мењамо технологију. Базирали бисмо се на изради једног до два дела, који нису нарочито сложени. Циљ нам је да и у наредном периоду пратимо трендове, јер на тржишту већ постоје таква оружја. Одређеним захватима може да се промени калибар средства. Наше решење је једноставније него код осталих светских произвођача.

Сарадња са компанијом Century Arms

Крајем септембра 2014. у тој фабрици дефинисан је оквирно план за пословну 2015. годину, за америчко тржиште. Биће припремљено 4–5 модела, а количине ће, како кажу, бити знатне.

– Одзив америчког тржишта је изузетно добар и тамошњи купци сврстава-

ју нас, када је реч о квалитету, функционалности и поузданости, у високу класу. Драго нам је и да се нови модели постепено уводе на америчко тржиште. Модели М85НП и М90НП показали су се подједнако добро као и они старији – каже Младеновић.

У наредном периоду акценат ће бити на новим моделима, које захтева америчко тржиште. У фабрици су их већ спремили, али ће бити лансирани када се за то створе одговарајући услови.

Пласирање новог оружја

Током прошле године у „Застави“ је развијено и пет нових модела базираних на аутоматској пушци АП М21. У овој години развиће нове генерације аутоматских пушака, које ће бити супстрат свих парцијалних модификација спроведених до сада. Тај производ биће унификован у односу на старе моделе аутоматских пушака – њихова нова аутоматска пушка имаће јединствен дизајн за све калибре и то за 80 одсто виталних делова.

– Радимо на реализацији нових уговора, који су пројектовани у блиској прошлости. Поједини од њих, попут уговора за Египат, подразумевају само „upgrade“, односно надоградњу аутоматске пушке у калибру 7,62×39 милиметра. Иначе, у континуитету реагујемо на захтеве купаца. На пример, за митраљез М87 у калибру .50 Browning нагло се повећала тражња, односно продаја. На све доступне начине учествујемо у процесу производње и садејствујемо у реализацији уговорних обавеза за светско тржиште – истиче Младеновић.

Он додаје да су успешно реализовали пројекат Система за балистичка мерења. Инсталирали су један такав систем за страног купца у новембру прошле године. Према његовим речима, развој тог система показао се као успешна и профитабилна идеја. ■

Јасна МИЛАНОВИЋ

РУСКИ ПИКАП БОРЦИ

Изучавајући оружану борбу у тактичким условима, а посебно дејства артиљеријских ракетних оружја, руски истраживачи и војни стручњаци са Пензенског артиљеријског инжењеријског института предметили су искуство рата у Либији 2011. анализом коришћења пикап возила са импровизованим наоружањем. Конципирали су роботизовани систем са ракетним лансерима граната 30 mm или неким другим ватреним системима. Додатком информатичких компоненти тај систем може бити ефикасан у тактичким борбеним дејствима.

У руској копненој војсци настављен је процес осавремењавања војне тактике и прилагођавања опреме и наоружања за дејство у непосредном захвату фронта. У складу са новом концепцијом оружане борбе, развија се неколико пројеката, обухваћених називом „Руски војник будућности“ и „Руска мобилна роботика и аутоматика“. Под тим другим пројектом подразумева се концепт роботских система, који ће сачињавати ударну снагу основних борбених јединица. Замишљено је да ту сво-

КОМПЛЕТ МРК-МРЛ-2

Састав комплекта за размену информација МРК-МРЛ-2 обухвата: прецизни навигациони и топографско-геодетски систем, систем за представљање графичких и видео приказа, систем за прецизну аутономну оријентацију, прецизни мерни систем брзина, систем за удаљену контролу, кохерентан навигациони систем, централни рачунарски систем, сензоре у систему осматрања и за извиђање, станицу даљински контролисаног оружја, систем за даљинско управљање платформом оружја.

ју функцију реализују роботизованим системима за прецизно дејство по противничким циљевима. То се, пре свега, односи на роботе наоружане бацачима граната и митраљезима, водног састава у механизованим пешадијским (моторизованим стрељачким) батаљонима – МСБ (гранатометних взводов мотострелкових батаљонов), који дејствују на издвојеним правцима, где је отежана ватрена подршка бригадном артиљеријом.

У бригади копнене војске постојало би неколико таквих јединица (ОМСБР – оделних мотострелкових бригад Сухопутних войск). Могућу опцију представљале би јединице са роботизованим ракетним лансерима (РСЗО – реактивне системе залповог огня), чију би роботску платформу представљао систем МРК (мобилни робототехнически комплекс).

Основна идеја

Идеја је развијена на неколико реалних основа, а сагледана је анализом бор-

бених дејстава у савременим ратовима и локалним оружаним сукобима широм света. Поред осталих чинилаца, анализа ватрених дејстава у оружаној борби (реч је о копненим дејствима), показује да артиљеријска ватра обухвата до 70 одсто дејстава, у разним фазама борбених активности. Због тога у већини армија света постоје формацијски састави артиљеријских јединица копнене војске са таквим ватреним системима који могу да обезбеде, најпре, потребну дубину ватреног дејства по противнику.

Следећа карактеристика савременог артиљеријског дејства јесте могућност брзог преноса ватре у дубину противничког борбеног распореда, ради спречавања маневрисања његових јединица. Таква дејства су доминантна и у одбрани и у нападу. Артиљерија копнене војске, као што је познато, користи топове, хаубице, минобацаче и ракетне артиљеријске системе са прорачунатом ватреном моћи.

Артиљеријским оруђима дејствује се по пешадији, оклопним и механизованим

снагама противника, утврђеним објектима и значајним ватреним циљевима ради њиховог неутралисања или уништења. У руској копненој војсци постоје и тактички ракетни системи.

Војни стручњаци Пензенског артиљеријског инжењеријског института ПАИИ (Пензенский артиллерийский инженерный институт) од 2010. године, са Војнонаучним и истраживачким центром копнене војске и Општевојном академијом оружаних снага Руске Федерације (Военный учебно-научный центр Сухопутных Войск, Общевойсковая академия Вооружённых Сил Российской Федерации), истраживали су различите аспекте артиљеријских дејстава у копненој војсци. У својим студијама, симулационим моделима и виртуелним експериментима са више врста артиљеријских оружја, указују да повећање могућности артиљерије дугог домета за 2,1 пута, савременим техничким унапређењима, омогућава артиљеријским јединицама да противничкој страни нанесу губитке за 40–45 одсто више него са оруђима која нису унапређена.

Изучавајући оружану борбу, а посебно дејства артиљеријских ракетних оружја, руски истраживачи и војни стручњаци са института ПАИИ конципирали су роботизовани систем од три компоненте: управљачког модула на оклопном транспортеру, беспилотном летелицом за осматрање, откривање циљева и навођење артиљеријске ватре, као и са возилом на којем се налазе ракетни лансери граната 30 mm, 28 или неки други ватрени системи. Тај роботизовани систем такође је модуларан, па је на њега могуће наместити и авионске, односно хеликоптерске лансере ракете ваздух–земља Б8М-1.

Идеја је позната и често примењивана у савременим ратним дејствима широм света, али најчешће као импровизација – постављањем разних врста оружја на мања, а посебно на пикап возила. Међутим, стручни тим је разрадио све детаље, што би могло представљати основу за даље усавршавање таквих врста роботизованих оружја. Пракса говори да су, у многим локалним оружаним сукобима на Блиском и Далеком истоку, северној Африци и посебно у Либији (2011. године), побуњеници на мала транспортна возила, називана и пикап, на каросерију постављали митраљезе, бестрзајна оруђа и авионске, односно хеликоптерске лансере ракете. Руски стручњаци су та искуства темељито ана-

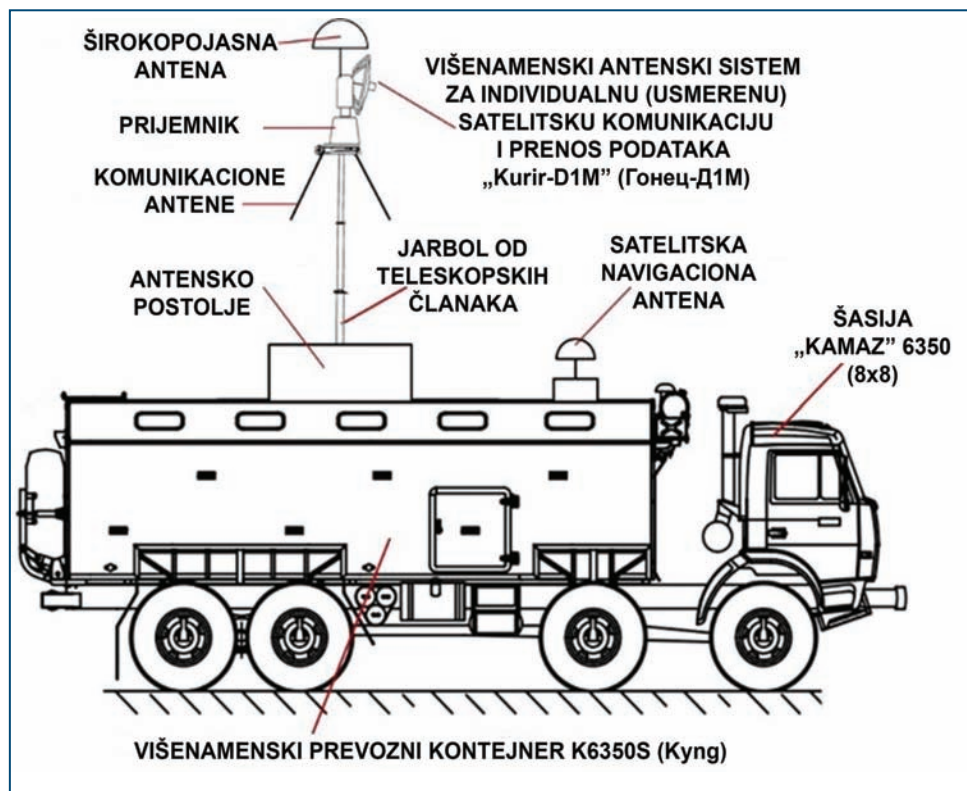

лизирани и извукли сазнања која указују на предности таквих оружаних система, посебно у брзим дејствима, којима је могуће остварити снажну артиљеријско-ракетну ватру по противнику.

Од импровизације до робота

Иначе, то су прве студије такве врсте борбених дејстава у савременим оружаним сукобима последњих година. С обзиром на то да један роботски борбени систем са ракетним оружјем, митраљезима и бацачима бомби представља еквивалент једног лаког тенка, јасно је да је његова борбена способност значајна у проценама борбених ефеката артиљеријским оружјем. Роботизована борбена јединица, наоружана пешадијским, противтенковским, артиљеријским и другим оружјима представљала би, према ставовима стручњака у студији Пензенског артиљеријског инжењеријског института, снажну ударну снагу батаљона, али и већих јединица. Вод даљински управљаних „механичких војника“, на самоходним брзим, сензорски опремљеним и даљински вођеним роботизованим платформама, поседовао би веома снажну ватрену снагу за подршку пешадије. Посебно би био ефикасан у дејству на јединице које се налазе изван склоништа, у рововима и на отвореном терену.

Прорачуни показују да би у пуној снази роботизована јединица могла да подржи механизовани пешадијски батаљон, омогућајући концентрације ватре на главном или помоћном правцу дејстава. При томе, начињени су прорачуни који казују

да би најефикаснија била организациона структура, која би се састојала од водова (батерија) лансера ракета на мобилном роботском систему МРК-РСЗО-2, са лансерима Б8М-1 калибра 80 mm, који дејствује невођеним ракетама С-8. Њима би се остваривало ефикасно дејство на даљинама до 4.000 метара. Реч је, дакако, о лансерима невођених ракета који се користе у руском ваздухопловству, а видели смо их и у рату у Либији, када су их побуњеници користили наместене на возила типа пикап.

Почетком 2014. године конципирана су и четири прототипа комплекта роботизованог аутоматског возила са бацачем

граната АГС-17 „пламја“ (автоматически гранатомет Пламя), калибра 30 mm, димета 1.700 метара. Прорачунато је да се борбене способности такве јединице двоструко повећавају, односно такви системи могу испалити дупло већу количину експлозивне муниције, чиме и вод роботизованих бацача граната постаје јединица способна да оствари основну замисао команданта на главном или помоћном правцу дејства.

Поред роботизованог ракетног система „пламја“, на основу аналогије са системима оружја на платформи МРК (даљински управљане борбене јединице), наоружаних лаким пешадијским и противо-

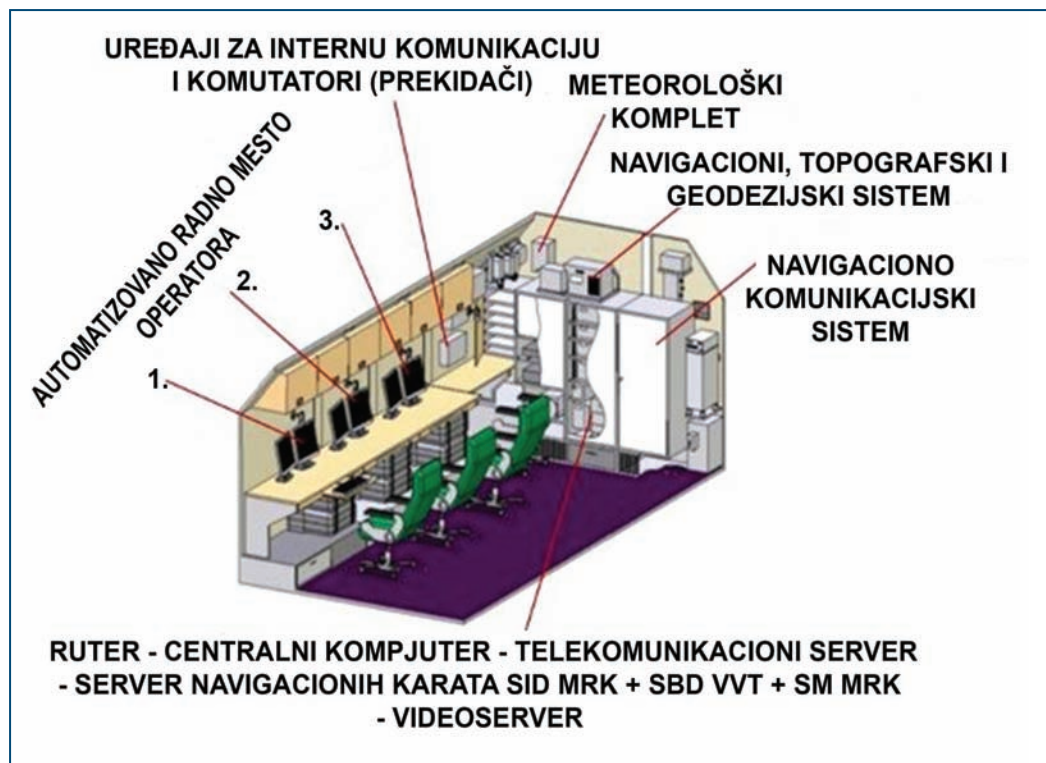
клопним оружјем, руски војни стручњаци замислили су сложенију конфигурацију, чија основна платформа има све специфичности роботизованог борбеног система. Конфигурација борбене јединице роботизованих ракетних система показује да би се у саставу роботског вода успешно могли користити и системи засновани на основу надограђене роботске платформе са системом ракетних лансера ПУ Б8М-1.

Да би ове платформе учинили ефикаснијим, војни инжењери и практичари института ПАИИ позабавили су се и проблемом познатим као „осцилирање пројектила по висину и правцу након испаливања”, што знатно утиче на прецизност дејства. У ту сврху развијен је нов тип амортизера који, такође, користе вишецевни бацачи ракета разних калибара.

Систем АСУНО

Роботска „борбена јединица” (оружје) има ласерски даљиномер, жироскопски стабилизатор платформе, сензоре који мере утицај метеоролошких чинилаца на прецизност дејства и балистички рачунар. Користећи систем за контролу ватреног дејства, развијен за ракетни систем „смерч”, руски војни стручњаци су за МРК-РСЗО-2 развили аутоматизовани систем за нишањење и контролу ватреног дејства АСУНО. При томе се посебно водило рачуна да имплементација контролног и управљачког система АСУНО не нарушава процесе у командовању и контроли у моторизованом пешадијском батальону. Команда и контрола са МРК-РСЗО-2 усаглашена је аутоматизованим контролним станицама АРМ (автоматизованих радних места – АРМ) и преко оператора на мобилним контролним тачкама – МПУ. Та усаглашеност омогућава да сваки оператер мобилне радне станице на свом контролном месту може да управља са две до 10 роботизованих мобилних борбених јединица МРК-РСЗО-2.

За ефикасну употребу платформе МРК-МРА-2 сви уређаји и оружја спрегнути су са неколико комплекта, који омогућавају њену прецизну употребу у борбеним дејствима. Тако топографске координате и удаљеност до циља израчунава „Прецизни навигацијски и топографско-геодетски систем” (Высокоточная навигационно-топогеодезическая система). Он, уједно, синхронизује управљање плат-

формом и прорачунава правац дејства оружја (оружја) по азимуту и топографско-географским подацима. Наиме, сложени рачунарски алгоритми дефинишу параметре за навигацију и оријентишу целокупну платформу у правцу циља, прорачунавају угао елевације и балистичке податке у тродимензионалном простору. Уједно, узимају у обзир и брзину ротације око три осе, брзину и убрзање кретања у три правца, што омогућава корективну прецизност навигационих података.

Монитор, електронска планшета или виртуелни дисплеј, односно „систем за представљање графичких и видео приказа” аутоматски детектује и класификује циљеве (тенкове и оклопне транспортере, неборбена возила, групу бораца итд.) и представља борбену ситуацију (у западној терминологији дефинисану као combat and situational awareness). При томе, у реалном времену, утврђује и отварање противничке ватре и експлозије сопствених пројектила. Користи „видео-сервер базе

података МРК” и податке оператора у мобилној контролној станици МПУ (мобилне пункт управљача – МПУ), где се стичу и снимци са беспилотних летелица и подаци других сензора у зони дејства.

У саставу борбеног комплекта је и компонента за „високопрецизну аутономну оријентацију” (Высокоточная система автономной ориентации), што је, у ствари, уређај који графички и визуелно представља тродимензионално окружење и омогућава унос података о околним објектима, приказује растојање до циљева, евентуалних препрека, одређује приоритет циљева и накнадну обраду примљених података, са прорачуном удаљености. За то користи базу тродимензионалних слика и видео-снимака. Ова компонента спрегнута је са централном компјутерском јединицом, која обезбеђује пријем и пренос информација и генерише команду за планирање путање роботског возила, како би се ускладили покре-

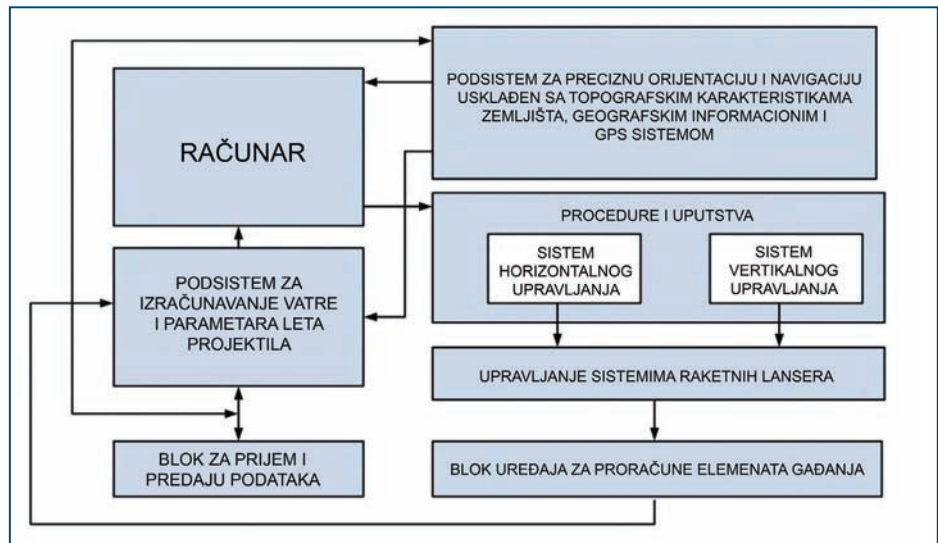
АМЕРИЧКИ ПРОЈЕКАТ

У америчким оружаним снагама од 2002. године развијали су пројекат ХМ501 Non-Line-of-Sight Launch Missile System, контејнера са пројектилима LAM и PAM (Loitering Attack Missile and Precision Attack Missile) за дејство по циљевима иза линије хоризонта. Пројекат је 2011. године обустављен за копнену војску, а настављен је да се развија у ратној морнарици за употребу на бродовима обалне страже.

ти и најповољнији положај оружја (оруђа) за отварање ватре.

Користи се и жирокопски уређај „ГКУ-500“ (Гирокурсоуказатељ Индекс ГКУ-50029), који је део инерцијалног навигационог система, а састоји се од три оптичка жирокопа са три нивоа убрзања, пријемником ГПС координата и централним блоком за управљање оријентацијом и навигацијом. Овај систем радио-везом обезбеђује пренос података, кроз широкопојасну информациону мрежу. То је мрежа за пренос телеметријских података, команди и мултимедијалних садржаја, преко ТЦП/ИП протокола између МРК-МДК-2 и удаљене мобилне контролне станице.

Размена података одвија се, дакле, у компјутерској мрежи, коју успостављају мобилни борбени системи (оруђа) са својом мобилном контролном станицом. С обзиром на то да се овакав мрежни систем користи и у другим јединицама копнене војске, посебно између јединица у првој борбеној линији и јединица артиљеријске и ракетне подршке, обезбеђена је прецизност и тачност преноса навигационих и других података до свих

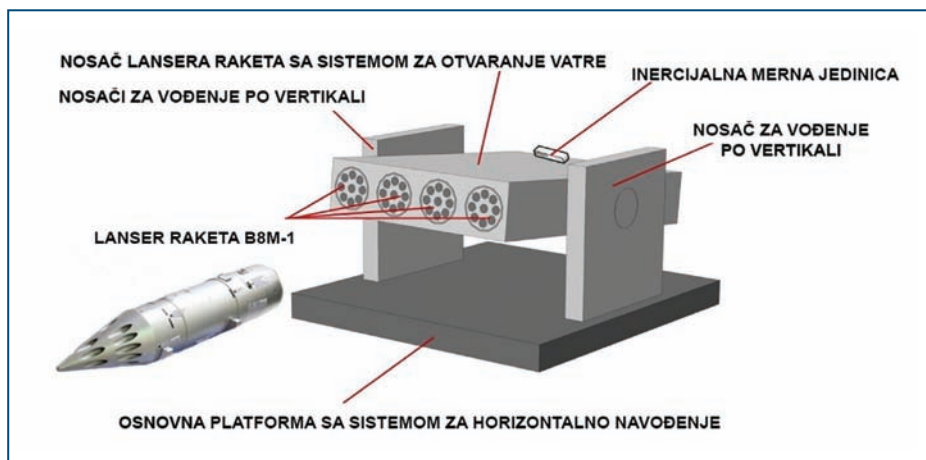
мобилних роботских ватрених станица у зони борбених дејстава.

Шасија мобилног роботског система

У поменутом пројекту Пензенског артиљеријског инжењеријског института ПАИИ, за мобилне роботске системе у тактичким јединицама копнене војске, ко-

ји учествују у ватреном дејству по противнику, намењена је биаксијална шасија са четири точка. Шасија роботског система прилагођена је за кретање у различитим теренским условима и развила би се по узору на возила која се користе у пешадијским јединицама. Оно што ту шасију разликује од осталих моторних возила јесте потпуна аутоматизација свих процеса управљања, помоћу даљински контроли-

саног рачунара, укључујући и напајање, пријем и пренос података за управљање борбеном платформом и оружаним системима уграђених на шасију. У овом пројекту аутори студије предлажу да се размотри могућност развоја платформе за мобилне роботске системе са точковима. За подвоз предлажу модификовану шасију ХЛ-740-9С „хјундаи“ (Hyundai).

Аутори студије сматрају да је руска домаћа индустрија у стању да уради потпуну верзију целокупног кућишта за смештај погонског, комуникационог и ватреног дела мобилне роботизоване платформе МРК. Платформа би лежала на четири точка, са погонском осовином на сваком точку. Оваква модификација обезбедила би високу покретљивост, довољну брзину за кретање на путевима и неравном терену, резервну снагу и дуг радни век под високим капацитетом оптерећења (више од пет тона). Поред тога, предложено решење обезбеђује већи степен аутоматизације и контролу рада мотора МРК-МРЛ-2.

Избор шасија ХЛ-740-9С је, по мишљењу аутора студије, најбоља опција за роботизоване системе наоружања са вишецевним лансерима ракета средњих калибра, у односу на шасију са гусеничним погоном. Шасија ХЛ-740-9С има веома добре возне особине и на њу је могуће поставити већ постојећи моторни погон. Таква шасија користи се као основа више инжињеријских машина у цивилству и војсци (на пример основа је за багер МВ-10). Са одговарајућим дизел-мотором платформа има потребну снагу за погон сва четири точка, стабилност при маневрисању и могућност контролисања свих механичких компоненти. Уједно, добро изабран мотор омогућује покретање агрегата за електричну струју којом се на-

пајају све електронске и рачунарске компоненте.

Величина платформе, уједно, обезбеђује довољан користан простор за смештај свих компоненти система за управљање и контролу, као и за више врста оружја. Шасија ХЛ-740-9С има лежиште за ротирајућу платформу са наоружањем и оптоелектронским системима, која се може окретати за 40 степени од дуге осе. Максимална брзина кретања је 40 km/h, клиренс 417 mm, маневарски опсег 350 km, а капацитет ношења терета је већи од 5 тона.

Поменутом студијом предложено је, дакле, да се усаврши универзална шасија за мобилне роботске системе са вишецевним ракетним лансерима за артиљеријску подршку тактичких јединица, односно она би била саставни део борбене структуре механизованих пешадијских батаљона копнене војске. Свестраност шасија ХЛ-740-9С огледа се у томе што је она самоходна, са даљинским или аутономним системом контроле кретања и могућностима да се на њу постави више врста наоружања – вишецевни лансери ракета, противтенковски ракетни системи и друго оружје различитих величина и облика.

Вероватно се може очекивати и постављање контејнерских ракетних система са пројектиlima који имају особине

беспилотних летелица за једнократну употребу, односно могу у ваздуху да се задрже више десетина минута. Сличан пројекат развијао се у америчким оружаним снагама под називом ХМ501 Non-Line-of-Sight Launch Missike System (систем за дејство изван линије осматрања). Такви борбени системи сами налазе циљ по ком дејствују, утврђен по предефинисаном шаблону, а који се емитује у тактичкој мрежи командовања или налази снимљен у меморији ракете. Упоредивањем снимака са камере, која се налази на пројектилу, са шаблоном омогућава дефинисање врсте и категорије циља. Дејство може да одобри старешина јединице или оно може бити аутоматско. Облик и врста оружја може да варира у зависности од задатака.

Мобилни контролни центар

За управљање мобилним роботским борбеним системима, радна група која је припремала студију предложила је посебно моторно возило са средствима везе и уређајима за управљање роботским борбеним возилима, заснованим на савременој информатичко-комуникационој технологији. Возило је названо „мобилни контролни центар“ – МПУ (Мобильный пункт управления). Системи које поседује омогућавају организациону, тактичку и техничку контролу роботских возила и прегледност терена.

У „мобилној контролној јединици“ примају се информације о циљевима (координате) са радара и електрооптичких извиђачких уређаја на роботским возилима МРК, подаци из сателитског навигационог система ГЛОНАСС, са беспилотних летелица и других прецизних уређаја за оријентацију у борбеном простору. Оне се аутоматски, безбедном везом, прослеђују до МРК, где се већ налазе подаци о локалним метеоролошким условима неопходни за прецизно дејство

СВОЈСТВА

У свом закључку, радна група института ПАИИ сматра да ће комплет роботизованог оружја МРК-РС302 поседовати: високе перформансе у погледу аутономије дејствовања, мобилност на различитом терену, тачност и прецизност везивања топографских и геодезијских података са дигиталним картама, високу прецизност навођења ракета на циљеве, мултифункционалност, висок опстанак у борбеним условима (преживљавање).

и о значајним војним и цивилним објектима, са измереним координатама. Сви ови подаци примају се, дакле, аутоматизовано и меморишу у централној контролној јединици. Ту су ускладиштене и друге информације, као на пример „идентитет“ објекта у тактичком окружењу, електронске географске (дигиталне) карте, протоколи за комуникацију са МПУ и управљање ватром оружјима на МРК. Савремена информационо-комуникациона опрема омогућава припрему оружја (оруђа), а алгоритми обезбеђују аутоматизовано управљање током борбених дејстава.

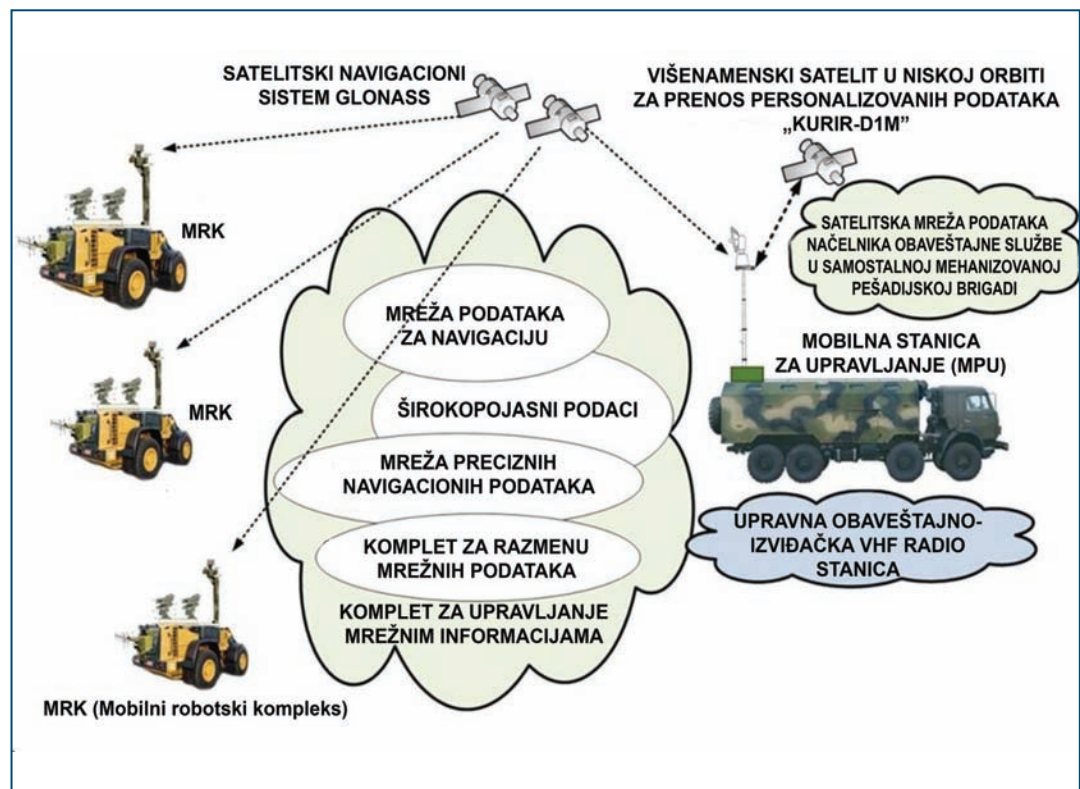
Несумњиво је да анализа савремених борбених дејстава, прилагођавање примене савременог наоружања

новим тактичким изазовима, као и импровизације, могу да чине солидну основу за развој оружаних система који ће одговарати карактеру савременог рата и новој војној мисли. Идеја стручњака са института ПАИИ само је једна од многих, која ће највероватније угледати светло у неком осавременењеном облику, опредељена у роботизованом борбеном оруђу за дејство у непосредном борбеном окружењу, са више намена. Поступно, стичући искуства и долазећи до нових сазнања, користећи модерне технике моделовања и симулације дејства овако концепираних борбених система, руски војни стручњаци унапређују своју идеју о роботизацији и аутоматизацији савремених борбених система, у складу са својом властитом концепцијом вођења копнених борбених дејстава.

Ваља напоменути да савремене, роботизоване платформе у руској копненој војсци све чешће дејствују у склопу тактичких јединица на многим вежбама. Ту се стиче искуство и проверавају тактичке, ватрене и остале особине таквих оруђа, које су основа за њихово даље унапређивање.

Даљи развој

Руски војни стручњаци су током развоја роботизованих борбених плат-

MRK (Mobilni robotski kompleks)

форми пројектовали више прототипова самоходних аутоматизованих шасија, различитих димензија. Проверавања је ефикасност шасије са погоном променљиве геометрије и електромеханичке трансмисије за (п)окретање точкова који носе гусенице. Покушало се користити погон са бензинским мотором, али се електрични показао погоднији. Дошло се до сазнања какав погонски систем и конструкција гусеница омогућавају кретање у урбаним срединама, односно објектима са тлом од бетона, асфалта, мермера, дрвета, као и по густо пошумљеном земљишту и песковитим теренима. Драгоцени су подаци који притисак на тло, тежински однос снаге мотора и шасије обезбеђују високу покретљивост и на терену прекривеном снегом. То је омогућило да се развије платформа која се може кретати по тлу различите чврстоће, било да је покривено опалим лишћем, травом и шибљем до два метра висине, кроз снег дубине до 500 mm, на тлу расквашеном од кише, те по поплавленим теренима где вода не прелази 500 mm дубине. Наравно, подразумева се и покретљивост на леду.

С друге стране, уз помоћ савремене информатичко-комуникационе технологије и вештачке интелигенције, унапређује се прецизност дејства, омогућено ефикасно дејство. Следећи кораци су, као

што је уобичајено, провера прототипских оруђа на полигонима и вежбама.

Руски стручњаци за роботiku, дакле, намеравају да у наредном периоду, у складу са напретком информатичко-комуникационе и друге технологије унапреде и модернизују роботизоване модуле. Планом „вук 2“ (План развоја и модернизације МРТК „Волк-2“) обухваћен је развој бројних додатних система који побољшавају његове перформансе, маневарске и борбене карактеристике. Посебна пажња посвећена је усавршавању „интелигентног система за детекцију неправилности терена и учачању објекта“. Тај систем омогућава учачавање препрека, које ометају слободно кретање и планирање њиховог заобиласка или прелазак преко препреке у непознатом окружењу. У шасију је уграђен и аутоматски систем стабилизације. Он обезбеђује контролу кретања платформе по различитом неправилно испресецаном терену, посебно када се прелази на глатке површине, узимајући у обзир утицаје који настају када се гусеница приближава препреци. У ванредним ситуацијама може да блокира систем за кретање или да обезбеди равномерну силу гусеница на подлогу, како би се спречило проклизавање. ■

Никола ОСТОЈИЋ
(Крај)

Авиони ченгду Ф-7БГ

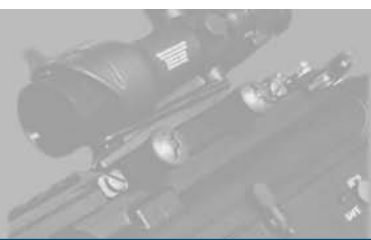

КИНЕСКА ЉУБАВ

Ретко који авион је прошао толико генерација као што је то МиГ-21, легенда авијације. Кинеска варијанте тог авиона летеће небом и средином овог века, када и последњи „оригинални” оду у музеје. И данас живи у форми кинеског школског двоседа ФТЦ-2000, познатијег као „гуижоу ЈЛ-9” („планински орао”), који је настао из двоседе тренажне варијанте Ј-7, познате као ЈЈ-7.

Кинески авион ловац „ченгду Ф-7” (ознака за стране купце, а за кинеско РВ је Ј-7) деценијама је био ослонац кинеског РВ и идеолошки сличних земаља у свету. Реч је о кинеској верзији чувеног ловца МиГ-21, чије су прве примерке Совјети испоручили својим идеолошким савезницима у Кини тик пред њихов међусобни раскол крајем шездесетих година.

Ретко који авион је прошао толико генерација као што је то МиГ-21, легенда авијације, а кинеска варијанте тог авиона летеће небом и средином овог века, када и последњи „оригинални” МиГ-21 оду у музеје.

ПРЕМА МИГ-21

Обрнути инжињеринг

Кинези су после „Културне револуције“ имали доста проблема са наставком производње савремене војне опреме, због недостатка савремене технологије и опреме. Тако је седамдесетих година прошлог века њихов најсавременији ловац био Ј-7, копија МиГ-21, али његове прве верзије МиГ-21Ф-13, која је имала само две ракете в-в и није имала радар већ само радарски нишан. СССР је Кини испоручио неколико примерака и склопове авиона, те документацију, али су Кинези убрзо схватили да нису испоручени сви потребни документи. Зато су

се определили да изврше „обрнути инжињеринг“, то јест да од готовог авиона направе техничку и фабричку документацију, те да авион почну да производе као копију, без обзира на став земље порекла авиона – што је процес који иначе у Кини важи за уметност и који и данас масовно користе, у најновијем случају са палубном верзијом совјетског Су-27.

С временом Кинези су сасвим освојили производњу и захваљујући њиховом великом отварању ка свету, седамдесетих година, дошли су до савремене западне технологије. Тако је кинеска верзија МиГ-21 постала подједнако добра

као оригинал, а уз то је и сасвим премашила. Кинези су уграђивали савремене радаре, опрему, чак су и реконструисали крила, претворивши их из стандардних делта-крила у дупла делта-крила, далеко боља за маневрисање од оригиналних.

Једно је задржано – спољни изглед змаја авиона. Док се совјетски МиГ-21 и визуелно мењао у верзијама ПФ, МФ и Бис, кинески је остао скоро сасвим налик оригиналу – МиГ-21 Ф-13.

Сасвим другачија била је опрема. Кинези су почели уградњу савремених радара западне и домаће производње и авион је ишао у корак с временом, коли-

Кинески школски двосед ФТЦ-2000

ПЛАНИНСКИ ОРАО

Кинески школски двосед ФТЦ-2000, познатији као „гиџоу ЈЛ-9“ („планински орао“) полетео је 2003. године, а онда је детаљно тестиран уз испитивања уређаја за контролу стабилности и слетање на носач авиона. Сва испитивања прошао је 2009, а 2011. године је први пут на националној ТВ приказано његово испитивање. Авион је добио нову кабину, а како је то двоседа варијанта, оба пилота имају исте команде. Ојачан је стајни трап, добио је савремене електронске систем за размену података, а произвођач је најавио да ће развити и ловачку варијанту, са бољим наоружањем, додатним носачима за оружје на крајевима крила и са системом за допуну горивом у лету. Идеја је да се добије јефтини вишенаменски авион чија цене наће прелазити 17 милиона долара. У побољшаној верзији, Кинези планирају уградњу чак и своје копије руског РД-93 мотора са МиГ-29, уз потпуно редизајнирана крила.

ко је то било могуће. Почео је да се извози свуда по свету. Највећи купац био је Пакистан, а и нама најближа – Албанија, имала је прве верзије авиона. Пакистанци су увек тражили савремене верзије са западном електроником, те и данас имају више од 150 ових авиона. Пакистанске верзије далеко премашују особине које има МиГ-21, чак и оне које има МиГ-29 првих верзија А и Б.

Модернизације

Кина је и током деведесетих година 20. века наставила са модернизацијом, која је 2013. године достигла врхунац, са верзијом за Бангладеш: Ф-7БГ и БГ1. Те верзије имају сасвим савремену опрему

– од „стаклоног кокпита“ са савременим показивачима, HUD дисплејом и новом плексиглас кабином, која има једноделни предњи део, до сасвим нове електронске опреме за извиђање, савременог радара, до ношења ласерски вођених бомби и, као круна свега, противбордских ракета!

Кренимо редом. Верзије Ф-7 за Бангладеш испуњавају данашње стандарде савременог ловачког авиона. Кинески Ф-7 престао је одавно да буде лаки пресретач и претворио се у вишенаменски авион, који је задржао конструкциону једноставност и економичност. Тврди се да је појединачна цена овог авиона 12–15 милиона долара. Купац је за то добио један сасвим задовољавајући авион који пре-

машује Ф-16 и МиГ-29 првих верзија, те скоро све француске „мираже“.

За погонску групу Ф-7БГ има „лијанг WP-13F“ мотор који даје 44 kN потиска, без форсаша и 64 са форсажом, а базиран је на оригиналном мотору за МиГ-21Ф. Максимална брзина авиона је 2,3 маха, а брзина пењања 180 m/s.

Следи права мала револуција, овог пута технолошка. У побољшаној верзији овог авиона – Ф-7 БГ1 – Кинези су додали оно готово немогуће – способност ношења ласерски и ТВ вођеног оружја, кориштења савремених ракета ваздух–ваздух са способности BVR, то јест напада на циљ ван визуелног домета, и коначно ношење и кориштење противбордске ракете.

Основна идеја конструктора, или боље рећи иноватора, била је да се на постојећу конструкцију авиона, која је базирана на МиГ-21, угради што је могуће више савремених система. Проблем је представљала изузетна ограниченост саме конструкције, коју су и Совјети морали да мењају како би уграђивали савременију и јачу опрему. Наиме, Ф-7, базиран на првом МиГ-21 Ф-13 јесте изузетно мали и изузетно скучени авион, који уопште није ни био предвиђен да има радар, а основно наоружање требало је да буду само две ракете АА-2 „Atoll“ кратког домета и то ИЦ вођене, које би пилот користио при визуелном контакту са

непријатељем, а авион би се користио као пресретач.

То је било довољно за почетак шездесетих година, али су само пар година касније Совјети морали да мењају конструкцију како би уградили радар, повећали број подвесних тачака и ставили нови, већи мотор. Међутим, проблем је што тада Кинези нису имали приступ тој новој верзији – остали су на оној првој. Код МиГ-21 био је и остао највећи проблем нос авиона, јер се кроз њега усисава ваздух у моторе, а радар се налази у сразмерно малом конусу у носу авиона, жестоко ограничавајући величину радарске антене.

Економични Ф-16

Захваљујући легендарној сналажљивости, Кинези су почели модификације. Прво су у ранијим верзијама Ј-7 авиона (како носи назив за домаће РВ) почели са ситнијим модификацијама, а када се Кина отворила према Западу, почела је уградња западне електронике. Најпре је уграђен британски HUD дисплеји, потом

су почеле пробе са Marconi, Griffon и Elta радарима, па је реконструисано крило, ради побољшања маневарских способности, а све је кулминирало последњом верзијом Ф-7 БГ-1. То је уједно и последњи Ф-7 (Ј-7), који је израђен пре затварања производне линије и представља врхунац комбинације старе и поуздане (јефтине) конструкције са максимално унапређеном електроником.

Бангладеш је био један од редовних купаца кинеске војне технике и тренутно је у великом замаху опремања оружаних снага. Тако је наручио, поред већ пар ескадрила Ф-7, и авионе нове верзије Ф-7БГ и БГ-1. Прва верзија имала је унапређену авионику за ваздушну борбу. Међутим, верзија БГ-1 постала је прави вишенаменски авион, који може да се пореди и са другим савременим авионима у својој класи. Добио је надимак „економични Ф-16“. Наиме, БГ-1 може да носи скоро све постојеће вођене бомбе и ракете, укључујући и противбродске! Иако су то могле и неке друге верзије Ф-7, оне би могле да само носе ракету, али би са њима морао да лети неки већи авион са бо-

љим радаром, који би ту ракету водио. За то БГ-1 користи нову верзију, боље рећи кинеску копију радара Griffon, под називом СЕТС КQ-6F са дометом од 86 километара, која је на граници и можда се може сматрати радаром за дејства БВР, ван видног поља – истовремено прати четири циља, а гађа два.

Овај радар омогућава авиону да користи кинеску ракету великог домета ПЛ-12, која је њихова верзија америчке AMRAAM, и има домет 70–100 km – у овом случају максималних 86 километара. Уз то, носи и ракете ПЛ-9 које су директно везане за пилотски шлем преко којег пилот погледом прати циљ и врши опаљење.

Противбродска ракета монтира се на подtrupни носач, а реч је о Ц-704 ракети, домета око 70 километара, напреднијој верзији Ц-702. Уз то, верзија БГ-1 носи до 3.000 kg укупног убојног терета. Ту је реч о ласерски и другим вођеним бомбама фамилије АС-6, те о читавој генерацији вођених бомби, 50, 100, 250 и 500 килограма. Бомбе 250 и 500 kg настале су од стандардних бомби, додавањем

Авион Ф-7БГ

аеродинамичких крилаца и система вођења и тако постале „глидинг бомбс“, то јест бомбе са својством једрилица, а могу да имају домет од 30–40 km од места испуштања (зависно од висине и брзине авиона, наравно).

Бомбе серије АС-6 од 100 и 50 kg рађене су по угледу на америчке GBU-39В, а реч је о оружју малог калибра (попречног пресека) рађеним тако да стану у унутрашњост авиона са смањеним радарским одразом, Ф-22 на пример. Ово говори о томе да је још 2002. године Кина плани-

рала да изгради свој „невидљиви“ авион. Бомбе су опремљене електрооптичким трагачем, уз кориштење сателитског навођења и кориговања. Реч је о систему у којем се у бомбу „убаци“ унапред слика војног циља (дакле стационарног), сателитско вођење уз помоћ ГЛОНАСС система даје правац и коригује путању бомбе, док се глава за сликовно тражење активира на завршној путањи. Упоредује се оно што камера у носу бомбе „види“ са сликом која јој је у меморији, те води бомба ка циљу.

Кинески школски двосед ФТЦ-2000

Авион Ф-7 отишао је у историју у великом стилу. Крајем 2013. године престала је његова активна серијска производња. Да ли је то значило крај љубави Кине за према МиГ-21? Никако. МиГ-21 и данас живи у форми кинеског школског двоседа ФТЦ-2000, познатијег као „гуижоу ЈЛ-9“ („планински орао“) – који је настао из двоседе тренажне варијанте Ј-7, познате као ЈЈ-7. Кинези су фабрици „Гуижоу“ препустили разраду двоседе верзије Ј-7, коју су радикално модернизовали.

Побољшана верзија Ф-7БГ-1
у пољетању

Узели су комплетно аеродинамичко решење Ј-7 са истоветним змајем и дуплим делта крилима, комплетном механиком, али су детаљно преуредили (највећу ману авиона МиГ-21 и Ј-7) носни део. Уклонили су усисник ваздуха у носу авиона и преместили у два усисника са стране, добивши стандарни нос авиона способан да прими и веће радаре.

Авион је полетео 2003, а наредних година је детаљно тестиран уз испитивања уређаја за контролу стабилности и слетање на носач авиона. Сва испитива-

ња прошао је 2009, а 2011. године је први пут на националној ТВ приказано његово испитивање. Авион је добио нову кабину, а како је двоседа варијанта, оба пилота имају исте команде. Ојачан је стајни трап, добио је савремене електронске систем за размену података, а произвођач је најавио да ће развити и ловачку варијанту, са бољим наоружањем, додатним носачима за оружје на крајевима крила и са системом за допуну горивом у лету. Идеја је да се добије јефтине вишенамен-

ски авион чија цене неће прелазити 17 милиона долара. У побољшаној верзији, Кинези планирају уградњу чак и своје копије руског РД-93 мотора са МиГ-29, уз потпуно редизајнирана крила.

Тешко је поверовати да дух МиГ-21 упорно одбија да оде у заборав, али је тако. Кинеска варијанте тог авиона летеће небом и средином овог века, када и последњи „оригинални“ МиГ-21 давно оду у музеје. ■

Александар КИШ

Речна ратна флотила Румуније

НАЈМОЋНИЈА НА ДУНАВУ

Миноговац *шија* ВД

На свим рекама које теку кроз две државе или су њихова граница постојале су, или постоје, речне пловне снаге, које су коришћене у ратовима. И данас је тако, па многе земље имају у саставу својих оружаних снага речне ратне флотиле, за које се граде специјални ратни бродови, малог газа и димензија и великих могућности у дејствима за које су намењени. Такве флотиле налазе се и на Дунаву, а данас је међу њима најјача речна ратна флотила Румуније.

Румунија је подунавска и црноморска земља, која има 1.713 километара унутрашњих пловних путева на рекама и каналима, од којих су најважнији Дунав–Констанца и Дунав–Букурешт. То је земља богата речним токовима, али сви они припадају сливу Црног мора. Највећи је Дунав (230 km гранична река са Србијом), који је плован целим својим током кроз Румунију.

Речна флотила Морнаричких снага Румуније настала је 22. октобра 1860, обједињавањем флотила Влашке и Молдавије у Корпус флотиле. Та пловна јединица учествовала је у рату за независност 1877. године и светским ратовима.

Дунавска флотила

Уочи рата на страни Антанте, а против Централних сила, Дунавска флотила (Divizia de Dunarea) Румуније располагала је са: четири монитора (680 тона, наоружана са три топа 120 mm, две хаубице 120 mm у куполама, четири топа 47 mm и два митраљеза), чији је оклоп био од 50 до

80 mm; пет топовњача (85–110 тона, наоружаних са четири топа 47 mm и четири митраљеза); око 10 торпедних чамаца (30 тона, наоружаних са два торпеда и топом 47 mm); више стражарских чамаца, минополагача и четири сплава – пловеће батерије, наоружане топовима.

Све јединице румунске Црноморске флоте могле су се употребити за оперативна дејства на приморском делу Дунава – од Сулине до Браиле. Румунска флотила располагала је и јаким торпедним батеријама и минским наоружањем.

Руси су на доњем Дунаву држали неколико топовњача мале вредности. Међутим, од ушћа Дунава до Браиле, аустроугарска Дунавска флотила требало је да рачуна и на појаву бродова руске Црноморске флоте. Од значаја је било минско оружје руске морнарице на Дунаву, које је с успехом употребљено 1914–1915. године.

Румуни су почели непријатељства на Дунаву 27. августа 1916. у 21.30 часова, изненадним торпедним нападом на целокупну аустроугарску Дунавску флотилу са

базом у Рушчуку. Напад је изведен неоčekивано, једним торпедним чамцем, који је био добро маскиран у Рамадану, око три километра низводно од Рушчука. Том приликом аустроугарској флотили није било познато да је Румунија објавила рат Централним силама. Торпедо је погодио само један танкер са течним горивом, који је услед експлозије бензина одлетео у ваздух.

Вишемесечне припреме врло јаке румунске флотиле да минским и другим запречним средствима потпуно затвори румунско-бугарску границу на Дунаву омогућили су јој потпуну слободу дејства на фронту у Добруци. Међутим, речном баражном препреком код Калимока, румунска флотила је сама себе изоловала од било којих дејстава против Дунавске армије Централних сила, поготово октобра 1916. године, приликом преласка аустројско-немачких јединица на леву обалу Дунава, код Свиштова, и новембра 1916, када је аустроугарска Дунавска флотила онемогућила прелазак румунских дивизија код Рјахова, на фронту у Добруци. Осим тога, чести препади јединица аустроугарске флотиле на румунску обалу и пристаништа, препуштени су одбрани искључиво копненим снагама.

Калимочки бараж омогућио је Русима и Румунима да несметано превозе људство и материјал на доњем Дунаву и да речним путем снабдевају своје јединице на фронту у Добруци.

Румунској флотили омогућио је да подржава приречно крило армије, да туче копнене комуникације на фронту и тиме отежава снабдевање ратним материјалом. Коначно, Калимочки бараж олакшао је повлачење румунских и руских јединица из Добруце и њихово пребацивање бродовима флотиле на леву обалу Дунава.

Румунска флотила запречила је Дунав и код острва Шимијану, осам километара низводно од Кладова, јаком комбинованом препреком од балванских барикада, мина и потопљених шлепова, подешених за запречавање. Том приликом Румуни су онемогућили оршавској групи аустројске Дунавске флотиле (два наоружана пароброда, два патролна чамца, један немачки оклопни чамец и две групе минера) да прошири своја дејства низводно и да садејствује са главнином, која се налазила у бази Белене.

Након што су Аустријанци отворили пролаз кроз Калимочки бараж, дејства румунске флотиле ограничила су се на полагање великог броја минских препрека све до ушћа Дунава. Двадесет другог септембра 1917. на око 14 km узводно од Браиле, на румунску мину наишао је монитор аустроугарске флотиле и потонуо.

Седмог маја 1918. закључен је мир између Румуније и Централних сила. Уговором о миру предвиђено је да румунске речне и поморске снаге задрже румунску посаду, али да смање број чланова. Румунско резервно људство, које је до рата било на дужностима у појединим лукама и пристаништима, те на трговачким бродовима, требало је демобилисати и упутити на раније дужности. Исто тако, број пловних јединица речне флотиле и Црноморске флоте требало је редуцирати на мирнодопско стање, изузевши оне које су биле предвиђене за полицијску службу, за безбедност саобраћаја и разминирање пловних путева на Црном мору.

База свих бродова румунске Дунавске флотиле била је одређена у Килијском рукавцу, где су се налазили под командом аустроугарске војске.

Борбе у Другом светском рату

На почетку Другог светског рата Речна ратна флотила Румуније била је већ ома јака. У свом саставу имала је седам

монитора, наоружаних оруђима 120 mm, три пловне батерије (осам оруђа од 152 mm), више од 15 оклопних чамаца типа „ласкар-богдан“ и до 20 стражарских чамаца типа „маас“. У рејону Галца, Исакаче, Чатала и Периправе налазиле су се обалске батерије. Осим тога, румунска команда могла је довести у Дунав бродове Црноморске дивизије, која је базирала на ушћу Дунава у ратној поморској бази у Сулини.

Румунска речна ратна флотила на почетку рата против Совјетског Савеза активно је учествовала у борбама за ушће Дунава. Већ 22. јуна 1941. Румуни су отворили ватру на базу совјетске флотиле у Измаилу. У време када су румунске снаге започеле дејства за заузимање Бесарабије обухватним маневром са горњег и средњег Прута, ојачала је одбрана на фронту уз доњи ток Прута и на Дунаву. Снаге Црвене армије овладале су читавим подручјем ушћа Дунава, од Галца до мора, те су стално извиђале из ваздуха, и бомбардовале подручје делте источно од Тулче. Повремено совјетски покушаји да се пређе Дунав били су спречени противдејствима мешовите групе румунских снага код Ренија и Тулче.

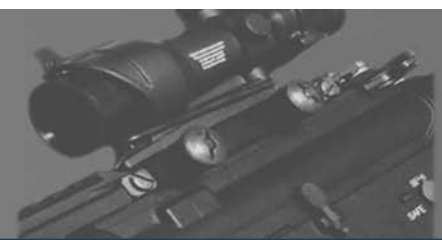
Када су Совјети одлучили да се повуку из Бесарабије и са Дунава због опште војне ситуације, у руке Румуна пао је велики број мањих совјетских бродова и чамаца, који су се повлачили. Затим је

СНАГЕ

Данас речна ратна флотила Румуније има речне патролне чамце, миноловце, мониторе, десантне бродове и командни брод. Посебно ојачање речне ратне флотиле Румуније су бродови типа „ВД“, „Брутар“ и „Когалницеану“.

Речни оклопни чамец (пашролни брод) ВВ-87

румунска речна ратна флотила превезла десант морнаричких и копнених снага на северну обалу Дунава, и тиме омогућила гоњење совјетских снага које су се повлачиле.

Совјети су покушавали да положе разне препреке, те су користили плутајуће мине, али без већег успеха. Двадесет трећег јула 1941. румунска авијација је у делти Дунава потопила више совјетских транспортних бродова, а до 18. августа Румуни су уништили седам совјетских бродова минама, нападима из ваздуха и ватром обалских батерија. Неке бродове Совјети су сами потопили.

Након завршетка борби у ушћу Дунава, румунска флотила учествовала је у размирирању, а затим се до лета 1944. године није уопште појављивала.

Када су се Совјети вратили у делту Дунава, Немци су се повукли рачунајући на румунску Речну ратну флотилу као поуздану снагу. У делти Дунава, крајем августа, налазили су се само бродови и пловеће батерије румунске Речне ратне флотиле, а приморску обалу Дунава штитиле су румунске обалске артиљеријске батерије, минске препреке, јединице морнаричке пешадије и бродови.

Већ у првој операцији, код Жебријана, потопљена су два румунска монитора. Црвена армија је већ 24. августа 1944. узела Килију и Вилково, а 25. августа Измаил, при чему је потопљен још један румунски монитор и неколико мањих речних бродова. Град Рени пао је 26. а Гаџац 27. августа. Заробљени су преостали румунски бродови на Дунаву. Тако је румунска флотила завршила своја дејства, пружајући само незнатан отпор Дунавској флотили СССР-а.

жајући само незнатан отпор Дунавској флотили СССР-а.

Речна служба

У саставу својих оружаних снага Румунија је речну флотилу задржала и после Другог светског рата. Данас, после распада СССР-а, Румунија има најјачу речну ратну флотилу на Дунаву, која је и ојачана изградњом нових офанзивних ратних бродова.

Године 1962. формирана је Бригада речних бродова, а изградња и набавка нових бродова током седамдесетих година довела је до формирања Речно-поморске бригаде 1983. године.

После Другог светског рата, Румунија је имала само дефанзивне снаге, а после 1975. године у састав је ушло неколико бродова офанзивне намене, па данас речна ратна флотила Румуније има речне патролне чамце, миноловце, мониторе, десантне бродове и командни брод. Посебно ојачање речне ратне флотиле Румуније су бродови типа „ВД“, „Брутар“ и „Когалницеану“.

Дунавска флотила „Михаил Когалницеану“ формирана је 1995. године и у њен састав ушли су бродови, јединице морнаричке пешадије, подводних диверзаната, везе и логистике. Током 2000. године ова јединица ранга дивизије смањена је на ранг бригаде и добила назив Речна флотила „Михаил Когалницеану“, а 2005. године преформирана је у Речну компоненту потчињену Штабу поморских операција, да би 2006. била претпотчињена Команди флоте под називом Речна служба.

Данас ова јединица има 67. одред речних топовњача и 88. одред патролних чамаца. Јединицу подржава 329. логистичка секција, а јединица је лоцирана у граду Браила.

Монитори, патролни чамци, миноловци...

Офанзивну снагу румунске речне флотиле представљају монитори и речни патролни бродови (речни оклопни чамци).

Монитори су били потпуно нестали са Дунава, јер су били гломазни и неефикасни. Тек се 1984. године појавио нови монитор сасвим нове концепције. То су бродови типа „Brutar“, а у последњој деценији 20. века изграђени су и они типа „Kogalniceanu“.

Румунска дунавска флотила има у свом саставу три монитора типа „Kogalniceanu“ и шест типа „Brutar“.

Бродови типа „Kogalniceanu“ – „Mihail Kogalniceanu“ (45), „Ion. C. Brattianu“ (46) и „Lascar Catargu“ (47) – изграђени у периоду су 1992–1995. године, у бродоградилушту у Турну Северину. Брод је компјутеризован и намењен за контролу пловидбе на Дунаву. Депласман им је 575 тона, димензије 62×7,6×1,6 m, погон два дизел мотора снаге 3.605 киловата, брзине 21 чворова. Наоружани су са два топа 105 mm, два топа 30/65 mm, двоцевни митраљез 12,7 mm и два четвороцевна ракетна бацача 220 mm, као и два лансера ракета „стрела AA“. Бродови су опремљени радаром за навигацију. Два дизел-мотора укупне снаге 2.387 kW омогућавају мониторима брзину од 40 km/h. Посада броји 52 члана.

Ови монитори сматрају се најмоћнијим и најмодернијим речним ратним бродовима на свету.

Бродови типа „Brutar“ – „Gravita“ (94), „Opancez“ (176), „Smirdan“ (177), „Posada“ (178) и „Rovine“ (179) – грађени су у Мангалији у периоду 1984–1993. године. Први од њих је „Grivita“, приказана војним изданицима 1984. године, на ревији поводом дана ратне морнарице. Прототип је добио НАТО назив „Brutar“, а Румуни су му дали име „Grivitaa“. Дизајниран је на основама искустава стечених у операцијама свих дотадашњих дунавских монитора. Има веома низак профил са незнатном кормиларницом и демонтирајућим системима наоружања. То је речни ратни брод

Монитори типа „Когалницеану“ и „Брутар“ на вежби „Плави цуш“

21. века. На броду су касније извршене извесне модификације.

На основу искустава стечених са бродом „Grivita” израђена је серија бродова који носе имена „Oranez”, „Posada”, „Rahova”, „Rovine” и „Smirdan”. Они имају боље заштићену кормиларницу. Сви ти бродови ушли су у састав 1988–1992. године и добили су називе као успомену на главне акције у румунском рату за независност.

Њихове карактеристике су сличне или исте као и на броду „Grivita”. Депласман им је 320 тона, димензије 45,7×8×1,5 м, погон два дизел-мотора снаге 1.985 киловата и брзина 618 чворова. Наоружани су топом 100 мм, два топа 30/65 мм, 10

митраљеза 14,5 мм и два минобацача 122 милиметара. Брод може крцати мине. Бродови имају радар за навигацију и оклопљени командни мост.

Поред ових монитора у саставу се налазе и речни оклопни чамци (негде сврстани у патролне бродове), дизајниране 1972. године и грађене у дугорочном програму по две пловне јединице годишње, који су ушли у састав 1975. године. Наменени су за службу од *Железних врата* до делте. Показали су се као веома поуздани, мале шумности и малих трошкова одржавања. Њихов „невидљиви” облик надграђа изгледао је необично 1972. године, али им и данас даје модеран изглед. Депласмана су 126 тона и димензија 33,4×4,83×1,33 м,

имају погон снаге 1.000 киловата, који им омогућава брзину од 31 km/h. Наоружани су топом 785 мм, два двоцевна митраљеза 14,5 мм и са два минобацача 81 милиметара. Посада има 25 чланова. Носе ознаке од VB 76 до VB 93. До 1992. године носили су имена румунских хероја из претходних ратова.

Румунија има више типова патролних чамаца, који обављају и граничну службу на Дунаву. Речна ратна флотила те земље увеле је у састав нове речне миноловце типа „VD”, депласмана 90 тона и димензија 33,4×4,8×0,94 метара. Брод има погон од 2×275 киловата и брзину од 24 km/h у мирној води, уз могућност крцања и полагања мина. Наоружан је са два митраљеза 14,5 мм и миноловкама за борбу против свих врста мина које се употребљавају на рекама.

Ово је само део бродова речне ратне флотиле Румуније, која у свом саставу има још неколико типова патролних чамаца, посебно за граничну службу, миноловаца, десантних и помоћних бродова. Све то говори о респективној снази те јединице, која данас нема конкурента на Дунаву. Јасно је да Румунија посвећује пуну пажњу својим речним пловним снагама, без обзира на то што је чланица НАТО-а. ■

Бошко АНТИЋ

Монитор шиша „Брушар”

НЕСПОРАЗУМИ У ДЕЛТИ ДУНАВА

Много „нерешених” граничних сукоба избило је у последње време. Један од њих је и онај између Румуније и Украјине у делти Дунава. Украјинци граде свој пловни канал, а Румунима то не одговара. Дошло је до затегнуте ситуације у којој Румуни оптужују Украјинце да нарушавају гранични режим. И једна и друга страна има веома јаке речне снаге.

Ради лакшег разумевања ситуације у делти потребно је навести да се код рта Измаилски чатал Дунав грана у Килијски и Туљчински рукавац. Пловни пут у почетку иде Туљчинским каналом, а код рта Георгијевски чатал овај други се грана у Сулински и Георгијевски канал. Кроз Сулински канал пролази међународни пловни пут.

Током историје често су избијали сукоби због овог подручја. Данашња граница је, како тврде Румуни, последица пакта Рибентроп–Молотов из 1940. године, по коме су Бесарабија и Северна Бу-

ковина укључене у Совјетски Савез. Међутим, Украјинци тврде да су све бивше земље Русије, без обзира на то како су се звале, излазиле на Дунав, а историја указује на то да су се руске флоте и војске вековима бориле с Турцима у овом подручју, посебно око тврђаве Измаил. У оба светска рата Дунавска флотила Русије и Совјетског Савеза била је најјача пловна снага на Дунаву. Тако је било све до распада Варшавског уговора, а онда је почело долазити до несугласица, јер су Румуни изградивши канал довели трговачку речну флоту Совјетског Савеза у неповољан положај, као што је сада случај и са Украјином. То је посебно дошло до изражаја уласком Румуније у НАТО. Румуни су се надали да ће се у овај конфликт укључити НАТО, али је генерални секретар НАТО-а на самиту у Румунији ових дана изјавио да „румунски проблем са каналом Бистрое није проблем НАТО-а”. Та

изјава довела је до великог разочарања у Румунији.

Наиме, желећи да обезбеде повољније услове за своју речну трговачку флоту Украјина је планирала да изгради свој пловни канал Бистрое, који би требало да повеже украјинска пристаништа на Дунаву са Црним морем. Тако би избегли плаћање за коришћење пловног канала Сулина, који је под румунском контролом. То је и довело до наглашавања проблема границе у Килијском рукавцу и Румуни су се обратили многим међународним организацијама и оптужили „да украјински ратни бродови почињу према Румунији непријатељске операције у дунавској делти. Украјинска пловила постављају и скидају пловне ознаке, померају границу, бацају сидра на румунске обале... на сву срећу до сада су избегнути директни судари или отварање ватре”.

Обновљено возило марке „пакард Е” из 1915. године

КАМИОН РАТНИК

У Хали 2 Београдског сајма, на 52. међународном сајму аутомобила, у делу изложбе олдтајмера, приказан је рестауриран војни камион марке „пакард Е”. То је један од десетак возила пристиглих 1917. из Америке као поклон америчког генерала Першинга савезницима, а српска војска их је користила током пробоја Солунског фронта. Преживео примерак пронашао је Саит Хаџић, један од наших најбољих рестауратора, и сређивао га десет година. Камион је данас у возном стању и тек га чекају нови подухвати.

Саша Хаџић

Хит овогодишњег представљања олдтајмера на 52. сајму аутомобила био је војни камион марке Packard Model E из 1915. године. Тај стогодишњак, потпуно обновљен, изгледао је као залутала старина међу многобројним аутомобилима. Колико је добро рестауриран, показало је и успешно стартовање мотора на светској премијери – упалио је на пола обртаја механичког паљења, то јест курбле.

Звук мотора на сајму пренео нас је у давна времена његовог настанка, али и његове обнове. Две приче су се стопиле у једној. Друга почиње оног тренутка кад је покојни Саит Хаџић, познати београдски колекционар олдтајмера и један од наших најбољих рестауратора, пре 11 година кренуо у Лапово. Јавили су му да тамо постоји неки заборављени стари аутомобил. Када се међу мештанима распитивао где се налази то возило, људи су га грешком упутили у једну башту, где је угледао необичан приказ – „пакард“ камион, до пола заривен у земљу, обрастао растињем, а кроз хладњак израсло је дрво. Стицај сретних околности довео је до тога да возило доспе у праве руке.

Историјат

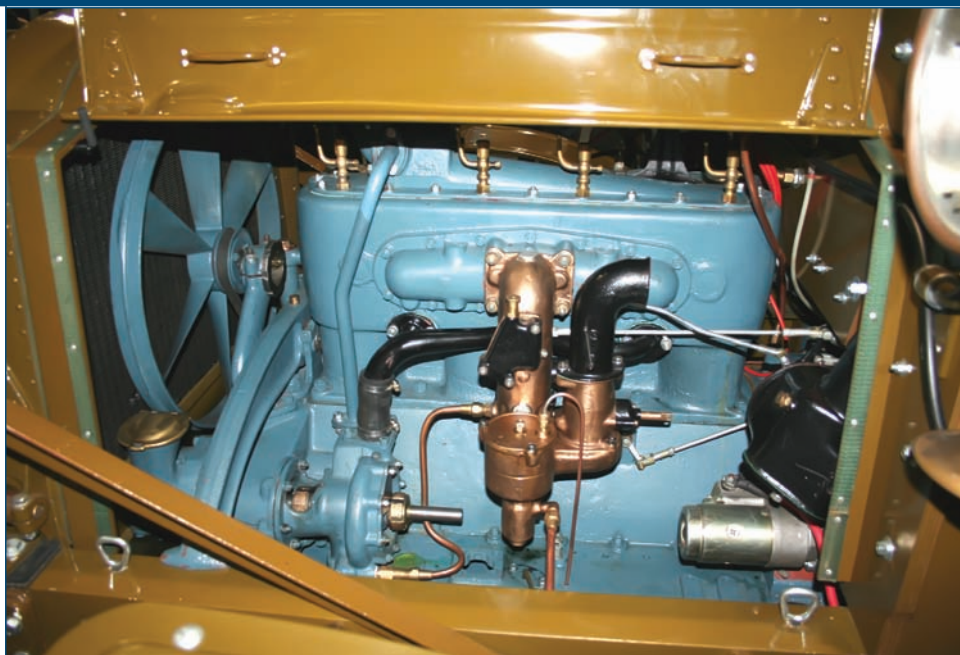
Истражујући шта су пронашли, Саит и његов син Саша наишли су на новинске чланке у којима стоји да је 1917. године генерал Першинг издао наредбу да се десет „пакард“ камиона упути савезницима као помоћ. Та возила су у деловима из Мексика бродом пребачена за Француску. Тамо су их склопили и опет бродом допремили до Солуна.

„Пакард“ тип Е, носивости четири тоне, сведок Великог рата, био је, највероватније, из састава француске ауто-јединице „Лене“, која је снабдевала Прву српску армију на њеном делу Солунског фронта. После пробоја Солунског фронта, 1918. године, српска војска вратила је у отаџбину изванредан број тих возила и уврстила их у свој састав.

Камион-ратник, учесник Велике војне, преживео је и Други светски рат, поратне године, а онда био расхићен и продат.

Рестаурација

Знајући да имају вредан историјски примерак, Хаџићев тим је предано радио на његовој рестаурацији готово децени-

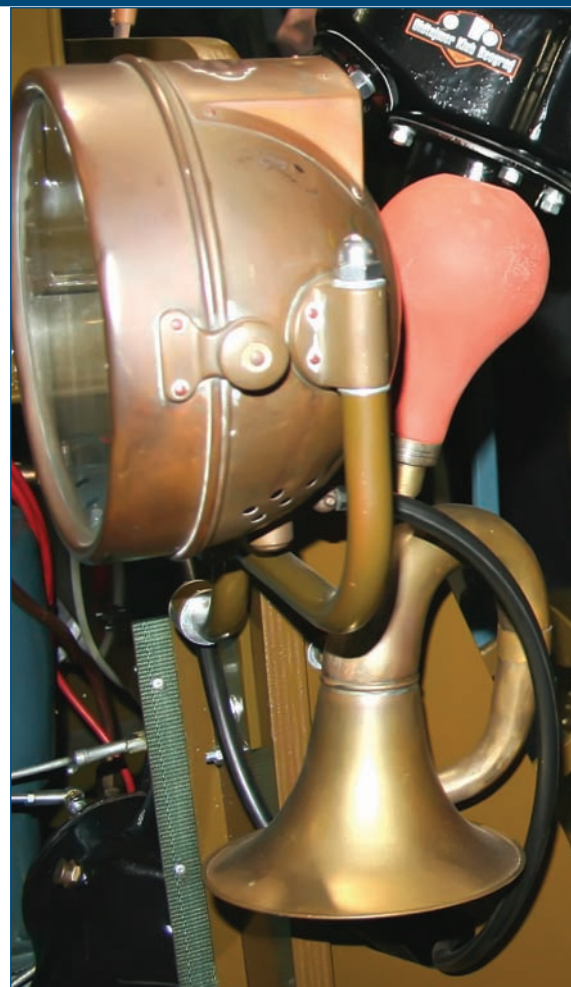

Моћор снаге 5

ју. То није било лако, јер су за повратак возила у живот недостајали делови, а морали су и да праве посебне алате за израду одређених делова. Поред рада у рестаурацију је уложено много љубави и знања. Нажалост, нисмо успели да о свим тим детаљима разговарамо са Саитом, јер је он своју мисију на Земљи за-

вршио, али је његово дело наставио његов син Саша, који је дуго радио са оцем око рестаурације.

– Највише мука имали смо са блоком мотора, који је био у јако лошем стању. Пукао је по средини и вода је ушла у њега, а мраз и зима су учинили своје... Био је потпуно неупотребљив. Варење

Ауџенџична сирена

Олдтајмери на 52. међународном салону аутомобила ВОЈНИ МОТОР НОВИ СОКО

На овогодишњем 52. међународном салону аутомобила, у групи олдтајмера приказано је још једно војно возило. То је мотор *Moto Guzzi Nuovo Falcone 500* „нови соко“. Својевремено су прављени у фабрици „*Moto Guzzi*“ за потребе војске, полиције, ваздухопловства и производили су се од 1969. до 1974. године. Крајем шездесетих година набавила их је некадашња ЈНА за потребе курирске службе и јединице саобраћајне војне полиције и они су били њен заштитни знак. Током деведесетих година прошлог века проглашени су неперспективним и понуђени на продају у сабирно-продајним центрима.

Обилазећи такав центар у Кнежевцу, 2010. године, један примерак славног „фалконца“ угледао је и купио потпуковник др Ненад Ђурић са ВМА. Током рестаурације Ђурић је сазнао детаљније

одлике тог средства. Између осталог, *Nuovo Falcone 500* је веома робустан мотоцикл, способан за крстарење на дугим релацијама, са ниском потрошњом горива. Изразито је поуздан, сигуран и врхунских возних карактеристика. Савршен је спој рама и мотора. Дуг је 2.200 mm, широк 815 mm, висок 1.075 mm, тежак 214 килограма. Једноцилиндричан је и има снагу од 27 КС, број обртаја радилице у минути је 4.800, а акциони радијус је 300 километара. Користи бензин 86, а резервоар има капацитет 18 литара. Постиже максималну брзину од 120 km/h, а најлепша вожња је са 70 km/h.

Захваљујући уредној евиденцији која се води у јединицама Војске Србије, потпуковник др Ђурић добио је фотокопије две техничке књижице о његовом мотоциклу. Сазнао је да је у ЈНА дошао 27. јуна 1972. и да је најпре био у ВП

6190 Загреб. Регистарски број му је био В 4172, а у Војсци Југославије А 30-20. Из Загреб је 6. јула 1972. допремљен у Београд у јединицу Гарде, а након тога пут његовог кретања био је следећи: гарнизон Рума (2004), Сремска Митровица (2006–2010), „РР“ магацин и на крају Сабирно-продајни центар у Кнежевацу.

Приликом рестаурације тог војног мотора Ђурићу је помогао познати рестауратор Саит Хаџић, власник бројних олдтајмера, као и изузетног примерка камиона српске војске марке „*Packard E*“ из 1915. године. Када је војни мотор марке *Moto Guzzi Nuovo Falcone 500 sidecar* (са бочном приколицом) сређен, приказиван је на свим скуповима Олдтајмер клуба Београд. Изложен је и на овом 52. међународном салону аутомобила.

М. Ш

материјала старог 100 година није било могуће, па смо морали да се сналазимо са друге стране – прича Саша Хаџић.

Помоћ је стигла са друге стране Атлантика. Председник *Пакард* клуба из Америке, који је био задивљен начином како рестаурирају камион, донирао им је други, половни блок, и још неке делове. Заузврат је том човеку Сашин отац рестаурирао национални ауто популарног „фићу“ – „фијат 750“ – и послао му као поклон. Американац је возило регистровао и приказује га као атракцију на парадама широм Америке.

– Иако смо добили блок мотора, имали смо проблема око тога како да повадимо клипове, који су ко зна колико дуго стајали у блоку, и потпуно су се спекли. Зато смо грејали блок, а клипове хладиле азотом, како бисмо их извадили посебним алатом. Онда смо ставили нове клипове, карике и сада мотор пали и ради као сат. Има 5.734 „кубика“ и 32,4 КС – с поносно прича Саша.

Он објашњава да је на том војном камиону све оригинално почев од волана, преко мењача са четири брзине, показивача нивоа горива и притиска уља у мотору, седишта, архаичне сирене, карбидних

Цирага на камиону

Место за резервоар који се налази испод седишта

Седиште камиона

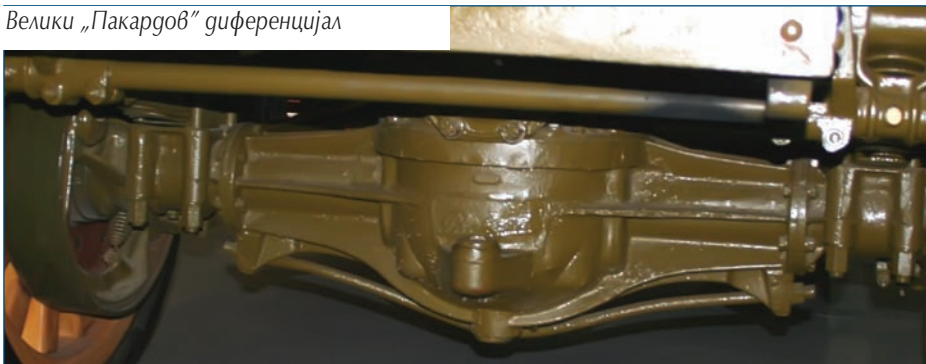
ТЕХНИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Модел: „Е“

Мотор:

- број цилиндара: четири
- запремина: 5.734 ccм
- снага мотора: 32,4 КС
- вентили: стојећи, у блоку
- подмазивање: принудно, зупчастом пумпом
- хлађење: принудно, воденом пумпом
- напајање: карбуратор, резервоар за гориво 79 литара
- паљење: двоструко – магнетно и батеријско, две свећице по цилиндру
- електроинсталације: 6 V
- трансмисија: вишеламеласто суво квачило, мењач са 4x1 степеном преноса, несинхронизован

Велики „Пакардов“ диференцијал

Волац старог камиона

Точкови су направљени од јасеновог дрвета на које је посебним алатом наливена гума

фарова, ручне кочнице, до точкова направљених од доземног дела јасеновог дрвета на које је, наменски прављеним алатом само за тај камион, наливена гума. На хауби блиста и оригинална плочица са натписом Packard, која је уграђена током производње.

Нешто је и додато.

– Анласер је додатна опрема, јер тада није постојао. Био је зупчаник на замајцу и предвиђено је место за анласер, вероватно да се дода у перспективи. Ту су и магнет и разводник, који је био интегрисан у то време. Позади је Пакардов диференцијал и велики добош за кочење, јер овај камион кочи преко задњих кочница. Ручна кочница активира кочење на задњим точковима, а ножна активира кочницу на кардану – објашњава Хаџић.

Предстоји му турнеја

Иако је „пакардов модел Е“, камион-ратник, био највећих изазова за реставрацију у Хаџићевом тиму, он неће бити само још један примерак у њиховој колекцији.

– Ми смо овај камион већ возили. Он постиже брзину од 50 km/h, а имамо у плану да га превеземо до Солуна, како бисмо реконструисали историјску причу са Солунског фронта – у повратку ћемо га возити од Солуна ка Србији.

А када смо Сашу питали шта ће после са њим да ради, оговорио је:

– Да га чувамо. Овај камион за моју породицу има историјску и емотивну вредност.

Додајмо и колекционарску, јер је данас мало примерака те варијанте војног камиона сачувано у свету. Ово београдско показивање уједно је и његова светска премијера. ■

Мира ШВЕДИЋ

Кућија са алатом на њаговима камиона